

62936

T.C

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**LEHİNDEKİ VE ALEYHİNDEKİ
GÖRÜŞLER İTİBARIYLA ÖLÜM
CEZASI SORUNU**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ahmet AKGÜNDÜZ

Mehmet Murat YARDIMCI

KÜTAHYA-1997

**LEHİNDEKİ VE ALEYHİNDEKİ
GÖRÜŞLER İTİBARIYLA ÖLÜM
CEZASI SORUNU
(Yüksek Lisans Tezi)
Hazırlayan
Mehmet Murat YARDIMCI**

Kütahya-1997

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Ağrı'nın Doğubeyazıt İlçesi'nde doğdum. İlkokulu Ağrı'da okudum. 1982 yılında girdiğim Erzurum Anadolu Lisesi'nden 1989 yılında mezun oldum. Lisans öğrenimimi 1989-1993 yılları arasında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladım. Mayıs 1995 yılında Ankara Adli Yargı Hakim Adayı olarak göreve başladım. Bu görev ile birlikte yürüttüğüm Yüksek Lisans çalışmamı, "Lehindeki ve Aleyhindeki Görüşler itibariyle Ölüm Cezası Sorunu" konulu tezle tamamladım.

ÖZET

Bu tezin amacı, bir kimsenin işlediği suç karşılığında hayatına son verilmesi anlamına gelen ölüm cezasının, leh ve aleyhindeki görüşleri ile uygulamasını gözler önüne sermektir.

Birinci bölümde; ölüm cezasının tarihi gelişimine göz atılmış ve en eski çağlardan günümüze kadar ölüm cezasının nasıl bir seyir izlediği incelenmiştir. Ağustos 1995'te Suudi Arabistan'da gerçekleştirilen infazlar, İslam Hukukunun konuya bakışını merak ettirdiğinden, İslam Hukukuna geniş yer ayrılmıştır. Ayrıca çağdaş hukuklarda ölüm cezası ülke toplulukları baz alınarak incelenmiştir.

İkinci bölümde, Türk Hukukunda ölüm cezası ile ilgili düzenlemelere göz atıldıktan sonra, tezin asıl konusunu oluşturan leh ve aleyhteki görüşler aktarılmıştır. Siyasi suçlarda ölüm cezası ve ölüm cezasının, mahkumlar ile yakınları üzerindeki olumsuz etkileri başlıklı konularda önemleri dolayısıyla incelenmiştir. Çok tartışılan bir konu olan infaz problemi de irdelenmiştir.

Ölüm cezası hakkındaki düşüncelerin durulmaması ve belirsizliği ülkemizin hukuk hayatı açısından önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Ölüm cezasına bakış netleşmemiş, bu konuda bir uzlaşmaya varılamamıştır. Mevcut durum, mağdurlar, suçlular, mağdur ve suçlu yakınları ile aydınlar tarafından eleştirilmektedir.

Konu ile ilgili varılan sonuçlar ve getirilen öneriler tez bölümlerinde ve sonuç kısmında belirtilmiştir.

ABSTRACT

The aim of this dissertation is to lay bare the pros and cons and the application of the capital punishment which means putting an end to the life of a person who commits a crime.

In the first part the historical development of the capital punishment has been reviewed together with the historical course of the capital punishment from the antique ages up to now. Since the executions carried out in Saudi Arabia in 1995 call to mind the approach of the Islamic Law to the subject ; ample space has been allocated to the subject. Furthermore, the capital punishment in contemporary judicial systems has also been reviewed on the basis of the communities.

In the part; first the arrangements in connection with the capital punishment in the Turkish Law have been reviewed and then the pros and cons, being the main subject of the dissertation have been taken up . The capital punishment for the political crimes and the adverse affects of the capital convicts have also been reviewed due to their importance controversial subject has also been reviewed.

The fluidity and vagueness of the opinions on the capital punishment constitute the most important problem of the Turkish jurisprudence . The views on the capital punishment are still not settled and no compromise has been reached on this subject. The present situation has been criticized by the victims, criminals and their relatives.

The results that have been reached and proposals in connection with the subject have been indicated in the relevant parts and the result section of the dissertation.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	v

GİRİŞ

& 1- GENEL OLARAK ÖLÜM CEZASI.....	1
------------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

& 1 - ÖLÜM CEZASININ TARİHİ GELİŞİMİ	3
I - Eski Medeniyetlerde Ölüm Cezası	3
1 - Roma	3
2 - Eski Yunan Site Devletleri	4
3 - Mısır	4
II - Hristiyanlıkta Ölüm Cezası.....	5
III - İslamiyette Ölüm Cezası	5
1-İslam Hukukuna Göre Ceza Nedir? Özellikleri Nelerdir? .	6
2 - Cezaların Sınıflandırılması	7
A - Had Cezası.....	8
a - Zina Suçu(Hadd-i zina).....	10
b - Yol Kesme(Hirabe = Kat-ı tarik)	12
c - Dinden Dönme Suçu(İrtidad).....	15
d - Devlete İsyân Suçu(Bağy)	16
aa - Osmanlı Devleti'ndeki Kardeş Katli Meselesinin Devlete İsyân(bağy) Suçu İle İlişkisi	17

B - Kısas Cezası.....	19
C - Tazir Cezası	22
a- Osmanlı Devleti'ndeki Kardeş Katli Meselesinin Tazir Cezası İle İlişkisi	25
3 - İdam Cezasının İnfazı	28
& 2 - GÜNÜMÜZDE ÖLÜM CEZASI	28
I - Genel Bilgi	28
II - Avrupa Ülkelerindeki Durum	29
III - Amerikan Ülkelerindeki Durum	31
IV - Bazı Ülkelerde Ölüm Cezası.....	34
1 - İngiltere	34
2 - Amerika Birleşik Devletleri	36
3 - Fransa	39

İKİNCİ BÖLÜM

& 1 - TÜRK HUKUKUNDA İDAM CEZASI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	41
I - Meclisin Onaylama Yetkisi	41
1 - Yetkinin Kökeni	41
2 - Yetkinin Nedeni ve Amacı	42
3 - Yetkinin Kapsamı	42
4 - Yetkinin Doğurduğu Sorunlar	43
II - İdam Cezasını Gerektiren Suçlar	44
III - İdam Cezasının İnfazı İle İlgili Mevzuat.....	46
1 - 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 12. Maddesi(Mülga)	46
2 - 647 Sayılı Ceza İnfaz Kanunu'nun 2. Maddesi (Yürürlükte)	46

A - Ceza İnfaz Kurumları İle Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük (Ölüm Cezası ve Yerine Getirilmesi İle İlgili Maddeler)	47
3 - 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu(mülga)	48
4 -353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulu Hakkındaki Kanun	49
5 -Harb ve İsyan Sahalarındaki İdare-i Örfiye Mıntıklarında Müteşekkil Umum Divan-ı Harblerden Verilecek İdam Kararlarının Sureti İcrasına Dair Kanun.....	49
& 2 - ÖLÜM CEZASININ LEHİNDE VE ALEYHİNDEKİ GÖRÜŞLER	50
I - Lehindeki Düşünceler.....	50
1 - Ölüm Cezası Kısastır	50
2 - Toplumı Korumak İçin Ölüm Cezası Verilebilir	52
3 -Adli Hata Bütün Cezalarda Vardır, Dolayısıyla Adli Hata Doğurur Düşüncesiyle Ölüm Cezasından Vazgeçilmez	55
4 - Ölüm Cezası Caydırıcıdır	58
5 - Ölüm Cezası Suçun Mağdurunun, Mağdur Yakınlarının ve Toplumun İntikam Duygularını Köreltmekte ve Tatmin Hissi Oluşturmaktadır	60
6- Ölüm Cezasının İnfaz Edilmemesi Mali Külfet Getirir Düşüncesi	64
II - Aleyhindeki Düşünceler	65
1 - Ölüm Cezası Vahşettir	65
2 - Ölüm Cezası Adli Hata Doğurur	69

3 - Ölüm Cezasının Caydırıcılığı Yoktur İbret Olamaz	72
4 - Devlet İnsanın Yaptığını Yapamaz, Devlet Suçluyu İslah Etmelidir	76
& 3 - SİYASİ SUÇLARDA İDAM CEZASI	81
& 4 - ÖLÜM CEZASI YERİNE VERİLEBİLECEK CEZALAR.....	87
& 5 - MEVCUT DURUMUN MAHKUMLAR VE YAKINLARI ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ PSİKOLOJİK ETKİSİ	91
& 6 - ÖLÜM CEZASININ İNFAZ BOYUTU	94
I - Genel Olarak	94
II - Ölüm Cezasının İnfazında Aşamalar.....	95
1 - İşkenceli Aşama	95
2 - İşkencesiz Aşama	97
III - İnfaz Şekilleri	97
1 - Asma	97
2 - Kafa Kesme	98
3 - Kurşuna Dizme	99
4 - Zehirli Gaz Odası	100
5 - Elektrikli Sandalye.....	101
6 - Giyotin	102
7- Gerdanlık(Garrote)	103
IV - İnfaz Şekillerinin İnsanilik Boyutuyla Değerlendirilmesi	103
V - İnfazın Aleniliği-Gizliliği	105
SONUÇ	107
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.d.	:	Adı geçen dergi
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.g.y.	:	Adı geçen yazı
AÜHF	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜSBF	:	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
B	:	Baskı
BGK	:	Belgeler Gerçekleri Konuşuyor
Bkz	:	Bakınız
C	:	Cilt
İÜHF	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
m	:	Madde
No	:	Numara
OK	:	Osmanlı Kanunnameleri
RP	:	Refah Partisi
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
S	:	Sayı
s	:	Sayfa
vd	:	Ve devamı
yy	:	Yüzyıl

GİRİŞ

& I - Genel Olarak Ölüm Cezası

Bir kimsenin işlediği bir suç karşılığında hayatına son verilmesi olarak ortaya çıkan ölüm cezasını¹ tarihte ilk ve en çok kullanılan ceza olarak nitelendirmek belki de mümkündür.²

İlk zamanlar ölüm cezasının hangi suç için verileceği ve bu cezanın ne şekilde infaz edileceği önceden belli değildi. Bazen hükümdarın bir arzusu veya halk kitlelerinin bir feveranı ölüm cezası sonucunu doğurabilirdi. Örneğin Roma'da imparator Tiber, evini satarken İmparatorun heykelini de satan adamı, Domilien de bir adamı evinin duvarında dünya haritası bulunduğu için idam ettirmiştir.³

Ölüm cezası, birçok meşhur insanın hayata veda etmesine vesile olmuştur. Sokrat, devrinin düşüncesine uymayarak bir tek Allah olduğunu kabul ve iddia ettiğinden dolayı gemici, debbağ, aşçı ve sair esnaftan teşekkül etmiş mahkeme tarafından ölüme mahkum edilmiştir. Pisagor ve taraftarları düşüncelerini kabul etmeyen kimseler tarafından buldukları ev kuşatılmak ve ateşe verilmek suretiyle vahşi bir şekilde öldürülmüşlerdir.⁴

¹ ARTUK, Emin, "Ölüm Cezası" (Jale Akipek'e Armağan), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1991, s.145

² SÜSTERHENN, Adolf, Ölüm Cezası Lehinde Rasyonel Sebepler (Çeviren: Turhan Tufan Yüce), Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1968, Önsöz.

³ TUNCER, Sıtkı Ölüm Cezası Adalet Dergisi 1953, s.3 c.44 s.264

⁴ TUNCER, s.263

Ölüm cezasının kaldırılması meselesi, çok gerilere uzanan süreler içinde defalarca karşımıza çıkmış, her devrin kendine has özellikleri icabı değişik safhalar arzetmiş, çeşitli sosyal, iktisadi ve politik gelişmeler sonucunda kuvvetli taraftarlar kazanırken, siyasi cereyanların devleti otoriter devletlere sürüklediği sürelerde, tersine olarak, tatbik sahası bulamamış ve netice itibariyle devirler ve cereyanlar arasında süregelmiş, uzun münakaşalara, polemiklere sebep olmaktan geri kalmamıştır.⁵

Beccaria, 1764 yılında ölüm cezasının kaldırılması fikrini açıkladıktan sonra, bu cezanın cezalar sisteminden kaldırılıp kaldırılmaması, daha ağırlıklı tartışılmaya başlanmıştır. Ölüm cezası kadar üzerinde durulan ve toplumun ilgisini çeken başka bir ceza çeşidi yoktur.⁶

Ölüm cezası ile ilgili olarak yapılmış kongrelerde bir birlik yoktur. 1967 yılında Coimbra'da yapılan toplantıda ölüm cezasının zorunlu olmadığı ve kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır.⁷

1977 Stokholm ve 1968 Bolonya toplantısında aynı görüşte birleşmişti. Buna karşı 1981 yılında Karakas'da yapılan "Birleşmiş Milletler Suçlulukla Mücadele ve Hükümlülerin Tretmanı" 5. kongresinde katılan devlet üyelerinin, ölüm cezasının devamı konusunda birlik oluşturmaları sonucu Almanya, Avusturya ve Ekvator tarafından getirilmek istenen ölüm cezasının kaldırılması görüşü müzakere edilememiştir.⁸

⁵ AKKAN, Kutbettin, "Avrupa Hukuk Sistemlerinde Ölüm Cezası", Adalet Dergisi, C:56, 1965 s.144

⁶ ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitapevi, İstanbul 1992 s.491

⁷ DÖNMEZER, Sulhi, "İdama Son", Milliyet, 6.10.1967

⁸ÖNDER, s.532-533

BİRİNCİ BÖLÜM

& I - ÖLÜM CEZASININ TARİHİ GELİŞİMİ

I- Eski Medeniyetlerde Ölüm Cezası

1) Roma

Roma Ceza Hukuku, ölüm cezasını, Kraliyet ve Cumhuriyet devirlerinde belli suçlar için kabul etmiştir. Başlangıçta Devlet ve İmparator aleyhine işlenen suçlarla baba ve ananın öldürülmesi gibi vahim suçlar için ve sınırlı olarak uygulanan bu ceza Hadrianus'tan itibaren, yavaş yavaş daha az önemli suçlar için de öngörülmüştür.⁹ Romada çok belirsiz ve basit suçlar için de ölüm cezası verildiği bilinmektedir. Örneğin İmparator Tiber evini satarken imparatorun heykelini satan adamı, Domilien de evinin duvarında dünya haritası bulunan adamı idam ettirmiştir.¹⁰

Ölüm cezasının infazı, ya alenen umumi meydanlarda yada gizli olarak hapisshanede uygulanırdı. İnfazın aleni veya gizli olmasını Majistra tayin ederdi. Yalnız aleni infaz, bayram günleri ve de geceleyin yapılamazdı. Suçlunun yüksek tabakaya mensup olması halinde, ölüm cezası genellikle şehir hapisshanesinin bodrumunda ve diğer aleni infazlardaki icra şekillerinden biri ile tenfiz olunurdu. İnfazın aleni olması halinde halk, infaza borazanla davet edilirdi. İnfaz şekillerinden biri olan çarmıha gerilerek ve

⁹ OKANDAN, Recai, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul, 1951, s.493-494

¹⁰ TUNCER,s.264

kamçılanarak öldürülme, sonraları, Contantinüs devrinin sonlarına doğru kaldırılmıştır. Bu, Hristiyanlık dininin etkisiyle olmuştur.¹¹

2-Eski Yunan Site Devletleri

Eski Yunan site devletlerinde, suç kabul edilen fiiller ve bunlar için uygun görülen cezalar sitelere göre değiştiği için, sadece bir hukuk vardı demek doğru olmaz. Mesela Isparta'da şişmanlık, bekarlık suç kabul edilirken, ustaca yapılmış bir hırsızlık, zina suç sayılmamaktaydı.¹² Cezaların ağırlığı ile dikkati çeken Atina sitesinde ise suçlar daha farklıydı. Vatana ihanet, dini inanışlara hakaret, casusluk, askerlikten kaçma, gemiyi zorunlu olmadığı halde düşmana teslim etme, kalpazanlık, hükümet şeklini değiştirme amacıyla isyan ölüm cezasıyla cezalandırılmaktaydı. Adam öldürme, hem şahsa hem de ilahlara karşı bir fiil sayıldığından ölüm cezasını gerektiren bir suçtu. Elli drahmiden daha değerli bir şeyin gündüz çalınması ölüm cezasını gerektirirdi. İnfaz şekli olarak; boğma, taşlama, baş kesme, uçuruma atma, zehir içirme, dövme tatbik edilirdi.¹³

3-Mısır

Firavunlar zamanında ölüm cezasının uygulanmasını gerektiren suçların sayısı çok kabarıktı. Gerçekten de Tanrıya ve Firavuna karşı her türlü saldırı ölüm cezasını gerektirirdi. Cezanın infaz tarzı da değişiklik gösterirdi: Babasını, annesini öldüren bir kimse dikenler içine atılmak, derisi yüzülmek ve yakılmak suretiyle cezalandırılırdı. Zina eden kadın yakılırdı. Ptolemaios hanedanı ekonomik alanda da bu cezayı uyguladı. Kraliçi

¹¹ OKANDAN,s.494-495

¹² OKANDAN, s.292

¹³ OKANDAN, s.292-294

Kleopatra ve kardeşi Ptoleme'nin M.Ö. 50 yılında yayınladıkları bir emirname, mısırlı tüccarların Menfis'in ötesinden satın aldıkları yiyecek maddelerini başkent İskenderiye'ye getirmek zorunda olduklarını öngördü. Emirnameye aykırılık ölüm cezasına yol açardı. İhtilas, mabetlere sığınan suçluları yakalamak için oralara girme de ölüm cezasını gerektiren fiiller arasındaydı.¹⁴

II - Hristiyanlıkta Ölüm Cezası

Hristiyanlıkta ölüm cezası ile ilgili kesin bir kural bulunmamaktadır. İncildeki iki farklı ilke dolayısıyla farklı yorumlar yapılmıştır. İncilin beşinci emrinde "Öldürmeyeceksin" kuralı vardır. Bazı yorumculara göre bu emrin sınırı yoktur, bununla yalnız insanlara değil devlete de seslenilmektedir. Çünkü "kilise kan akıtmaz" (ecclesia non sinit sanguinem), bu uygulamayı benimsemediği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre hristiyanlık hep affediciliği aşılabilir teşvik etmiştir. Affin iktidarı, üstünlüğü sayesinde kişi insanlık kardeşliğinden uzak tutulmayacaktır. Bu sebeple kimse ölüme mahkum edilmemelidir.¹⁵

Fakat yine İncil'de "insan kanı akıtmanın kanı akıtılmalıdır." kuralı bulunmaktadır. Bununla devletin cezalandırmada ölüm cezasını uygulayabileceği belirtilmektedir. Suç Allah'ın kurduğu düzene, Ruh'un çizilmiş yoluna karşı girişilmiş bir harekettir, böylece Allah'a karşı gelinmiştir. Dolayısıyla ceza Allah'ın gazabını gösterir. Kişinin yaşama hakkı üzerinde Allah tasarruf ettiğine ve devlet Allah'ı temsil ettiğine göre kişinin

¹⁴ ARTUK, s.145-146

¹⁵ BAYRAKTAR, Köksal, "Ölüm Cezası", Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, S:3, 1968, s.54

"günahının bedeli olan ölüm" devlet tarafından verilecek ve infaz edilecektir.¹⁶

III - İslamiyette Ölüm Cezası

1 - İslam Hukukuna Göre Ceza Nedir? Özellikleri Nelerdir?

Ceza, kanun koyucunun emrine karşı gelme sonucu karşı gelene, toplumun menfaati için konulmuş müeyyideler, yaptırımlardır.¹⁷ İslam hukukunda cezalar ya suça karşı savaş açarak suçlunun şahsiyetini ihmal etmektedir (kisas cezalarında olduğu gibi) ya da suçlunun şahsiyetini düşünmekle beraber, suça karşı da savaş yürütmektedir.¹⁸

Cezanın amacı, fertlerin ıslahı cemiyetin ve düzenin korunması olunca bu amaç nedeniyle, cezanın birtakım özellikleri, esasları ihtiva etmesi gereklidir. Cezanın başlıca özelliklerini sayalım:

1 - Ceza, herkesi suçun işlenmesinden önce, işlemekten alıkoymalıdır. Suç işlendikten sonra da ceza, suçundan ötürü suçluyu terbiye etmeli, başkasına da ibret olmalıdır.¹⁹

2 - Cezanın miktarı, toplumun ihtiyacı ve yararındır.²⁰ Toplumun yararı, cezanın ağır olmasını gerektirdiğinde ceza ağırlaştırılır, hafifletmeyi

¹⁶ BAYRAKTAR, s.55

¹⁷ KARAMAN, Hayrettin, Mukayeseli İslam Hukuku, C:I, Nesil Yayınları, İstanbul, 1986, s.151, UDEH, Abdulkadir, Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşeri Hukuk,(Çeviren: Ali ŞAFAK) C:II, Rehber Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 189

¹⁸ AKGÜNDÜZ, Ahmet/CİN, Halil, Türk-İslam Hukuku Tarihi, C:I, Timaş Yayınları, İstanbul, 1990, s.314

¹⁹ KARAMAN, I, s.152, UDEH, II, s.189;

²⁰ KARAMAN, I, s.152, UDEH, II, s.190

gerektirdiğinde hafifletilir. Toplumun yararından ve ihtiyacından fazla olarak, cezanın ağırlaştırılması ve azaltılması doğru değildir.²¹

3 - Toplumun yararı ve düzenin korunması için, suçlunun toplumdan uzaklaştırılması, yok edilmesi gerekiyorsa bu yapılmalıdır.²²

4 - Her ceza toplumu korumak ve fertleri ıslah içindir. Meşru olan ceza da budur. Belli birkaç cezadan başka ceza koymamak doğru değildir.²³

5 - Suçluyu tedip, ondan intikam almak, ona işkence etmek demek değildir. Onu ıslah etmek asıl gayedir.²⁴

İhtiyarat adlı eserinde İbni Teymiye, "Cezalar, Allah'ın kullarına merhameti sebebiyle konulmuştur, halka rahmet ve onlara iyilik esassından kaynaklanmıştır. Bunun için insanları cezalandıranların gayeleri, babanın çocuğunu terbiye ederken, doktorun hastasını tedavi ederken kastettiği gibi, iyilik ve merhamet olmalıdır." demektedir.²⁵

2 - Cezaların Sınıflandırılması

Aralarındaki irtibata göre, cezalar dörde ayrılır. İlk olarak *asli ceza* sayılabilir. Asli ceza; suç için asıl kararlaştırılan cezadır. Öldürme suçu için kısas, zina suçu için recm bu cezaya örnek olarak gösterilebilir. İkinci olarak sayabileceğimiz *bedeli ceza*; hukuki bir sebeple asli cezanın imkansızlaşması sonucu ortaya çıkan cezadır. Bedeli cezalar, asıl ceza yerine bedel olmazdan önce asli cezalardır. Ancak kendisinden daha ağır

²¹ UDEH, II, s.190

²² KARAMAN, I, s.152; UDEH, II, s.190,

²³ KARAMAN, I, s.152; UDEH, II, s.190,

²⁴ KARAMAN, I, s.152; UDEH, II, s.190,

²⁵ KARAMAN, I, s.153

cezanın tatbiki imkansızlaştığında onun yerine bedel olmuştur. Adam öldürme cezasında kısasa bedel diyet veya tazir cezası verilmesi bedeli cezaya örnektir. Üçüncü ceza türü *tâbi* cezadır.²⁶ Tabi ceza; asli cezaya hükmetme sonucu suçlunun maruz kaldığı, ayrıca tabi cezaya hükmetmeksizin kesinleşen cezalardır. Miras bırakanını öldüren katile, ceza verilince mahrumiyet de meydana gelir, ayrıca mirastan mahrumiyete karar vermek gerekmez. Dördüncü ceza *tamamlayıcı cezadır*. Bu ceza asli cezaya hükmedilince ona dayanarak suçluya verilen cezadır. Ancak tamamlayıcı ceza için ayrıca karar vermek gerekir. Tamamlayıcı cezaya örnek olarak; hırsızlık suçunun işlenmesinden sonra, el kesme cezasının infazını takiben kesilen elin mahkumun boynuna bağlanıp dolaştırılması gösterilebilir.²⁷

Cezalar sınıflandırılırken yapılan diğer bir taksim de cezaların had, kısas ve tazir olarak üçe ayrılmasıdır. Şimdi bunları görelim:

A - Had Cezası

Had kelimesi sözlük anlamı itibariyle men etmek demektir. Terim olarak ise Allah hakkı(kamu hakkı) olarak uygulanması gereken miktarı belli ceza demektir.²⁸ Tariften de anlaşılacağı gibi had, Allah hakkı içinde kabul edilen bir cezadır, yani kamu yararı ile ilgilidir.²⁹

²⁶ CİN ve AKGÜNDÜZ, Buna tebei ceza demektirler

²⁷ UDEH, II, s.207-208; Cevat AKŞİT, İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları(Doktora Tezi), İstanbul, 1976, s.51-52

²⁸ AKGÜNDÜZ, Ahmet, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, I. Kitap, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul, 1990, s.108

²⁹ KARAMAN, I, s.125

Hudud(hadler) başlığı altında fıkıh kitaplarında yer alan bu cezalar, bütün müslüman Türk devletleri dahil olmak üzere, İslam devletlerinin tamamında, uygulanmada bazı aksaklıklar olsa bile açıkca red edilmeden kabul edilmiş ve uygulamıştır.³⁰

Had cezalarında tam anlamıyla kanunilik ilkesi geçerlidir. Tarife azıcık dahi uymadığı an had cezaları uygulanmaz. Had deyimi hem suç hem de ceza için kullanılmaktadır.³¹

Had suçlarına konan cezaların üç ayırıcı özelliği vardır İlk olarak; bu cezalar suçluyu cezalandırmak, onu ve başkalarını suç işlemekten alıkoymak için konulmuşlardır, ve de had cezası tatbik edilirken suçlunun şahsiyetini dikkate almaya imkan yoktur. İkinci olarak denilebilir ki, bu cezalar mahiyetleri itibariyle tek sınır, tek miktar bulundurlar. Yani bu cezaların alt sınırı, üst sınırı yoktur. Kanun koyucu tarafından ölçüsü tesbit edilmiş bu cezalar yerine, hakim, başka cezalar veremez. Özelliklerin üçüncüsü de; bütün had cezalarının suça teşvik eden saik ve sebeplerle mücadele için konulmuş olmalarıdır. Yani bu cezalar psikoloji açısından sağlam temellere dayanan cezalardır.³²

Had cezasını gerektiren suçlar yedi tanedir. Bunlar; zina, iffete iftira(kazf), içki içmek(şirb), hırsızlık(sirkat), yol kesme(hirabe=kat-ı tarik), dinden dönme(riddet) ve isyan(bağy) suçlarıdır.³³

³⁰ AKGÜNDÜZ, O.K. I, s.108

³¹ AKGÜNDÜZ, O.K. I, s.108

³² UDEH, II, s.211

³³ UDEH, II, s.211; KARAMAN I, s.125; AKGÜNDÜZ O.K. I, s.108

Yukarda saydığımız had suçlarından iffete iftira,içki içmek ve hırsızlık için ölüm cezası haricinde cezalar öngörüldüğünden bu cezaları incelemeyeceğiz. Geriye kalan dört suçun cezası idam cezası olduğu için bu suçları inceleyelim.

aa - Zina Suçu(Hadd-i Zina)

Zina; tam ehliyetli bir erkekle, cinsi münasebete elverişli bir kadının evlilik, evlilik şüphesi veya mülkiyet bağı olmadan kendi rızaları ile cinsi münasebette bulunmalarıdır.³⁴ Şafii ve Hanbeli hukuk okullarına göre had cezasının uygulanabilmesi için ilişkinin önden olması gerekli değildir.³⁵ Hanefi hukuk okuluna göre ise arkadan ilişki had cezasını gerektirmez. Arkadan ilişki, ölümlerle ilişki de yasaktır, ancak bunlar için had cezası öngörülmemiştir. Bu tarz ilişkiler tazir cezası ile cezalandırılmaktadır.³⁶

İslam hukukunda zina suçunu işleyenler için üç değişik ceza öngörülmüştür. Bunlar; sopa ile dövme(celd), sürgün(tağrib) ve taşlama(recm) dir. Dövme ve sürgün cezaları, ikisi birden bekar zinakarlar(zina suçlusu) verilir. Evli iseler taşlanma suretiyle öldürülürler. Zina edenlerin birisi bekar, diğeri evli ise, bekar olan dövülür ve sürgün edilir, evli olan taşlanarak öldürülür.³⁷ Biz konumuzla, yani ölüm cezasıyla ilgili olmasından dolayı sadece taşlama(recm) cezasını inceleyeceğiz.

³⁴ AKGÜNDÜZ, O.K. I, s.108; KARAMAN, I, s.127

³⁵ KARAMAN, I, s.128

³⁶ AKGÜNDÜZ, O.K. s.108

³⁷ UDEH II, s.213

Zina suçunu işleyen kişi muhsan ise yani evli, tam ehliyetli ve müslüman ise recm cezası tatbiki edilecektir.³⁸ Görüldüğü gibi İslam hukuku evlendikten sonra, kişinin zina suçunu işlemesine izin vermemiştir.³⁹

Recmetmek, taş atmak suretiyle öldürmektir. Recm konusunda Kur'an'da bir hüküm yoktur. Recm yani taşlanarak öldürme Hz.Peygamber'in hadisine dayandırılmaktadır.⁴⁰

Zina suçu üç şekilde sabit olur. İlk olarak; tam ehliyetli, müslüman, erkek ve dürüst dört şahidin bizzat gördüklerini beyan etmeleriyle sabit olur. Bu ilk yol çok zor bir yoldur. Ayrıca zamanaşımına uğramaması da gerekir. İkincisi; zina suçunu işleyenlerin, dört defa, işlediği suçu ikrar etmesidir. Üçüncü ispat yolu karinelere aittir. Evli olmayan bir kadının gebe kalması ile zina suçu sabit olur.⁴¹ Ancak en küçük bir şüphenin bulunması dahi, cezanın uygulanmasını imkansızlaştıracaktır. Bu konuda İslam hukukunun koymuş olduğu iki ilkeden biri olan "Şüphe halinde, had uygulamaktan vazgeçin" ilkesi bunu göstermektedir.⁴²

Böylesi zor şartlarla isbat edilebilen ve en küçük bir şüphe ile ortadan kaldırılan zina haddinin uygulanması da çok az olmuştur. Suçun teşekkülü ve isbatı için aranan şartlardan biri olmayınca, tazir cezaları gündeme gelecektir. Bu konuyla ilgili olarak Türk Hukuk tarihinden bazı örnekler verelim: Dulkadiroğulları Ceza Kanununda "Her kim zina eylese,

³⁸ AKGÜNDÜZ, O.K. s.109; KARAMAN, I, s.128

³⁹ UDEH, II, s.217

⁴⁰ UDEH, II, s.216

⁴¹ AKGÜNDÜZ, O.K. s109

⁴² TAŞGETİREN,Ahmet, "İslam-Suç-Ceza", Zaman 23.8.1995, Bu konuda bahsedilen diğer ilke "Hadleri uygularken merhamet edeceğiniz tutmasın. Çünkü hiçbiriniz Allah'tan daha merhametli değilsiniz" şeklindedir.

şer' ile ya örf ile subût bulsa, ergen ise had olmaz ise onüç altın alına. Evli ise recm olmazsa onbeş altın alına" denilmektedir. Kanuni'nin ceza kararnamesinde ise " Bir müslüman zina eyleyse, şer' ile sabit olsa ve zina eyleyen muhsan yani evli olup bay olsa siyaset olunmadığı yani hadd-i zina urulmasa..." denilmektedir.⁴³

bb - Yol Kesmek Suçu(Hirabe = Kat-ı Tarik)

İslam Hukuku bu suç için dört ceza öngörmüştür. Bu suçun hukuki dayanağı Kur'an'dır. Ayette, "Allah ve Resulüne(müminlere) harp açanların, yeryüzünde (yol kesmek suretiyle) fesatlığa koşanların cezası ancak öldürülmeleri veya asılmaları, (sağ) elleriyle (sol) ayaklarının çaprazvari kesilmesi veya(buldukları) yerden sürülmeleri...) denilmektedir.⁴⁴

Bu suç için öngörülen cezalara gelince: Yol kesen, yolunu kestiği kişileri öldürdüğünde ölüm cezasının tatbiki gerekir. Yol keserek, hem adam öldürenler hem de mal gasbedenler için de ölüm öngörülmüştür. Hem yol kesip hem de mal gasbedenler için, sağ elle sol ayağın çapraz olarak kesilmesi cezası uygun görülmüştür. Sadece yol kesenler için cezası için ise hapis sözkonusudur.⁴⁵

Görüldüğü gibi ölüm cezasını gerektiren yol kesme fiilleri; yol kesip adam öldürme ve yol kesip mal gaspedip adam öldürmedir.

⁴³ AKGÜNDÜZ, O.K. s.109

⁴⁴ KUR'AN, Maide, 33

⁴⁵ AKGÜNDÜZ, O.K. s.112; KARAMAN, I, s.126-127; UDEH, II, s.233-236

Yol kesip, yolunu kestiği kişileri öldürme, ölüm cezasını gerektiren bir fiildir. Bu ceza had cezasıdır, kısas cezası değildir. Yani mağdurun mirasçılarının suçluyu affetmesi ile ceza ortadan kalkmaz.⁴⁶

Yol kesip, yolunu kestiği kişileri öldürme ve bu kişilerin mallarını da gasbetme daha ağır bir ceza ile cezalandırılmıştır. Çünkü hem yol kesme, hem mal gasbetme, hem de adam öldürme vardır.⁴⁷ Hanefi hukuk okulunda, bu konuda tam bir görüş birliği yoktur. El ve ayak keserek asmak ve öldürmek cezalarının öngörüldüğü bu suç tipi için Ebu Yusuf, "devlet asmayı affedemez, kesme cezasından sonra asar" derken İmam Muhammed, "sadece öldürülür ayrıca asılmaz, çünkü bu iki ceza iki farklı suç içindir, birleştirilemez." demektedir.⁴⁸

Udeh bu suçun cezası için, "öldürmekle' asmak" demektedir. Öldürmekle asmak cezası da ölüm cezasının konulduğu esaslara dayanmaktadır. Burada ayrıca gasp fiilinin bulunması suçun ağırlaştırdığından, ceza da ağırlaştırılmaktadır.⁴⁹

"Öldürme asmadan önce midir, sonra mıdır?" sorusu çok tartışılmıştır. Hanefi ve Maliki hukuk okulları suçlunun, önce asılmasının, daha sonra öldürülmesinin gerekliliğine inanırlar. Bu okullara göre asmak cezadır, ölümlere değil, canlılara tatbik edilir. Bu günümüzde tatbik edilen bir direğe bağlamak suretiyle kurşuna dizmek gibi birşeydir. Hanbeli ve Şafii hukuk okulları ise öldürmenin asmadan önce olduğunu, ayette öldürmenin

⁴⁶ UDEH, II, s.233

⁴⁷ UDEH, II, s.233

⁴⁸ KARAMAN, I, s.127

⁴⁹ UDEH, II, s.233

asmadan önce anıldığını vurgulayarak iddia ederler. Bu hukuk okullarına göre asmak sadece teşhir dolayısıyla ibret amaçlıdır.⁵⁰

Udeh, tatbikatta, öldürmenin asmadan önce olması gerektiğini savunmaktadır. Asmanın öldürmeden önce olması mahkuma azaptır. Halbuki İslam hukuku azap etmekten insanları menetmiştir. Öldürme, suçlunun, işlediği suça karşılık olarak gördüğü cezadır. Asma ise, suçlunun öldürüldükten sonra teşhir edilerek, başkalarını bu suçu işlemekten alıkoyma gayesi güder. Yani asma cezası özellikle ölümden sonra olduğunda mahkum için bir azap oluşturmazken, genel olarak halk üzerinde ve yol kesenler üzerinde müthiş etki bırakır.⁵¹

Şehir, kasaba, köy içinde yapılan eşkiyalık, anarşi çıkarma ve soygunun had cezasını gerektirip gerektirmediği de tartışmalıdır. Hanefi hukuk okulu, bu tür fiilerin had cezası gerektirmediğini⁵² savunurken, büyük bir çoğunluk teşkil eden diğer bilim adamları bu fiilin daha büyük bir cüret oluşturduğunu, zararın daha çok olacağını dolayısıyla bu fiile de had cezasının tatbik edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.⁵³

Türk hukuk tarihinde bu suç haramilik olarak bilinmekte ve bu suçtan dolayı yerine getirilen idam cezasına da "siyaset" denilmektedir. Kanunnamelerde bu suç ile ilgili olarak rastlanılan ifadelerde, "Evvela bir kimesne yol kesub haramilük etse, boğazından asup ziyade zecredeler"

⁵⁰ UDEH, II, s.233-234

⁵¹ UDEH, II, s.234

⁵² KARAMAN, I, s.126

⁵³ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113; KARAMAN, I, s.126

denilmektedir.⁵⁴ Yol kesmeye verilen ceza had cezasıdır, mağdurun mirasçılarının affı ile suç ortadan kalkmaz.⁵⁵

cc - Dinden Dönme Suçu(İrtidad)

İrtidad veya ridde bir müslümanın dinini terketmesi veya başka bir dine dönmesidir.⁵⁶ Bu suçun hukuki dayanağı Kur'an'dır. Ayette, "İçinizden kim dininden döner de, kafir olarak ölürse onların(o gibilerin) yaptığı(iyi) işler dünyada da, ahirette de boşa gitmiştir. Onlar o ateşin(cehennem) arkadaşlarıdır. Onlar orada(bir daha çıkmamak üzere) ebedi kalıcıdır" denilmektedir.⁵⁷ Ayrıca Hz.Muhammed'in, "Kim dinini değiştirirse, öldürünüz" hadisi de bu cezaya kaynak teşkil eder.⁵⁸

Dininden dönen kimseye şüphelerini gidermek için izahta bulunulur ve tekrar dine dönmesi için teklifte bulunulur. Hatta düşünmesi için süre tanınır.⁵⁹ Dinden dönme suçunun asli cezası ölümdür. Asli cezanın sadece erkeklere uygulanacağı, bedeli ceza olan müslüman oluncaya kadar hapsedilme cezasının da kadınlara uygulanacağını⁶⁰ belirten bilim adamları varsa da bu konuda bir ayrım bulunmadığını, çoğunluk İslam hukukçusunun böyle düşündüğünü ileri süren bilim adamları da vardır.⁶¹

⁵⁴ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113

⁵⁵ UDEH, II, s.233

⁵⁶ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113; KARAMAN, I, s.132; UDEH, II, s.237

⁵⁷ KUR'AN, Bakara, 217

⁵⁸ UDEH, II, s.237

⁵⁹ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113; KARAMAN, I, s.132-133

⁶⁰ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113

⁶¹ KARAMAN, I, s.133

Dinden çıkan kişinin(müslümanın) ölümle cezalandırılma gerekçesi olarak; bu suçun toplumun nizamını şiddetle sarsması gösterilmiştir. Çünkü bu ceza ile bir taraftan toplum düzeni korunmakta, diğer taraftan suçlu toplumdan uzaklaştırılmış olmaktadır. Halkın bu suça ilgi duyması da önlenmiş olmaktadır.⁶²

dd - Devlete İsyân Suçu(Bağy)

Bağy suçu müslümanlardan biri veya birkaç kişinin mevcut devlet düzenine haksız olarak başkaldırmaları ve devletin emirlerine itaat etmemeleriyle oluşur.⁶³ Bu suçu işleyenlere bağı veya buğat denilir.⁶⁴

Bu suçun hukuki dayanağı ayet ve hadislerdir. Ayette, "Eğer müminlerden iki zümre birbirleriyle döğüşürlerse aralarını bulup barıştırın. Eğer onlardan biri diğerine karşı hala tecavüz ediyorsa siz o tecavüz edenle, Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın"⁶⁵. Hadiste ise, "Kim eli ile karşısındaki imama itaat eder ve kalben bağlılığını bildirirse, Allah'ın emrine itaat ettiği sürece ona itaat etsin. Bir başkası çıkar devlet reisine mahalefet eder, reislik iddiasında bulunursa onun boynunu uçurunuz." denilmektedir.⁶⁶

İsyân suçu, kurulu düzene yönelik bir suçtur. Emirlere karşı gelme, isyan etme suçu için İslam hukuku çok şiddetli davranmıştır. İsyân suçunda müsamaha, sıkıntı ve huzursuzluklara yol açar. İsyân toplumun gerilemesine ve çökmesine neden olabileceği için ölüm cezası öngörülmüştür.⁶⁷

⁶² UDEH, II, s.237

⁶³ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113; KARAMAN, I, s.133

⁶⁴ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113

⁶⁵ KUR'AN, Hucurat,9

⁶⁶ UDEH, II, s.238

⁶⁷ UDEH, II, s.238

Bu suçun cezası kısmen had kısmen de tazir olarak, suçun değişik safhalarında değişik şekilde uygulanmaktadır. Farklı düşünceye sahip olmakla beraber bir yerde toplanıp grup teşkil etmeyenlere, devlete başkaldırmayanlara dokunulmaz, hukuken diğer müslümanlar gibi davranılır. Farklı düşüncelerinin(bu düşüncenin müslümanlığa aykırı olması gerekir) propagandasını yapanlar ikaz edilir, doğru düşünceler anlatılır, yine de ısrar ederlerse devlet onları tazir ile cezalandırır. Bir yerde toplanmalarına rağmen devlete itaate devam edilirse kendilerine karşı savaşılmaz. Ancak devlete isyan eder ve de devlet içinde devlet haline gelirlerse, savaşla yola getirilirler ve cezaları idamdır. Ancak mürtedlerle yapılan savaşlarda olduğu gibi malları zaptedilmez.⁶⁸

aaa - Osmanlı Devletindeki Kardeş Katli Meselesinin Devlet İsyan(Bağy) Suçuyla İlişkisi

Kardeş katli meselesinin iki hukuki dayanağı vardır. Birincisi, her hukuk sisteminde bulunan devlete isyan suçunu oluşturduğu gerekçesiyle bu öldürmelere onay verilmesi gerekir düşüncesidir. ikincisi ise, unsurları bulunmadığı için had cezası verilmemesinden dolayı bu fiillerin taziren cezalandırılması gerekir düşüncesidir.⁶⁹ Bunlardan yalnız birincisi yani bağy suçunu oluşturduğu iddiasını şimdi inceleyeceğiz. İkinci dayanağı, tazir konusunu incelerken göreceğiz.

Osmanlı hukukçuları, padişahın meşru emirlerine yapılan her çeşit itaatsizliği, umumi rahatı ve nizam-ı alemi ihlal edecek olan her türlü isyanı ve memlekette anarşi çıkarma hareketlerin(fesad bis-sa'y), bağy suçu kabul

⁶⁸ AKGÜNDÜZ, O.K. s.113; KARAMAN, I, s.134

⁶⁹ AKGÜNDÜZ, Ahmet, Belgeler Gerçekleri Konuşuyor, C: III, Nil Yayınları İzmir, 1991, s.27-48

etmiş ve buna sebep olanları da bağı olarak vasıflandırmışlardır. Bu isyan suçunun cezasının da idam cezası olduğunu, fetvalarında açıklamışlardır. İsyan eden Padişahın kardeşi de olsa, hüküm değişmeyecektir. Yavuz Sultan Selim'in, birisi Şiilerle ve bir diğeri de eşkiya ile ittifak ederek devlete isyan eden ve bağı suçunu işleyen kardeşlerine olan tutumu, Fatih Kanunnamesin'de belirtilen maddeye dayandırılmıştır. Ancak teori bu olmakla beraber ve sözkonusu madde bu şekilde tefsir edilebilmekle birlikte, tatbikat, her zaman teoriyi takip etmemiş, kanuna rağmen, şartlar oluşmadan idamlar verilmiştir. Beşikteki bir bebeğin öldürülmesini, elbetteki müdafa etmek yahut buna uyuyor demek de mümkün değildir. Ancak Fatih, Kanunnamesi'nde böyle bir durumu da emretmemektedir.⁷⁰

Osmanlı tarihindeki kardeş katilleri ve idamların yarıya yakınının, bir had cezası olan bağı suçuna sokulduğunu, verilen fetvalardan anlıyoruz. Ancak şunu da hatırlatmak istiyoruz ki, bazen bağı denilen had suçunun şartları teşekkül etmediği halde, araya giren jurnalcilerin ve yalancı şahitlerin beyanıyla, Şeyhülislamlardan bağı suçu imiş gibi fetva alındığı da görülmüştür. Kanuni'nin oğlu Şahzade Mustafa hakkındaki fetvalar buna misal teşkil etmektedir. Bu konuda Başbakanlık arşivinde bulunan şu belgenin izahları enteresandır:

"Buğat yani asiler ise, Mülteka ve benzeri fıkıh kitaplarına göre, mevcut hükümete ve Padişaha karşı müslümanlardan bir veya birkaç kişi isyan etmeleri ve hükümetin emirlerine itaat etmemelerinden ibarettir... Müslümanlar, bağı ve isyanda ısrar ederlerse, idam olunurlar. Ancak fitneyi teskin için idamdan hafif cezalar yeterli ise, bunlar tatbik olunmalıdır. Şurası dikkat çekicidir ki, Mülteka'yı şerheden alimler, bağilerin cinayetleri

⁷⁰ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.28

hakkında, çok geniş manalar vermişlerdir. Mesela Padişah'ın meşru emirlerine karşı her nevi itaatsizliği ve umumi rahatı(nizam-ı alemi) ihlal edecek her nevi itaatsizliği ve umumi rahatı(nizam-ı alemi) ihlal edecek her çeşit kıyam, hareket, fitne, fesad, insanları katl, malları gasp ve devlet işlerini engelleme gibi halleri, bağı saymışlardır."⁷¹

B - Kıyas Cezası

Kıyas kelimesi, kesmek anlamına gelen "kass" kökünden alınmıştır, yaralama ve öldürme suçlarında tatbik edilen ceza için kullanılır.⁷² Anlam itibariyle, kıyas suçunun işlediği fiilin aynısı ile cezalandırılmasıdır.⁷³ Diğer bir tarifile kıyas; ferdin hakkı olarak yerine getirilmesi gereken muayyen cezadır. Cezanın muayyen olmasından maksat, cezanın hukuki dayanağının belli olması, azami ve asgari hadler olmamasıdır.⁷⁴

Kıyas cezasının hukuki dayanağı ayet ve hadislerdir. Ayetlerde "Ey iman edenler, maktüller hakkında size kıyas farzedildi... Kıyasta sizin için(genel) bir hayat vardır"⁷⁵, "Biz onda(Tevrat'ta) onların üzerine(şunu da) yazdık: Cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş karşılıklıdır. Hülasa bütün yaralar birbirine kıyastır. Fakat kim bunu(bu hakkını) sadaka olarak bağışlarsa, o kendisine(günahına) kefarettir."⁷⁶ denilmektedir. Hadislerde de, "Kim bir mümini öldürmekle zarar verirse aynı fiil ile kıyas edilir. Ancak öldürülenin mirasçıları razı olursa kıyas edilmez"

⁷¹ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.29

⁷² KARAMAN, I, s.135

⁷³ UDEH, II, s.239

⁷⁴ KARAMAN, I, s.135

⁷⁵ KUR'AN, Bakara, 178-179

⁷⁶ KUR'AN, Mâide, 45

ve "Kim bir kişiyi öldürürse öldürülenin mirasçıları iki şey arasında muhayyer bırakılır; isterlerse katil kısas edilir, isterlerse kısastan vazgeçerler, yani diyet alırlar" denilmektedir.⁷⁷

Kisas, öldürme ve yaralama fiileri için geçerli bir cezadır. Konumuz idam cezası olduğu için sadece öldürme fiili karşılığında yapılan kısası inceleyelim.

Kasden adam öldürme fiillerine mukabil İslam hukukunda kısas emredilmiştir. Kasten adam öldürme;(katl-i amd) kesinlikle meşru olmayan bir insanı, yaralayıcı aletlerden biri ile kasden öldürmektir. Yaralayıcı aletler kılıç, kama, ok, mızrak, keskin taş, ağaç gibi şeylerdir.⁷⁸ Ölümü ortaya çıkaracak herhangi birşeyle öldürmek kasden öldürme sayılır.⁷⁹

Kasten öldürmenin üç unsuru vardır. Mağdurun sağ olması, öldürmenin öldürenin fiili sonucunda meydana gelmesi ve öldürme kastı. Düşmanlık kastı yeterli değildir, öldürme kastı gerekir. Suç sonucunda verilecek kısas cezası asli cezadır. Ferdin hakkı olarak yerine getirmesi gereken kısas cezası, burada katilin öldürdüğü şahıs karşılığında öldürülmesi anlamını ifade eder. Kısas cezasının uygulanabilmesi için birçok şartlar aranır: Maktulun mirasçılarının kısası talep etmesi, katilin tam ehliyetli olması, maktulun katilin furuundan olmaması, adam öldürmenin ikrah altında yapılmamış olması, maktulun veli veya mirasçılarında birinin kısas cezasını affetmemiş olması, bu şartların başında gelir. Zira kısas cezası en küçük bir şüphe halinde uygulanmaz.⁸⁰

⁷⁷ UDEH, II, s.238

⁷⁸ AKGÜNDÜZ, O.K. s.118

⁷⁹ KARAMAN, I, s.136

⁸⁰ AKGÜNDÜZ, O.K. s.118

Udeh, kısas cezasının insan yapısına uygun olduğunu suça teşvik eden manevi saike zıt ve suçtan vazgeçiren bir faktör olduğunu ileri sürmüştür. Udeh şöyle demektedir: "Genel olarak suçluyu öldürme ve yaralamaya sevkeden âmil, var olma kavgası üstün gelme ve emir altına alma arzusudur. Suçlu suçundan sonra baki kalmayacağını bildiğinde suçunu durdurmuş, işlememek suretiyle canını da sağ bırakmış olur. Bugün mağdura üstün geldiğinde yarın da kendisinin yenileceğini, cezaya uğrayacağını bildiğinde suç işlemek suretiyle üstün gelme yollarını denemez. Bunun uygulamalı örnekleri önümüzde olup, her gün onları görebiliriz. Kötülüklere çabuk sinirlenen, asabi mizaçlı adamı mümkün olduğu kadar sakın, kötülükten uzaklaşan, kendisinden kuvvetli hasmını gördüğünde taş sopa vs. araştırır, yahut benzeri bir mukavemetle önlemeye muktedirse o şekilde önlemeye çalışır, bulursun. Silahlı kişiyi tecavüzden bir şey döndüremez. Fakat hasmını kendisi gibi silahlı gördüğünde hemen tecavüzden vazgeçer. Tecavüz yine tecavüzle önlenilebilir. Güreşçi veya boksör kişi kendisinden güçlü, kuvvetli şahıslara musallat olmaz, ancak, güç ve kuvvetçe zayıf gördüğü kişilere de her fırsatta saldırır."⁸¹

Kısas cezalarının infazı da diğer suçların cezaları gibi devlet başkanının yetkisi dahilindedir. Ancak istisnai olarak mağdurun mirasçısına infaz için müsaade edilmiştir. Canda kısas(öldürme) hakkının infazı, yerli yerince infaz yapmak, uygun bir aletle infazda bulunmak şartıyla mirasçıya bırakılmıştır. Mirasçı cezayı infaz edemeyecekse yerine bir vekil tayin edebilir. Eskiden insanlar silah taşıma ve kullanma konusunda yetenekli idiler bu yüzden kısasları da kendileri yapabiliyorlardı. Bugünse bu

⁸¹ UDEH, II, s.240

nitelikleri taşıyan kimseler çok az olduğundan, bu görevin, devletin tayin ettiği kişilerce yapılmasında fayda vardır.⁸²

Osmanlı hukukunda, kısas cezaları sadrazam tarafından tenfiz edilmiş ve infaz için padişahın onayı şart koşulmuştur. Kısas cezasının varlığı ve uygulanmış olduğu bilinmekle beraber, kanunnameler bu gerçeğin belgeleri olmuşlardır. Bozok kanunnamesinde: "Her kim kan etse, katle müstehak ise kısas oluna. Ve eğer sulh edüp veya diyete müstehak ise, diyetten gayri otuz altın aluna", diğer bir kanunnamede, "Ve eğer kısas etmeseler ve kısas lazım olur katl olmazsa, maktul hakkun aldıktan sonra kan cürmi..." denilmektedir.⁸³

C - Tazir Cezası

Tazir kelimesi arapçada çevirmek, reddetmek, menetmek ve tedip etmek anlamlarında kullanılır.⁸⁴ Ceza hukukunda ise tazir cezası, hakkında had ve keffaret cezası bulunmayan suçlarda, Allah ve kul hakkı olarak uygulanması gerekli olan, miktarı ve niteliği belli olmayan ceza olarak belirtilmiştir.⁸⁵

Karşılığında muayyen bir ceza verilmemiş bulunan bir suçu işlemek, tazir cezasını gerektiren sebeptir. Bu suç Allah'a veya kula karşı işlenmiş olabilir.⁸⁶ İslam Ceza Hukuku bugünkü kanunların yaptığı gibi, tazirle cezalandırılacak her suça belli bir ceza tesbit etmemiştir. Bunun sebebini

⁸² UDEH, II, s.306-309

⁸³ AKGÜNDÜZ, O.K. s.119

⁸⁴ KARAMAN, I, s.141

⁸⁵ KARAMAN, I, s.141; Udeh, II, s.255

⁸⁶ KARAMAN, I, s.141

Udeh şöyle açıklamaktadır, "Hakimi belirli bir ceza ile sınırlamak, cezanın fonksiyonunu ifa etmesine engel olur, çoğu defa cezaları adaletsiz bir hale getirir. Çünkü suç ve suçluların durumu açıkça birbirinden farklıdır. Bir suçluyu ıslah eden ceza diğerini bozabilir, bir kişiyi suçtan uzaklaştıran ceza diğerini uzaklaştırmayabilir. Bu sebeplerden ötürü İslam hukuku, tazir suçlarına, en hafifinden en ağırına kadar teselsül eden cezalardan müteşekkil çeşitli cezalar koymuştur. Suçlunun cezalandırılması ve düzeltilmesi ayrıca toplumun suçlardan korunması için yeterli görülen cezayı verebilmesi açısından hakim yetkili kılınmıştır. Tazir suçlarında hakime bu kadar geniş yetki tanınmakta bir tehlike yoktur. Çünkü ağır suçlar olan had, kısas ve diyet suçlarını İslam hukuku zaten düzenlemiştir. Tazir kapsamına giren ve ölümle sonuçlanan cezalar da beşi geçmez" demektedir.⁸⁷

Tazir yoluyla ölüm cezası verilmesi çok tartışılmış bir konudur. Bir kısım İslam hukukçuları Kur'an'da cezası ölüm olan suçların sayıldığını bunun dışında ölüm cezası verilemeyeceğini iddia ederlerken, diğer bir kısım hukukçular da kamu zararına olan suçlarda hakim takdir yetkisini kullanarak ölüm cezası verebilir demektedirler.⁸⁸

İslam hukukunda, tazirin düzeltmek, yola getirmek için olduğunu belirtmiştik. Gerçekten de tazir cezaları arasında ölüm cezası bulunamaz. Ancak İslam hukukçularının çoğu, bu kuralın istisnası olarak, kamu menfaati gerektiriyorsa veya suçlunun kötülüğü ancak ölümle giderilebiliyorsa, tazirle

⁸⁷ UDEH, I, s.255-257

⁸⁸ KURUCAN, Ahmet, "İdam Cezaları Üzerine...", Zaman, 18.08.1995; Bu konuda bkz. Ahmet MUMCU, Osmanlı Devletinde Siyaseten Katl, Ankara, 1963(Doktora tezi), s.47, Mumcu'ya göre tazir, İslam ceza hukukunda öngörülmemiş, fakat zamana göre suç teşkil eden fiillere karşı, hakimin takdir hakkını kullanarak ceza vermesidir. Hakim tarafından uygulanan tazir cezasının miktarının had cezasından aşağı olması gerekir. Dolayısıyla tazir cezası olarak ölüm cezasına hükmedilemez.

ölüm cezası verilebileceğini vurgulamışlardır.⁸⁹ Hanefi ve Hanbeli hukuk okulları kamu düzeni ve toplum huzuru için, gerektiğinde tazirle ölüm cezasının verilebileceğini kabul etmişlerdir ki buna "siyaseten katl" denilmektedir. Mesela livata suçu(erkek erkeğe ilişki), Hanefi hukuk okuluna göre zina suçunu oluşturmaz. Çünkü unsurları eksiktir. Zina suçunun oluşabilmesi için bir kadın ile bir erkeğin bu fiili işlemiş olmaları gerekir. Ancak livata suçu zina suçunu oluşturmuyor diye cezasız kalmayacaktır. Bu suçun cezası devletin yetkili organı tarafından tesbit edilir. Böylesi bir fiili adet haline getiren kişinin, genel ahlak, adap ve kamu düzeni icabı tazir yoluyla idam edilebileceğini İslam hukukçuları kabul etmişlerdir.⁹⁰

Diğer bir örnek olarak, fiilen isyan etmese bile isyana hazırlandığı her halinden belli olan bir insanın, kamu düzeni, toplum huzuru düşünülerek tazir yoluyla idam edilebileceğini belirten Hanefi hukuk okulu görüşünü gösterebiliriz. Bu düşüncüyü ortaya koyan bir fetva Dede Efendi'nin Siyasetname'sinde, "Nizam-ı memleketin bozulmasına sebep olan, fitne ve fesada teşvik edenler, bu şeni', fiilleri bizzat işlemedikleri vakitlerde dahi, katledilebileceklerdir. Ayrıca ululemre tanınan bu siyaset hakkının tatbiki için bilfiil fesadın tahukkuku ve sebep-i adi olan şahsın filhakika şerir ve müttehem olması da şart değildir. Zira vukuundan evvel def'i fesad, vukuundan sonra ref'inden daha kolay olduğu müsellemdir. Bir bid'atçının bid'atının yayılacağından korkan dindar Padişahın kulları ondan korunmak

⁸⁹ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.36, UDEH, II, s.256-257

⁹⁰ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.36

ve nizam-ı alem için, o mübtedi'yi katil ve idam etmesi caizdir." şeklinde ifade edilmektedir.⁹¹

Bu konuyu açıklamak üzere son bir örnek olarak İbn-i Abidin'in fetvası gösterilebilir. İbn-i Abidin, "Fesad çıkararak, jurnalcilik yapan, yeryüzünde fesad için koşturarak, insanlar arasında şer ve fitne uyandıran, batıl yollarla insanların mallarını zaptetmeye gayret eden, insanların canlarına kıyan ve hülasa eliyle ve diliyle müslümanları her zaman rahatsız edip de bu huyundan da idam dışında hiç bir ceza ile vazgeçmeyen bir adamın hükmü nedir?" şeklindeki soruya, "Böyle olduğu kesin ise ve yalan söylemeleri mümkün olmayacak kadar çok müslüman da bunu tasdik ediyorsa, katledilir ve şerrini Allah'ın kullarından def ettiği için vesile olana sevap ve mükafat verilir" demektedir.⁹²

Tazir cezalarının devlet tarafından tesbit ve tayin edilmesine engel olacak bir düzenleme yoktur. İslam hukukçularının çoğu tek ceza tayinine karşı çıkmaktadırlar. Bu konuda Karaman, "Devletin tazir suçlarına iki sınırlı cezalar koyması ve bunu kanunlaştırması mümkün ve meşrudur. Bu cezaların azami ve asgari sınırları olabilir, hakime geniş bir takdir yetkisi, bazı hallerde af yetkisi tanınabilir. Bu ölçüler içinde tazir cezalarının kanunlaştırılmasına İslam hukuku karşı değildir." demektedir.

aa - Osmanlı Devletindeki Kardeş Katili Meselesinin Tazir Cezası İle İlişkisi

Osmanlı Devleti'ndeki kardeş öldürmelerinin bir kısmının bağı(devlete isyan) suçu kapsamında değerlendirildiğini, devlete isyan

⁹¹ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.39

⁹² AKGÜNDÜZ, BGK; III, s.38-39

gerekçesiyle idam cezası konusunda belirtmiştik. Bu konunun ilgili olduğu diğer bir nokta da tazir cezasıdır. Gerçekten de Osmanlı Devleti'nde -Fiilen isyan etmese bile isyana hazırlandığı her halinden belli olan bir insanın toplum huzuru ve kamu düzeni düşünülerek tazir yoluyla idam edilebileceği fetvasına dayanılarak idamlar gerçekleştirilmiştir. Fatih Kanunnamesi'nin kardeş katli ile ilgili "Ve her kimesneye evladımın saltanat müyesser ola, karındaşların nizamı alem için katletmek münasibdir. Ekseri ulema dahi tecviz etmiştir. Anınla amel oluna" maddesi yukarıdaki belirttiğimiz fetva ile alakalıdır.⁹³

Devletin bekası adına varolan veya olması muhtemel kargaşaları bastırmaya çalışmak her devletin en tabii hakkıdır. Çünkü hiçbir devlet kendi geleceğini tehdit eden tehlikelere göz yumma gafletinde bulunamaz. Osmanlı Devleti'ndeki kardeş katili meselesine bu açıdan bakabilmek gerekir. Çünkü kardeşlerin birbirleriyle olan mücadeleleri, devlet için daima bir çıban olmuş ve birçok arızayı beraberinde getirmiştir. Gerçekten de Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminde tahta geçen II. Beyazıt'ın 31 yıllık saltanat süresi diğer yükseliş dönemi padişahlarına göre çok sönük geçmiştir. Bunun en büyük nedeni ise Cem Sultan olayı olmuştur. Bu ve bunun gibi birçok olayı değerlendirdiğimizde Osmanlı Devleti'ndeki bu meseleye daha tutarlı bakabilmek mümkün olacaktır.

Çünkü Osmanlı hukukunda nizam-ı alem, fesada sa'y edenleri men ve maslahat-i amme deyimleriyle ifade edilen durum, bugün devletin birlik ve beraberliği olarak ifade olunmakta ve bunun aleyhinde harekette

⁹³ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.19-36

bulunanlar TCK 125 ve devamı maddelerden dolayı idama mahkum edilmektedir.⁹⁴

Ancak, Osmanlı devleti'nde bu konuda yanlış uygulamaların bulunduğu da bir gerçektir. Devletin bekası adına değil de sırf keyfi ve menfaati için bu yola başvuranlar da olmuştur. Bu gayrimeşru fiiller, ehliyetsiz bir kısım hukukçu ve kadılar tarafından meşruiyet kalıbına sokularak gerçekleştirilmiştir.⁹⁵

Bu konuda birkaç örnek verelim:

III.Murad, çevrenin de etkisiyle ve siyaseten katl esasına dayandırarak beş kardeşini idama mahkum ettirmiştir. Bu idam hadiseleri, had cezası mahiyetinde değildirler. Fıkıh kitaplarında tasvir edilen siyaseten katl kategorisine girdiği de şüphelidir. III.Mehmed, bu konuda en pervasız ve şer'i hükümlere aykırı davranandır denilebilir. Zira elimizde kuvvetle muhtemel bir zararın olduğuna dair kesin bilgi bulunmamakla beraber, siyaseten katl müessesesinin suiistimal edildiği de bir vakı'adır. Zira 19 tane erkek kardeşini ve basit jurnaller yüzünden kendi oğlunu(Şehzade Mahmud), günahsız bir şekilde idam ettirmiştir. Bunun şer'i bir izahını yapmak mümkün değildir. Zira herhangi bir isyan sözkonusu olmadığı gibi, fitne ve fesadın vukuu da tahakkuk safhasında değildir. Ancak Yavuz Sultan Selim'in idam cezası uyguladığı olay, devlete isyan fiilinden dolayı had cezasının yerine getirilmesidir. Fetret dönemindeki idamlar, II.Murat dönemindeki idamlar bu had cezasının tatbikidir.⁹⁶

⁹⁴ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.37

⁹⁵ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.37,51

⁹⁶ AKGÜNDÜZ, BGK, III, s.52-55; diğer örnekler için bkz. aynı eser s.51-56

3 - İdam Cezasının İnfazı

İdam Cezası ölümün en kolay gerçekleştirileceği yöntemle yapılmalıdır. Hadiste "Allah herşeye karşı ihsanı(güzelliği, iyiliği) vacip kılmıştır. Bunun için, öldürürseniz, o öldürmeyi güzel yapın" denilmektedir. Burada öldürmeyi güzel yapmaktan kasıt en kolay olanını ve en az acı verenini seçmektir.⁹⁷ İslam hukukuna göre, ölüm cezası mahkumunun öldürülmesi kılıçla gerçekleştirilir. Bunun hukuki dayanağı "kisas ancak kılıçladır" hadisidir. Fakat bugün daha kolay öldüren bir şey varsa infazın onunla gerçekleştirilmesi mümkündür.⁹⁸

El, ayak keserek, göz oyarak, deri yüzerek, kuyuya atarak, üzerine hayvan sürerek, öldürmek doğru bulunmamıştır. Yani öldürürken işkence yasaktır. Hadiste; "El, ayak, burun, kulak keserek, göz oyarak cezalandırmak yasaktır" denilmektedir. Diğer bir hadiste de "Falanı bulursanız öldürün, onu yakmayın, zira ateşle ancak ateşin sahibi yani Allah azab eder."denilmektedir. İşkence ile öldürmenin İslamda olmadığını belirten diğer bir hadiste "İnsanların, öldürmede, işkence yapmadan en merhametli olanı müminlerdir." denilmektedir. ⁹⁹

& 2 - GÜNÜMÜZDE ÖLÜM CEZASI

I - Genel Bilgi:

İstatistiklere göre, 1975-1985 yılları arasında dünyada 7500 kişi idam cezasına çarptırılmış, bunların 5000'inin cezaları çeşitli yöntemlerle

⁹⁷ AKŞİT, s.108.

⁹⁸ AKŞİT, s.108, UDEH, II, s.307-309

⁹⁹ AKŞİT, s.108-109

infaz edilmiştir.¹⁰⁰ Bu rakamlar günümüz dünyasında ölüm cezasının hala etkin bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

Ölüm cezasının kaldırılması çabalarının oldukça yoğunlaştığı günümüzde, bu çabaların etkisiyle birçok ülke ölüm cezasını kaldırmıştır. Bu cezayı kaldıran ülkelerin çoğu kültür, sanat, ekonomi, sanayi... yönünden gelişmiş ülkelerdir. Ancak öte yandan bugünkü dünyanın en süper gücü olarak görülen ve de kültür, sanat, ekonomi, sanayi... branşlarındaki ileriliği, gelişmişliği tartışılmayan ABD, birçok eyaletleri itibariyle bu cezayı halen uygulamaktadır. Nitekim 5 Ekim 1996 tarihli Yeni Yüzyıl gazetesinde yer alan "ABD'de elektrikli sandalye yine çalıştı" başlıklı haber bu gerçeğin en son doğrulayıcısıdır.

II - Avrupa Ülkelerinde Durum:

Ölüm cezasını kaldırmış olan ülkelerin çoğunluğu Avrupa ülkeleridir. Bu Avrupa ülkelerinin bir kısmı anayasalarında, bir kısmı da ceza kanunlarında bu cezayı kaldırdıklarını belirtmişlerdir. İtalya, 1947 Anayasası'nın 27/4 maddesinde, Federal Almanya, 1949 Anayasası'nın 102. maddesinde bu konuyu belirtmişlerdir. İsviçre 1937 tarihli Ceza Kanununun 336. maddesinde, Portekiz de 1846 tarihinde ceza hükümleri içeren kanunlarında bu durumu ortaya koymuştur. Ölüm cezasını kaldıran bazı ülkeler de, bu cezanın istisnai olarak savaş zamanlarında uygulanmasına karar vermektedirler. Örneğin Hollanda 1952 Savaş Ceza Kanununda, İtalya ise anayasasında bu durumu belirtmiştir. Bazı ülkeler de ölüm cezasını mevzuatlarında bulundurmalarına rağmen uzun süredir bu cezayı

¹⁰⁰ TUŞALP, Erbil, İnsan Hakları Dosyası "Bin insan" Tekin Yayınevi, İstanbul, 1985, s.235

uygulamamaktadırlar. Örneğin; Belçika, 1867'den bu yana bu cezayı uygulamamaktadır.¹⁰¹

Ölüm cezasını çoğunluk itibariyle mevzuatlarından çıkarmış olan Avrupa ülkeleri, imzaladıkları sözleşmelerle, ölüm cezasını kaldırdıklarını belirtmişlerdir. Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin ikinci maddesi şu hükmü ortaya koymaktadır:

- " 1 - Kişinin hayat hakkı kanunla korunmuştur. Kasıtlı olarak insan öldürülemez. Bu kuralın istisnası, cürmün, kanun tarafından ölüm ile cezalandırılması halinde mahkemece verilecek cezanın infazı halidir.
- 2 - Aşağıdaki hallerde ve kuvvete müracaatın mutlak gerektiği durumlarda ölüm bu madde hükümlerinin ihlali telakki olunmaz.
- a) Kanun dışı şiddet hareketine karşı kişinin kendisini savunması sebebi ile(meşru müdafaa),
- b) Kanuna uygun şekilde tutuklama ve kanun gereği tutuklu kimsenin firarını önlemek için,
- c) Bir ayaklanma veya isyanın kanuna uygun şekilde bastırılması için yapılan hareket sırasında."

Sözleşmenin ölüm cezasını yasaklamayan bu hükmü, Avrupa Konseyi'nde uzun yıllar boyunca tartışılmıştır. Bu cezaya taraftar olanlar karşı olanlar arasındaki bu uzun tartışmalar sonucunda, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 28 Nisan 1983 tarihinde ölüm cezasını kaldıran bir ek protokolu Konsey üyesi 21 ülkenin hükümetlerinin imzasına açmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 numaralı eki olan bu protokolün 1. maddesinde "ölüm cezası yasaklanmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez." denilmektedir.¹⁰²

¹⁰¹ ARTUK, Emin- MEMİŞ,Emin, "Ölüm Cezası Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 8.01.1992

¹⁰² GÜNVER, Semih, "Ölüm Cezası", Cumhuriyet, 28.7.1995

Protokolun ikinci maddesinde savaş zamanında veya yakın bir savaş tehlikesi halinde işlenen suçlar için, kanunla ölüm cezasının öngörülebileceği belirtilmekte ve ilgili devlete bu konudaki yasal hüümleri Konsey Genel Sekreteri bildirmesi mükellefiyeti yüklenmektedir. Bu 6 sayılı protokolun 1'den 5'e kadar maddeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ek maddeleri olarak kabul olunacaktır. Protokolü imzalamayan üye devletler için sözleşmenin ikinci maddesi hükümleri geçerli kalmaktadır.¹⁰³

Ölüm cezasını kaldıran bu protokolu, Konsey üyesi 15 ülke imzalamıştır. Bu ülkeler; Belçika, Fransa, Federal Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Danimarka, İspanya, İsveç ve Lüksemburg. Protokolü imzalamamış olan ülkeler ise Malta, Kıbrıs Rum Kesimi, İrlanda, İngiltere, Lihtenştayn ve Türkiye'dir.¹⁰⁴ 1 Ocak 1993 itibariyle Malta ve Lihtenştayn da imzalamışlardır.¹⁰⁵

III - Amerikan Ülkelerinde Durum:

1969 yılında kabul edilen Amerikan İnsan Hakları sözleşmesinin "Yaşam Hakkı" kenar başlıklı düzenlemesine göre, her kişinin, onun yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır ve bu hak gebelikten başlayarak yasa ile korunur ve hiç kimse yaşamından keyfi bir biçimde yoksun bırakılamaz(Madde 4).¹⁰⁶

¹⁰³ GÜNVER, a.g.y.

¹⁰⁴ GÜNVER, a.g.y.

¹⁰⁵ GEMALMAZ, Semih, Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı, Kavram Yayınevi, İstanbul, 1993, s.121

¹⁰⁶ GEMALMAZ, s.63

Yaşam hakkının istisnası ölüm cezasıdır. Ölüm cezası şu şartlara bağlanmıştır: ¹⁰⁷

Ölüm cezası sadece ölüm cezasını ilga etmemiş ülkelerde geçerli olabilir. Ölüm cezası çok ciddi nitelikte suçlar için verilebilir. Ölüm cezası hükmünü mutlaka yetkili bir mahkeme vermelidir. Ölüm cezası hükmü, yasaya uygun olarak verilmelidir. Yetkili mahkemenin vereceği ölüm cezası kararı, bir nihai hüküm niteliğinde olmalıdır. Ölüm cezasının verilebilmesi, ancak o suç işlenmezden evvel ölüm cezası yaptırımına bağlanmışsa mümkündür. Bu cezanın uygulaması, halihazırda ölüm cezası öngörülmemiş suçları kapsayacak biçimde genişletilemez. Ölüm cezası hiçbir halde siyasal suçlar ya da bununla bağlantılı adi suçlar için verilemez. Ölüm cezası, suç işlendiğinde 18 yaşından küçük ya da 70 yaşın üstünde olan kişilere verilemez. Hamile kadınların ölüm cezası infazı edilemez. Ölüm cezası ilga edilmişse bu kesin ve geri dönüşsüz bir etki doğurur. Ölüm cezasının affedilmesi veya hafifletilmesi için mahkum başvuruda bulunmuşsa yetkili merciin kararına dek infaz durdurulur.

8 Haziran 1990'da Paraguay'ın Asuncion kentinde, Amerikan İnsan Hakları sözleşmesine ek olarak, ölüm cezasını ilga eden protokol imzaya sunulmuştur. Protokol metni kabul edilmiştir. 28 Ağustos 1991'de yürürlüğe giren protokolü 1 Ocak 1993 tarihi itibariyle 2 devlet onaylamıştır. Bu belgenin yürürlüğe girmesi için, belli sayıda devletin imzalaması şartı yoktur.¹⁰⁸

Amerikan İnsan Hakları Komisyonu 1986-1987 yıllık raporunda, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi(md.4) düzenlemesinin ruhunu ve ölüm cezasını kaldırmaya yönelik evrensel eğilimi dikkate alarak, bölgedeki tüm hükümetlere bu cezayı ilga etmeleri çağrısında bulunmuştu. Komisyona göre, ahlaki ve hukuki pek çok neden ve hatta toplumsal uyuma ilişkin

¹⁰⁷ GEMALMAZ, s.63

¹⁰⁸ GEMALMAZ, s.129

nedenler de bu cezanın ilgasını gerektirmektedir. Ahlaki açıdan "göze göz" ilkesinin keskin biçimde uygulanması yoluyla insan yaşamı gibi bir mutlak değeri savunmak mümkün değildir, çünkü, ölüm cezasında bu ilke "yaşama yaşam" ilkesine dönüşmektedir. Bu ceza suçlunun rehabilitasyonunu engellemekte, özel koruma ilkesini ihlal etmekte ve telafi edilmezlik yönüyle onulmaz yaralar açmaktadır.¹⁰⁹

Bütün bu gelişmeler ve gerekçeler sonucunda 1986-1987 dönemine kadar Amerika İnsan Hakları sözleşmesinin tarafı 19 ülke, bu cezayı ilga etmiştir. Sözleşmeye taraf bulunan Bolivya, Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Haiti, Honduras, Nikaragua, Panama, Uruguay ve Venezuela'da ölüm cezası her tür suç bakımından ilga edilmiştir. Arjantin, El Salvador, Meksika ve Peru'da ise bu ceza, sadece savaş zamanı gibi istisnai hallerde işkence gibi çok ciddi nitelikli askeri suçlar için verilebilmekte, adi suçlarda verilmemektedir. Bu protokolün ölüm cezasının uygulanmasını kaldırmakla iki unsur içerdiği kabul edilir. Protokole göre artık iç hukukta ölüm cezası kaldırılmalıdır ve eğer cezası verilmiş, ancak infaz edilmemiş kişiler varsa bu kişilerin infazı yerine getirilmeyecektir.¹¹⁰

Ancak unutulmaması gereken en önemli nokta şudur. Amerika Kıtasının en büyük ve en etkili devleti olan ABD ile Kanada ve Brezilya'nın bu cezayı tatbik ediyor olması bu sözleşmenin çok fazla önem taşımadığını, en azından çok etkili olmadığını ortaya koyar.

¹⁰⁹ GEMALMAZ, s.129-130

¹¹⁰ GEMALMAZ, s.131-133

IV - Bazı Ülkelerde Ölüm Cezası

1 - İngiltere

18. Asrın sonlarına kadar İngiltere birçok suç için idam cezası öngörülen bir ülke idi. İçlerinde 1 şilin çalmak da bulunan 200 suç için idam cezası öngörülüyordu.¹¹¹

Önceleri İngiltere’de çok küçük suçlara dahi ölüm cezasının verildiğini belirtmiştik. Örneğin 10 peniden daha az değerli malları çalan küçük, aç çocukların idam cezasına çarptırıldıkları, ortaçağda bir insanın ölümüne yol açan bir domuzun, insan kıyafetleri giydirilerek idama mahkum edildiği bilinmektedir.¹¹²

Dehşet vericidir ki, 1080 senesinde 8 yaşında bir kız ile 11 yaşındaki erkek kardeşi sahtekarlık yüzünden idam edilmişlerdir.¹¹³ 1861 yılından bu yana İngiltere’de ölüm cezasını gerektiren haller asgari seviyeye indirilmiş bulunmaktadır.¹¹⁴

İngiltere’de bir hırsızlık esnasında veya bir hırsızlığı kolaylaştırmak için işlenen adam öldürme suçu, patlayıcı bir vasıta veya ateşli silah kullanmak suretiyle adam öldürme suçu, kanuni bir tutuklamayı önlemek veya bu gayeye hizmet etmek için yahut tutukluluk mahallinden kaçmayı temin veya kolaylaştırmak için adam öldürmek suçu, vazifesini ifa sırasında bir polis memuru veya bu memura yardım eden şahsı öldürmek suçu, cezaevlerinde vazifeli bulunan bir memurun veya bu esnada bu memura

¹¹¹ UDEH, II, s.198

¹¹² SİRMEN, Ali, "İdam Cezası", Milliyet, 21.8.1995

¹¹³ BEHAR, Daniel, Yaşama Hakkı ve İdam Cezası, Saad Yayınevi, 1959, s.13

¹¹⁴ AKKAN, s.161

yardım eden kimsenin öldürülmesi suçu, başka bir adam öldürme suçundan mahkum edilmiş bulunan bir şahsın sonradan işlediği her türden adam öldürme suçları ölüm cezası ile cezalandırılıyordu. Cinayet nedeniyle verilen idam cezası kaldırıldı.¹¹⁵

Cinayet suçundan dolayı verilen ölüm cezalarının kaldırılması 1965 tarihli yasayla yapılmıştır. Yasa, çıkarılmasını izleyen 5 yıllık sürede parlamentonun her iki kanadının da onayına konu idi. Nitekim, ilgili hükümler 16 Aralık 1969'da Parlamentonun her iki kanadında da onaylanarak süreklilik kazanmıştır.¹¹⁶

Korsanlık fiileri (1837 tarihli korsanlık kanununun ikinci maddesi) ve tersanelerde ve deniz vasıtalarının inşa edildikleri şantiyelerde yangın çıkarma fiileri de idam cezası ile cezalandırılıyordu. Bu konuda ihlalden dolayı verilen idam cezaları yaklaşık bir asırdır infaz edilmemektedir.¹¹⁷

Devlete karşı ihanet(Kraliçeye karşı ihanet) suçunun işlenebilmesi için suçun savaş zamanında işlenmesi gerekir. Buna dayanan son infaz 1946 yılında gerçekleştirilmiştir.¹¹⁸ Düşmana bilgi vermek ve yardım etmek, şiddet veya şiddet tehditi ile ayaklanma, düşmana yardım gayesi ile bir ayaklanmayı bastırmakta ihmal suçları -ki bu suçlar askeri şahısların işlediği suçlardır- idam cezasını gerektiren suçlardır.¹¹⁹

¹¹⁵ AKKAN, s.162

¹¹⁶ GEMALMAZ, s.127

¹¹⁷ GEMALMAZ, s.127

¹¹⁸ GEMALMAZ, S s.127

¹¹⁹ AKKAN, s.163

İngiltere 1983 yılında imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 numaralı ek protokolüne imza atmamıştır. Yani İngiltere "ölüm cezası yasaklanmıştır, hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez" hükmünü kabul etmemiştir. İngiltere'nin bağlayıcı bir vecibe yüklenmemek düşüncesiyle imzalamayı geciktirdiği tahmin edilmektedir.¹²⁰ Hatta Başbakan Thatcher'in idam cezasını tekrar getirmeye çalıştığı, ancak bunu başaramadığı bilinmektedir.¹²¹

2 - Amerika Birleşik Devletleri

ABD, diğer ülkelerdeki idam cezasını kaldırma yönündeki rüzgarın aksine, idam cezasını uygulamayı devam eden ülkelerin başında geliyor. ABD'de 37 eyalette hala idam cezası uygulanıyor.¹²² 1972'de idam cezasını kaldırdıktan sonra 1976'da tekrar koyan ABD'de ¹²³ bazı eyaletler idam cezasını kaldırırken, önceden idam cezasını kaldırmış olan bazı eyaletler de tekrar idama dönüş yapmışlardır. Bu eyaletler Iowa (1918), Kolorado(1907), Arizona(1918), Missouri(1918), Tennessee(1919), Washington(1919), Oregon(1920), Kansas(1935), Dakota(1939) dır.¹²⁴

ABD'de ölüm cezasını gerektiren 7 suç çeşidi bulunuyor¹²⁵ ve bu suçları işledikleri gerekçesiyle 1976'dan bu yana çeşitli eyaletlerde 5000 kişiye idam cezası verildi. Bunlardan 2000'i kaldırıldı, 1994'te ölüm

¹²⁰ GÜNVER, a.g.y.

¹²¹ SİRMEN, a.g.y.

¹²² Amerikada 2848 Kişi İdam Bekliyor, Sabah, 10.7.1994

¹²³ KILIÇ, Altumur, "İdam Cezası Kaldırılmalı mı", Türkiye, 23.4.1995

¹²⁴ TOSUN, Öztekin, "Ölüm Cezası Sorunu", İstanbul Barosu Dergisi, C:52, S:4-6, 1978,s.199

¹²⁵ YALKUT, Necdet, "Mukayeseli Hukuk Bakımından Ölüm Cezası", Adalet Dergisi, 1964, C:55, s.1012

geçidinde 3000 kişi bekliyordu ve bunlardan 32'si infaz edildi. Bunun sebebi ise, avukatların engelleme ve erteleme taleplerinin mahkemelerce kabul edilmesidir. Mahkemelere yapılan bu başvuru tarzı, Amerikan adalet sisteminin özelliğidir. Bu yüzden de Amerika mahkemelerinde dava sayısının fazlalığı yüzünden, işler gecikiyor ve çabuk netice alınamıyor.¹²⁶

ABD'de eyaletler arasındaki infaz yöntemleri çeşitlilik arz ediyor. Yirmiyedi eyalette mahkumlar zehirli iğne ile öldürülürken onbirinde elektrikli sandalye, beşinde gaz odası bulunuyor. Üç eyalette mahkumlar asılarak idam edilirken bir eyalette suçlu infaz mangası karşısına çıkarılıyor ve kurşuna diziliyor. Ülkede, birçok eyalette mahkumlara zehirli iğne, gaz odası veya elektrikli sandalye arasında tercih yapma hakkı tanınıyor. İdam cezasının tekrar konduğu 1976 yılından bu yana idam edilenlerin sayısı ise 245'i buluyor.¹²⁷

Ancak ABD'de cezası infaz edilen idam mahkumlarının önemli bir bölümü siyah. Bu gerçek de Amerikan Yüce Mahkemesi ünlü yargıçlarından T. Marshall'ın sözünü akla getiriyor. Marshall, "İdamın yükü fakirin, cahilin ve toplumdaki nasibini alamayanların sırtındadır." demektedir.¹²⁸ Gerçekten de 1973-1977 yılları arasında Florida eyaletinde, adam öldürme vakalarına ilişkin bir çalışmanın sonucu bu sözü doğruluyor. Bu çalışma, bir siyahı öldüren kişinin bir beyazı öldürene oranla idam cezasına çarptırılma ihtimalinin onda bir olduğunu gösteriyor. Sözkonusu dönemde infaz bekleyen idam hükümlülerinin %92'si bir beyazı öldürmüştü. Halbuki aynı beş yıl içinde öldürülen siyahların sayısı neredeyse beyazlarınkine eşitti.

¹²⁶ KILIÇ, a.g.y.

¹²⁷ "Amerikada 2848 Kişi İdam Bekliyor", Sabah,

¹²⁸ ATAÖV, Türkkaya, "Devlet Öldüremez", Cumhuriyet, 15.11.1995

Hepsi de bir siyahı öldürmekten suçlu 111 beyazdan bir tanesi bile ölüm cezasına çarptırılmamıştı. Üstelik bugün, ABD’de infaz bekleyen idam hükümlülerinin %41’i siyahtır. Bu oran siyahların genel nüfusa oranına göre çok yüksektir. 1972 öncesinde, ABD’de tecavüzün henüz idamla cezalandırıldığı yıllarda, infaz sırasındaki 600 civarındaki idam hükümlüsünün önemli bir çoğunluğu siyahtı. Beyazların ise tecavüz suçuyla idama mahkum edildiği hemen hiç görülmemiştir.¹²⁹

Amerika’da, avukatların ölüm cezalarının infazını engelleme gayretleri, infaz sürecinin uzamasına, dolayısıyla maliyetlerin artmasına neden oluyor. İdam mahkumlarının cezalarının infazına kadar olan süre 10-15 yılı bulabiliyor. Nitekim 1973 yılında otomobil çalarken iki yetişkin genci öldüren Robert Alton Harris, 1979’da mahkemece idama mahkum ediliyor. İnfaz ise 1992 de yani 13 yıl sonra gerçekleşiyor.¹³⁰ 1985’te bir çocukla bir genç kıızı kaçırap genç kıza tecavüz ettikten sonra ikisini de öldüren Larry Gene Bell’in infazı Ekim 1996’da yapılıyor.¹³¹ Bu kadar uzun süren infaz süreci Amerikan bütçesine milyonlarca dolara mal oluyor. Tek ölüm cezası konusundaki başvuruların eyalete 2 milyon dolara mal olduğu hesap edilmiştir. Sadece Kaliforniya eyaletinin ölüm cezası konusundaki harcamasının 90 milyon dolar olduğu söyleniyor. Bugün Amerika’da ölüm cezasının kaldırılması değil, kaldırıldığı eyaletlerde tekrar konulup konulmaması ve asıl ölüm cezası konusundaki engelleme ve oyalamaların nasıl önlenebileceği tartışılıyor.¹³²

¹²⁹ BALCIĞIL, Osman, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af Örgütü Konferanslarında Ölüm Cezası,(Derleme), Birikim Yayınları,(Hukuk Dizisi:I), İstanbul, 1982, s.110-111

¹³⁰ ULUENGİN, Hadi, "Ölüm Mahkumunun İnfazı"

¹³¹ Yeni Yüzyıl, a.g.y

¹³² KILIÇ, a.g.y

3 - Fransa

Fransız adli tarihinde çok önemli bir rol oynayan ve de eski rejim(L'ancien Régime) zamanında 100'den fazla suç için öngörülen idam cezası, 1810 ceza kanununda 36 suç için öngörölmeye başlandı. 1848 tarihli Fransız Anayasa'sının 4. maddesi, 1832'de ilga edilen mevsuf hırsızlık, kalpazanlık gibi 7 suçtan sonra, siyasi suçlarda da idam cezasını kaldırdı. Mezkur madde sadece insan aleyhine işlenen çok vahim suçlar yönünden bu cezaya muhafaza etti. 1981'de kaldırılmadan önceki uygulaması itibariyle ölüm cezası, doğrudan doğruya ve dolaylı yönden şahsın hayatına karşı işlenmiş suçlara taalluk ediyordu. Örneğin ana-babaya karşı işlenen öldürme fiilleri, zehirleme suretiyle öldürme fiilleri bu cümleden sayılabilirdi.¹³³ Askeri Ceza Kanununun kabul ettiği vatana ihanet ve casusluk, harp esnasında ayaklanma, düşmana kaçış gibi fiiller de ölüm cezası ile cezalandırılıyordu.¹³⁴

Fransa'da 23 suç tipi için civil law kapsamında ölüm cezası verilebilir. 1969-1978(78'de hiç yoktu) yılları arasında 22 ölüm cezası hükmü verildi. Bunlardan 6'sı infaz edildi.¹³⁵ İnfaz tarzı olarak giyotin seçilmiştir. Giyotin, ilk defa 16. asırda Mannoya İsmiyle kullanılan bir alet iken Dr. Guillotin(Giyotin) tarafından çabukluğu ve mahkuma acı çektirmemesi lanse edilerek makinalaştırılmıştır.¹³⁶

Fransız Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'nun 375. maddesine göre ölüm cezası infaz edilebilirlik vasfını kazandıktan sonra 24 saat içinde infaz

¹³³ YALKUT, s.1007-1008

¹³⁴ AKKAN, s.160

¹³⁵ GEMALMAZ, s.127-128

¹³⁶ BEHAR, s.12

olunur. İnfaz edilebilirlik vasfını kazanması için devlet başkanının onayı gerekmektedir. Bu zaten tatbikatta jüri heyetince takdiri hafifletici sebeplerle bertaraf edilen cezanın, ceza eğer jüriden çıkmışsa, ikinci bir elemeye tabi tutulması hadisesidir.¹³⁷

Fransa'da 1981 yılına kadar, ölüm cezası varlığını korudu. En son infaz Valery Giscard d'Estaing'in cumhurbaşkanlığı sırasında 10 Eylül 1971'de yapıldı. Fransa hükümeti ve parlamentosu 1981 yılında ölüm cezasını yasaklamak çabası içindeyken, Fransa'da halkın %62'si ölüm cezasının kaldırılmamasını istiyordu.¹³⁸ Halbuki 1907 ve 1952 yıllarında halkın çoğunluğu ölüm cezasının kaldırılmasını istiyordu. 1907'de yapılan bir kamuoyu araştırmasında 1.412.345 cevaptan 1.038.655'i ölüm cezasının kaldırılması gerektiği yönünde çıkmıştır. 1952'de 2.108 cevaptan 1.769'u aynı isteği tekrarlamıştır. 1956'da Institut Français d'Opinion Publique kendi yöntemleri ile araştırmaya girmiştir ve katılanların %88'inin ölüm cezası yanlısı olduğu ortaya çıkmıştır.

¹³⁷ YALKUT, s.1008-1009

¹³⁸ GÜNVER, a.g.y.

İKİNCİ BÖLÜM

& I-TÜRK HUKUKUNDA İDAM CEZASI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

I - Meclisin Onaylama Yetkisi

1 - Yetkinin Kökeni

Oniki levha yasalarında, kasten adam öldürme cürmünün cezası ölümdür. Ancak ceza yerine getirilmeden önce hükmün, Comitia Centuria(Halk Kurultayı) tarafından onaylanması gerekirdi. Bir başka deyişle ölüm cezası hükümlüsü, cezanın yerine getirilmesinden önce, halka başvurma(provocatio) yolunu harekete getirme hakkına sahipti.¹³⁹

Bu gelenek, çağdaş demokrasilerde, devlet başkanlarının af yetkisi kavramı içinde gelişmiş; bizde ise, bunun yanında, cezanın yerine getirilmesi şartı olarak, yasama organının bir yetkisi biçiminde Anayasaya girmiştir.¹⁴⁰

Bunun nedeni, hukuksal ve mantıksal değil, tarihseldir. Gerçekten, eskiden ölüm cezalarının yerine getirilmelerine kadar vermek, devlet başkanlarının yetkileri arasındaydı. Birinci ve ikinci Meşrutiyet Anayasaları'nda da (md.7) durum değişmemiş, hükümlünün cezasının infazı padişahın eline bırakılmıştır. Buna göre, hükümdar, cezayı tümüyle kaldırabileceği gibi, bir başka cezaya da dönüştürebilme hakkına sahipti. 1921 Anayasası'nda açık bir hüküm yoksa da, tüm yetkileri elinde toplayan ve Cumhuriyet'in ilanıyla, hükümdara, bir başka deyişle, "hukuk-u saltanata"

¹³⁹ SELÇUK, Sami, Çürütmeler, Tekin Yayınevi, Ankara, 1990, s.49

¹⁴⁰ SELÇUK, Sami, "Anayasa ve Ölüm Cezası", Yargıtay Dergisi, C:4, 1978, s.417-418

ilişkin tüm yetkiler millete, dolayısıyla onun biricik temsilcisi sayılan TBMM'ye geçmiş; o yüzden de yasama organının hükümdara tanınan bu yetkiyi de eline alması doğal sayılmıştır.¹⁴¹

2 - Yetkinin Nedeni ve Amacı:

Başka cezalar için aranmayan bu şartın ölüm cezası için aranması bu cezanın niteliğinden kaynaklanmaktadır. Ölüm cezası, yaşamın yok edilmesini öngören bir yaptırımdır. Yerine getirilmesiyle birlikte, onarılması imkansız sonuçlar doğar. Sonucu kesin ve kamuoyundaki yankıları derindir. Cezanın niteliği bu olunca, öbür cezalar gibi, kesinleşir kesinleşmez yerine getirilmesi sakıncalı görülmüş, "genel ve özel bağışlama" yetkisini elinde tutan organların, bir başka deyişle, yasama organıyla devlet başkanının, cezanın yerine getirilmesinden doğacak sakıncaları önleyici bir çarenin anayasaya konulması uygun bulunmuş; yöntemde duyulan değişiklik ihtiyacı bunu belgeleyecek biçimde ve anayasal düzeyde düzenlenmiştir. Böylelikle Meclis'e yansıyan milli iradenin bağışlama yetkisini, cezanın sakıncalarını da önleyebilecek bir aşamada kullanıp kullanmayacağı belirlenmiş olacaktır. Bu ise kuşkusuz yaşama hakkı için değerli bir güvencedir.¹⁴²

3 - Yetkinin Kapsamı:

Yasama organı, yargı organının kararını, yargısal ve hukuksal açıdan değil, toplumsal denetim ve bu tür bir amacı ve yararı gerçekleştirecek biçimde inceleyecektir. Yasama organı, doğruluk ve yerindelik açısından yargı organının kararını irdeleyip tartışamaz, tartışmamalıdır da. Çünkü, kesin hükmün gerçekliği varsayımı ve dokunulmazlığı ilkeleriyle bu

¹⁴¹ SELÇUK, "Anayasa ve Ölüm Cezası" s.417

¹⁴² SELÇUK, Çürütmeler s.50-51

bağdaşamaz. Tersî durumlarda, yetkilerinin sınırlarını aşmış, amaçlanan toplumsal yararı sağlamak ve kamu oyunu doyurmak şöyle dursun, adaletin saygınlığına gölge düşürülmüş olur. Eğer yasama organı, bir yargı değil, yasama tasarrufunda bulunduğu bilinci içinde yargı organlarının araştıracağı konuları incelemeyi ve tutarlılık açısından kanıtları tartışmazsa, güdülen amaç ancak o zaman sağlanabilir. Ne var ki, uygulamada, konu genel olmayıp belli bir kişiyi ya da kişileri ilgilendirdiğinden, bu yasama faaliyeti, bir yerde yargısal tasarruflara da benzemektedir. O yüzden, bir üst yargı organı gibi, yargı organının kararının tutarlılık açısından eleştirdiğine tanık olunmakta, hatta hukukun gelişimi açısından bunun zorunlu olduğunu savunanlara rastlanılmaktadır.¹⁴³

4 - Yetkinin Doğurduğu Sorunlar:

Bundan başka, ölüm cezasının yerine getirilme şartının yasama organının onayına bağlanması, Anayasanın mahkeme hükümlerinin geciktirilmeden yerine getirileceği kuralıyla da bağdaşmamakta ve bir iç çelişkiyi bünyesinde taşımaktadır (md. 138). Yargıya hukuk konusunda "son sözü söyleyen", öteki güçlere oranla üstün, hiç değilse "eşitler arasında birinci: primus inter pares" organı olma ayrıcalığını tanıyan böylesine önemli bir hükme karşılık, bir başka hükümle bu cezanın yerine getirilmesinin Meclis'e verilmesi düşündürücüdür. Politik nedenler bunu haklı kılabilir. Ancak hukuksal nedenler haklı kılamazlar. Yetki bir de istenildiği biçimde kullanılmazsa sakıncalar daha da artacaktır.¹⁴⁴

¹⁴³ SELÇUK, "Anayasa ve Ölüm Cezası" s.418

¹⁴⁴ SELÇUK, Çürütmeler s.51

Uygulamada görülen bir başka sakınca da şudur; Özellikle kamuoyunun ilgilendiği davalarda Meclis'te yapılan tartışmalar basına yansımakta, kararın ne olacağı belirsizleşmektedir. Bunun kamuoyu, ölüm cezası hükümlüsü ve öbür hükümlüler üzerinde insani açıdan olumsuz etkileri olmaktadır.¹⁴⁵

Bütün bu sakıncaları önlemenin yolu tektir: Ölüm cezası, niteliği gereği toplumsal yarar açısından, bir başka organca bir daha gözden geçirilecekse -ki geçirilmelidir- bu yetki devlet başkanına verilmelidir. Yukarıda değinilen sakıncalar bu yolla bir ölçüde giderilmiş olacaktır. İlk olarak denilebilir ki; Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki tarihsel nedenler, bugün ortadan kalkmışlardır. İkincisi, devlet başkanı yasama organı gibi tartışmayı kamuoyu önünde yapmayacak, hiçbir gerekçe göstermeksizin engel olabileceği gibi, çektirilmesini de sağlayabilecektir. Devlet başkanının bu konuda gözeteceği tek ölçü, toplum yararı ve kamuoyunun eğilimidir.¹⁴⁶

II - İdam Cezasını Gerektiren Suçlar

Türk Ceza Kanunu'nda idam cezasını gerektiren suçlar şunlardır:

Madde 125/1 "Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymaya veya devletin bağımsızlığını, birliğini bozmaya ve devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik eylem gerçekleştirmek.

Madde 126/1: Yabancı devlet kuvvetlerine kumanda etmek veya bunları sevk ve idareye yönelik bir görev üstlenmek.

¹⁴⁵ SELÇUK, Çürütmeler s.51-52

¹⁴⁶ SELÇUK, Çürütmeler s.52

Madde 129/1: Harp zamanında Türkiye Devleti zararına, düşmanın askeri hareketlerini kolaylaştırmak veya Türkiye Devletinin askeri hareketlerine zarar vermek maksadıyla yabancı bir devlet ile anlaşmak veya bu maksatlara matuf fiiller işlemek.

Madde 133/II-5: Yetkili makamların yayılmasını yasakladıkları bilgileri siyasi ve askeri casusluk maksadıyla elde ederek, bu fiille devletin savaş hazırlıklarını veya savaş kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye sokmak.

Madde 136/III-4: Siyasi ve askeri casusluk maksadıyla devlet sırlarını ifşa etmek.

Madde 146/1: Anayasanın tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanunla kurulmuş olan TBMM'yi ortadan kaldırmaya ve vazifesini yapmaktan alıkoymaya zorla teşebbüs etmek.

Madde 146/2: Yalnız veya toplulukla birlikte fesat çıkararak veya nutuk irad ederek anayasanın tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanunla kurulmuş olan TBMM'yi ortadan kaldırmaya veya vazifesini yapmaktan alıkoymaya zorla teşebbüs etmek.

Madde 147: TBMM üyelerinin görev yapmalarını engellemek.

Madde 149/2: Silah, uyuşturucu, boğucu gazları araç olarak kullanarak halkı devlet aleyhine isyan ettirmek.

Madde 450: Birinci derecede akraba öldürmek(1), TBMM üyelerinden birini veya üyelik sıfatı sona ermiş olsa bile bu görevinden dolayı öldürmek.(2), canavarca bir his zevki veya işkence sonucunda ölüme neden olmak(3), taammüden adam öldürmek(4), birden fazla kişi öldürmek(5), bilerek yangın çıkarıp veya su baskınına neden olarak adam öldürmek(6), bir başka suçu hazırlamak veya kolaylaştırmak için adam öldürmek(7), bir suçtan elde edilecek amacı saklamak için adam öldürmek(8), bir suçu gizlemek, delilleri ortadan kaldırmak veya bir başkasını cezadan kurtarmak için adam öldürmek(9), kan gütme saikiyle adam öldürmek(10), devlet memurlarının birini veya devlet memuru sıfatında olmasa bile bir kişiyi bu görevi nedeniyle öldürmek(11).

III - İdam Cezasının İnfazı İle İlgili Mevzuat

1 - 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 12. Maddesi(Mülga)

İdam cezası; buna mahkum olan kimsenin asılması suretiyle hayatının izalesidir.

İdam cezası; mahkumun mensup olduğu din ve mezhebin hususi günlerinde icra olunmaz. Mahkumlar birkaç kişi olursa birbirinin karşısında asılmazlar. Gebe kadınlar doğurmadıkça, akıl hastalığına düşer olanlar iyileşmedikçe idam cezası infaz olunmaz.

İdam cezası hükmolunan kimse hakkında mahkumiyet ilamı temyiz mahkemesince tasdik ve TBMM 'ce tasvip edildikten sonra icra mahallinde, mahkeme heyetinden bir zat ile Cumhuriyet Müddeiumumisi, tabip ve zabıt katibi ve hapisaneler idaresi memurlarından biri hazır oldukları halde mahkumun huzurunda hüküm okunması suretiyle infaz olunur.

Mahkumun mensup olduğu dinin ruhani sıfatını haiz bir zat ile mahkumun müdafii dahi cezanın infazında hazır bulunabilirler.

İdam cezasına mahkum olan, ana veya baba katili ise, icra mahalline yalınayak, başı açık ve siyah bir gömlek giydirilerek götürülür ve hüküm bu suretle infaz olunur.

Asılan kimsenin cenazesi merasim yapılmadan gömülmek üzere mirasçılarına verilir. Mirasçılar olmadığı veya kabul etmediği takdirde Belediye tarafından gömülür.

İdam cezasının infazı sureti hakkında bir zabıt varakası tutulur. Zabıt varakası orda memur olarak bulunan zatlar tarafından imza edilir.

2 - 647 Ceza İnfaz Kanunu'nun 2. Maddesi (Yürürlükte)¹⁴⁷

Ölüm cezası, buna hükümlü olan kimsenin asılması suretiyle hayatının izalesidir.

Ölüm cezası hükümlünün mensup olduğu din ve mezhebin hususi günlerinde infaz olunamaz.

Gebe kadınlar doğurmadıkça, akıl hastalığına tutulanlar iyileşmedikçe ölüm cezası infaz olunamaz.

¹⁴⁷ 1712 sayılı Kanun ile değişik

Ölüm cezası, hükümlü hakkındaki kararın Yargıtay'ca onanması ve TBMM ce infazına karar verilmesinden sonra gizli şekilde ve tüzükle belirtilen esaslar dahilinde infaz olunur.

Askeri suçlardan dolayı asker kişiler hakkında verilen ölüm cezalarının infazına ilişkin hükümler saklıdır.

A - Ceza infaz kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine Ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük(Ölüm Cezası ve Yerine Getirilmesi İle İlgili Maddeler)¹⁴⁸

Madde 61- Ölüm cezası, buna mahkum olan kimsenin asılması suretiyle hayatının izalesidir.

Madde 62- Ölüm cezası, hükümlünün mensup olduğu din ve mezhebin özel günlerinde, gebe kadınlar doğurmadıkça, akıl hastalığına düşenler iyileşmedikçe, infaz olunamaz. Hükümlüler birkaç kişi olursa birbirinin karşısında asılmazlar. Ölüm cezası hükmolunan kimse hakkında mahkumiyet ilamı Yargıtay'ca onandıktan ve TBMM'ce yerine getirilmesine karar verildikten sonra bu bölümde tespit edilen esaslar dahilinde gizli şekilde infaz olunur.

Madde 63- Ölüm cezası, diğer hükümlü ve tutukluların göremeyecekleri şekilde, kapalı cezaevleri içinde ve özel bir yerde infaz edilir.

Madde 64- Ölüm cezası, güneş doğmadan önce infaz olunur.

Madde 65- İnfaz yerinde, 66 ncı maddede gösterilenlerden başka, herhangi bir kimse bulunamaz. İnfazın yapılacağı diğer hükümlü ve tutuklulardan gizli tutulur. İnfaz sırasında diğer hükümlü ve tutukluların buldukları yerden çıkmaları ve infazdan haberdar olmamaları için gerekli tedbirler alınır.

Madde 66- İnfaz yerinde; hükmü veren mahkeme kurulundan bir kişi ile, Cumhuriyet Savcısı, tabip, zabıt katibi ve cezaevi müdürü bulunur. Ölüm cezası, hükmü veren mahkemenin yargı çevresinden başka bir yerde infaz edilecekse, o yerin aynı derecedeki mahkeme kurulundan bir kişi ile yukarıdaki fıkrada gösterilen diğer görevliler bulunur. Hükümlü yabancı uyruklu ise, bağlı bulunduğu devletin konsolosuna da, cezanın infazında

¹⁴⁸ 1.8.1967 tarih ve 12662 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

hazır bulunabileceği bildirilir. Hükümlünün mensup olduğu dinin ruhani sıfatını haiz bir kişi ile müdafii veya istek üzerine infazın geciktirilmemesi ve emniyet ve asayiş yönünden sakınca görülmemesi şartıyla hükümlünün ailesi efradından birisi dahi cezanın infazında hazır bulunabilirler.

Madde 67- İnfaz sırasında, infaz yerinde çıkabilecek herhangi bir olayın önlenmesi için önceden yeteri kadar jandarma ve polis kuvveti hazır bulundurulur.

Madde 68- Ölüm cezasının infazı için gereken hazırlıkların tamamlanmasından sonra, hükümlü, tecrit edildiği kısımdan alınarak infaz yerine getirilir ve hükmün huzurda okunmasını müteakip ceza infaz olunur.

Madde 69- Hükümlünün ölümü tabip tarafından tespit edildikten sonra, ceset, teşhirine müsaade edilmeden, infaz araçları ile birlikte derhal kaldırılır. Asılan kimsenin cenazesi merasim yapılmadan gömülmek üzere mirasçılara verilir. Mirasçuları olmadığı veya kabul etmediği takdirde, belediye tarafından gömdürülür. Ölünün şahsi eşyaları da mirasçılara, yabancı uyruklu ise bağlı bulunduğu devletin konsolosluğuna, bunlar da yoksa mahalli sulh hakimine verilir.

Madde 70- Ölüm cezasının yerine getirilmesinden sonra durum bir tutanakla tespit ve 66 ncı maddede gösterilen görevliler tarafından imza olunur. İnfazdan sonra TCK nun 43 üncü maddesi hükmü yerine getirilir.

3 - 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 20 nci Maddesi(Mülga)¹⁴⁹

Ölüm cezası, buna mahkum olan kimsenin hayatının izale olunmasıdır. Bu ceza askeri şahıslar hakkında askeri bir cürümden dolayı hükmedilmiş ise mahkumun kurşuna dizilmesi suretiyle infaz olunur. Askeri olmayan bir cürümden dolayı askeri şahıslar askeri olmayan şahıslar hakkında askeri mahkemelerden verilen ölüm hükümleri TCK'nun 12 nci maddesi mucibince icra olunur. Bu veçhile asılacak ölüm mahkumları cezanın infazı için o baktaki ilam ve tasdik emri suretleriyle Cumhuriyet Müddeiumumiliğine verilirler.

¹⁴⁹ 25.10.1963 tarihinde ilga edilmiştir.

4 - 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanunu'nun 245 inci Maddesi

Ölüm cezası, akıl hastalığına tutulanlar iyileşmedikçe ve asker kişi olan gebe kadınlar doğurmadıkça yerine getirilemez. Ölüm cezası, hükümlünün mensup olduğu din ve mezhebin özel günlerinde de yerine getirilemez.

Kurşuna dizilmek suretiyle uygulanacak ölüm cezası askeri makamlarca yerine getirilir.

Yerine getirme sırasında mümkün olduğu takdirde askeri mahkemeden bir üye ile ayrıca savcı, tabip ve tutanak katibi cezaevi idaresi memurlarından biri bulunur.

Hükümlünün mensup olduğu dinin ruhani sıfatını haiz bir kişi ile müdafii de hazır bulunabilir. Ayrıca, orada bulunan kıtalar, silahsız bir halde infaz yerine çıkarıldıktan sonra hükümlü, silahlı bir takım muhafazasında ve askeri alametlerden yoksun olarak getirilir. Hükümlülüğüne ait hüküm fıkrası ve yerine getirmenin gerektiğini gösteren onaylama yüksek sesle okunduktan sonra gözleri bağlanır.

Hükümlünün bağlı olduğu kıtanın ve bu kıta o yerde bulunmuyorsa ordaki diğer bir kıtanın en eski erbaş ve erlerinden ve değişik bölük ve birliklerden seçilmek suretiyle teşkil edilen bir manga, bağlı oldukları birliğin görevlendirileceği bir subayın el işaretleriyle hükümlünün üzerine ateş ederler.

Hükümlünün cesedi, tören yapılmadan askeri makamlarca gömülür veya isterlerse mirasçılara verilir. Ölüm cezasının yerine getirilmesi hakkında bir tutanak tutulur ve orada memur olarak bulunanlar ile nöbetçi subay tarafından imza edilir.

5 - Harb ve İsyan Sahalarındaki İdare-i Örfiye Mıntıklarında Müteşekkil Umum Divan-ı Harblerde Verilecek İdam Kararlarının Suret-i İcrasına Dair Kanun¹⁵⁰

Madde 1- Hali harpte yahut müsellahen ve müçtemian isyan vukuunda sahai harakat ve isyandaki idarei örfiye mıntıklarında müteşekkil bilumum divanı harplerden sadrolan idam

¹⁵⁰ 1 Nisan 1341(hicri) tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

kararları ordu veya kolordu veyahut müstakil fırka veya mevki müstahkem kumandanları tarafından ba'dettasdik derhal infaz olunur.

Madde 2- İş bu Kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 3- İş bu Kanun icrasına Müdafaai Milliye Vekili memurdur.

& 2- ÖLÜM CEZASININ LEHİNDE VE ALEYHİNDEKİ GÖRÜŞLER

I - Lehindeki Görüşler

1 - Ölüm Cezası Kısastır

Ölüm cezasının suç işleyenin fiiline bir karşılık, bir kısas olduğu düşüncesi eski çağlarda var olduğu gibi, günümüzde de vardır. Bu ceza daha çok dini kökenlidir. Hristiyanlık ve İslamiyette kısas ile ilgili hükümler vardır.

İncilde "insan kanı akıtanın kanı akıtmalıdır" kuralı bulunmaktadır. Kişinin hayatı üzerinde Allah tasarrufta bulunduğu göre ve de devlet, Allah'ı temsil ettiğine göre kişinin günahının bedeli olan ölüm, devlet tarafından verilecek ve infaz edilecektir.¹⁵¹ Saint Paul "günahın bedeli ölümdür" demektedir. Hristiyan düşüncesine göre, günah işleyen kimse bu günahını affettirmek için ölmekle günahından kurtulmakta ve böylelikle tekrar Allahın yüzüne bakmaya layık bir hale gelerek, yeniden ilahi aydınlığa kavuşmaktadır.¹⁵²

İslamiyette de aynı tarz düşünce hakimdir. Ayette, "Ey iman edenler, maktüller hakkında size kısas farzedildi... Kısasta sizin için (genel) bir hayat

¹⁵¹ BAYRAKTAR, s.55

¹⁵² DEMİREL, Hakkı, "Ölüm Cezası", AÜHF Dergisi, C:12, 1956, s.153

vardır." denilmektedir.¹⁵³Bir hadiste ise, "Kim bir kişiyi öldürürse, öldürenin mirasçıları iki şey arasında muhayyer bırakılır. İsterlerse katil kısas edilir, isterlerse kısastan vazgeçerler, Yani diyet alırlar."¹⁵⁴ denilmektedir.

Kısas cezası birçok ülkede uygulanmıştır. Örneğin Fransa'da Represaille adı verilen bu ceza sadece ölüm cezası için değil diğer suçlar için de öngörülmüştür. Bu cezanın özelliği, suçlunun işlediği suç ne ise aynı şekilde ve nispette suçlunun kendisine aynı fiilin ika edilmesiydi. Suçlu sebebiyet verdiği zaman aynını tazmin ile mükellef tutulduğu gibi herhangi birinin gözünü çıkarmış ise onun dahi gözünü, el ve kolunu çıkarmış veya kesmiş ise keza el ve kolunu dişini çıkarmış ise onun dahi dişini ona karşılık olarak vermeye yani cezasını çekmeye mahkum edilirdi.¹⁵⁵

Ödetme teorisinin savunucularına göre bir kimsenin başkasını teemmül ederek yani derinden düşünerek, tasarlayarak öldürmüştü ölüm cezasına çarptırılır. Bu halde ölüm cezasının meşruiyetini aramak için başka birşeye bakmak doğru değildir. Ceza fiile uygun düşer. İnsanın hayatının dokunulmazlığını ihlal eden kişi kendisinin hiçe saydığı haktan, yararlanmayı isteyemez.¹⁵⁶

Gerçekten de öldürme, masum bir insanın fizik varlığının kasıtlı ve tasarlıyarak yok edilmesi, insanın tasarruf ettiği en esaslı, en önemli hukuki varlığının objektif ihlalidir. Gerçekten şair, "hayat en yüksek varlık değildir" derken haklıdır; bununla birlikte hayat, diğer bütün hukuki varlıklara ve

¹⁵³ KUR'AN, Bakara, 178-179

¹⁵⁴ UDEH, II, s.228

¹⁵⁵ BEHAR, s.8

¹⁵⁶ HASSAN, Ümit, "Ölüm Cezası Sorunu: Kritik Bir Yaklaşım" AÜSBF Dergisi, C:27, Mart 1972, s.83

hayati değerlere erişmenin ve bunlardan faydalanmanın temeli ve şartıdır. Eğer suçlu tarafından zedelene veya yok edilen, hukuki varlık ile suçluya uygulanacak kötülük arasındaki denge, ceza adaletinin bir icabı ise, adam öldürme ölüm cezası ile cezalandırılmak lazımdır. Fakat bunun için fail subjektif bakımdan tam kusurlu olmalıdır.¹⁵⁷

Kısasta hakim olan mantık "suç işlenmiş, örneğın bir insan öldürülmüştür, başkaca bir neden aranmadan suçlu öldürülmelidir" şeklindedir. Kant da bu yoldan hareketle, insanın bir sonuç bir amaç olarak ele alınması gerektiğı başka bir amaç için araç olarak mütalaa edilmemesi gerektiğı görüşüne varır. Kant'a göre ceza sadece bir hak değil ayrıca bir görevdir. Can alanın canı alınmalıdır, ertesi dakika dünya batsa bile, Kant'ın yaklaşımı dışında, metafizik bir temele oturtulan diyalektikle de bir benzeri sonuca varılır. Hegel'e göre, hak ihlal edilmiş olarak kalamaz, eski haline iade edilmelidir, hakka yapılan saldırıya saldırılması cezadır. İnkârın inkarı hakkın onaylanmasıdır.¹⁵⁸

2 - Toplumunu Korumak İçin Ölüm Cezası Verilebilir

Ölüm cezasının varolması gerektiğı noktasında görüş ileri süren bazı kişiler ve hukuk okulları, bunu toplumun korunması noktasında ileri sürmektedirler.

Tabi hukuk görüşüne göre devletin amacı ortak mutluluktur, şayet ölüm cezası bu ortak mutluluk için gerekli ise verilebilir.¹⁵⁹

¹⁵⁷ SÜSTERHENN, s.2

¹⁵⁸ HASSAN, s.83-84

¹⁵⁹ BAYRAKTAR, s.57

Temelde ölüm cezasına karşı olan klasik okul, yalnız bir durumda, toplumu savunmasının gerekli olduğu durumda, bu cezanın kabul edilebileceğini ileri sürmektedirler.¹⁶⁰ Klasiklerden ayrı düşünen pozitivistler ise ancak belli şartların gerçekleşmesi durumunda ölüm cezasının kabul edilebileceğini belirtmişlerdir. Bu şartlar bazı kimselerin ıslahının imkansız oluşu, özel bir tehlike durumu göstermeleri ve zarar verebilecekleri hukuki değerlerin önemi dolayısıyla, toplumun güvenliğinin tehlikede olması halleridir. Bu gibi durumlarda toplumun güvenliğini sağlamak için yapılabilecek en iyi şey bu ıslah edilemeyen zararlı kişilerin ortadan kaldırılması yani ölüm cezasına çarptırılmasıdır.¹⁶¹

Pozitivist okul da Lombrozo'nun görüşlerini kabullenerek doğuştan suçlu kavramını kabul etmiş ve suçluları itiyat ve tesadüf suçlusu olarak ikiye ayırmıştır. Ayrıca manevi mesuliyet ve kefaret kavramlarının yerine suçlunun "tehlikelilik halini" ve buna karşı "cemiyetin korunması" mefhumlarını ikame etmiştir. Ceza hukukunun o zamana kadar olan değerlendirilmesi dışında ayrı bir değerlendirme yapan pozitivist okul, cezanın tek gayesinin toplumu korumak olduğunu kabullendiğinden ölüm cezasını da bu açıdan değerlendirmiştir. Böylece doğuştan suçlu kavramının sözkonusu olduğunu iddia eden bu okul, bu doğuştan suçlulara karşı toplumu korumak için de en iyi çare olarak ölüm cezasını takdim etmiştir.¹⁶²

Ölüm cezasının toplumun korunması noktasında gerekli olduğunu savunan düşünürler de çoktur.

¹⁶⁰ BAYRAKTAR, s.57

¹⁶¹ BAYRAKTAR, s.57

¹⁶² DEMİREL, s.161

Montesquie toplumun emniyetini, huzuru bozan insanlara ölüm cezası verilmesini gerekli görmektedir. Düşüncüye göre "Ölüm cezası, cemiyeti bir ferdinden mahrum etmiş veya etmeye teşebbüs etmiş olan bir kimsenin hayatını teminat altına almaktan, cemiyetin imtina etmesinden ibaret bir kısastır. Vatandaşların hayatına kastedecek veya kastetmeye çalışacak derecede cemiyetin düzenini tehdit eden kimse ölümü hak etmiştir. Ölüm cezası eşyanın tabiatı gereği gereken bir cezadır. Bu ceza hasta cemiyetin ilacıdır. İlaç acı ve tiksindirici olabilir. Fakat lüzumludur.¹⁶³

Rossi de ölüm cezasını toplumun korunması için meşru ve gerekli görmektedir. Rossi'ye göre toplumda adaletin sağlanması bir görevdir. Bu görevin yapılması için başvuru vasıtalarından biri de cezadır. Ölüm cezası da cezaların en etkilisidir ve de adaletin sağlanması ve toplum düzeninin korunmasına yardım ettiği için meşrudur. Gerçekten de bazı kimseleri adam öldürmekten, ancak adam öldüren kimsenin öldürülmesi men edebilir.¹⁶⁴

Graven de adam öldürme gibi en ağır suçları işleyen kişiler bakımından her türlü önleyici ve eğitici tedbirlerin başarısızlığı belirdikten ve diğer namuslu vatandaşların güvenlik ve sükunlarını sağlamak bakımından gerçekten suçlunun kesin tasfiyesi gerekiyorsa, ölüm cezasını kabul etmek gerektiğini ifade etmektedir.¹⁶⁵

Kunter'e göre ölüm cezasının meşruiyeti meselesi münakaşa götürmeyecek bir konudur. Cemiyeti koruma gayesine varmada bir vasıta olarak kullanılan ıslah, suçlu kimse için etkili olmuyorsa cemiyet kendini

¹⁶³ DEMİREL, s.154

¹⁶⁴ DEMİREL, s.158

¹⁶⁵ DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C:II, Beta Yayınları, İstanbul, 1986, s.646

korumak için herhangi bir tedbiri almak hakkına sahiptir. Bu tedbir cemiyetten bir şekilde uzaklaştırma, zarar veremez hale getirme olacaktır. Yani suçlu ya müebbed hapse ya da ölüme mahkum edilecektir.¹⁶⁶

Necdet Yalkut da "Tehlikeli ve ıslah edilemeyen suçluların toplumdan ayıklanması bakımından, toplumun korunması yönünden ölüm cezası çok yerinde bir hal çaresidir" demektedir.¹⁶⁷

3 - Adli Hata Bütün Cezalarda Sözkonusudur Dolayısıyla Adli Hata Doğurur Düşüncesiyle Ölüm Cezasından Vazgeçilemez

Adli hata ihtimali her ceza için varolabilecek bir sakıncadır. Tabii ki ölüm cezası da adli hata yönünden eleştirilebilir. Gerçekten de uzun süre infaz kurumunda kalan ve psikolojik ve fiziksel açıdan harab olan mahkumun adli bir hataya kurban gittiğinin anlaşılıp serbest bırakılması üzerine kendisine verilen tazminat -miktarı ne kadar yüksek olursa olsun- haksız yere hürriyetinden kısıtlandığı seneleri karşılamaz. Ayrıca denilmiştir ki bir masumu idam sehпасına yollayan adli hatalar, bir hastanın ölümüne yol açan tıbbi hatalardan sayısal bakımdan daha azdır.¹⁶⁸ Toplumun yararı, kamunun düzenliği için adli hatadan doğabilecek nadir sakıncaları kabullenmek gerekir.¹⁶⁹

Yalnızca idam cezasında değil, her cezada karşımıza çıkan suçlunun kusurunun tespiti meselesi çok zor aşılabilen bir meseledir. Ancak meselenin zorluğu teslim olmayı gerektirmemektedir. Bu zorluğa teslim olmak yani

¹⁶⁶ KUNTER, Nurullah, "Ölüm Cezası İlgâ Edilmeli mi, Edilmemeli mi?", Cumhuriyet 22.2.1956

¹⁶⁷ YALKUT, s.1011

¹⁶⁸ ARTUK, s.169

¹⁶⁹ KILIÇ, a.g.y.

kimin suçlu, kimin suçsuz olduğu tam anlaşılammaktadır, tezine dayanmak suretiyle ceza vermemeye kalkışmak kusur üzerine kurulu ceza hukukunun inkarına gider, yani faile artık ceza verilemez, fail hakkında emniyet tedbirleri uygulanır.¹⁷⁰ Kaldı ki, kurumlar işleyişlerine göre değerlendirilmelidir, işlememelerine göre değil... Böylece düşünüldüğünde, yani yanılığdan çekinildiğinde, ceza kanunlarından vazgeçmek gerekecektir. Bunun da olamayacağı kuşkusuzdur.¹⁷¹

Bütün çağdaş ülkelerin ceza hukuku sistemlerinde "in dubio pro reo"(şüphe sanık lehinedir) kuralı geçerlidir. Mahkeme suçlunun fiili işlediğini ve kusurunu isbat edecektir. Kusur, bir insan için erişilebilecek bir güvenlikte isbat edilemezse, hakim beraat kararı verecektir.¹⁷² Diğer bir ifadeyle belirtmek gerekirse, ölüm cezasını gerektiren suçlarda sanık lehine en ufak bir şüphenin bulunması halinde, mahkemenin bu cezayı uygulamayacağı izahtan varestedir.¹⁷³ Aldanma ihtimalinin bulunması hakimleri zaten duyarlı ve uyanık tutmaktadır.¹⁷⁴

Ceza adaleti tarihinin gösterdiği gibi, maalesef muteber hukuçular tarafından bile demogojik bir şekilde adli öldürme olarak vasıflandırılan ve insanın sınırlı bilgi kabiliyetinden doğan adli hatalar, mahkumun idam edilmesi halinde cezanın tamir edilmezliği halinde dehşetli bir facia halini alır.¹⁷⁵ Ancak Ahmet Ziya adlı düşünürün "kangren olan uzvu kesmeli, bütün

¹⁷⁰SÜSTERHENN, s. 5

¹⁷¹TOSUN, s.200-201

¹⁷²SÜSTERHENN, s.5

¹⁷³ YALKUT, s.1004

¹⁷⁴ EREM, Faruk, Adalet Pisokojisi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988, s.417

¹⁷⁵ SÜSTERHENN, s.6

vucudun selameti açısından gereklidir" görüşünden hareketle denilebilir ki toplumun yararı için böyle bir riske girilmelidir.

Bundan başka, denilebilir ki, suçsuz hükümlünün idamına sebep olan adli hatalar mutlak olarak ve nispeten çok azdır. Alman Federal Milletvekili Dr.Arntd bir vesile ile diyor ki " Korkulur ki Avrupa Hukuk tarihi boyunca haksız, yanlış cezalar ile öldürülenlerin sayısı, canilerin öldürdükleri insanların sayısından daha çoktur." Bu uzak mazi isbat edilmemiş olan ve isbatı da mümkün olmayan cüretli iddia son yüzyılda medeni Avrupa devletinin modern adliyeleri için açıkça ölçsüz bir mübalağadır. İkinci dünya savaşından sonra tek olay İngiliz Evans'ın asılmasıdır.¹⁷⁶ Çok önemli suçlarda yanılıya düşmemek için güvenceler artırılmıştır. Gerek yargılama kurallarındaki titizlik, gerekse araştırma imkanlarının bugün bilim sayesinde artması yanılı ihtimalini aşağı yukarı ortadan kaldırmıştır. Uygulamada bugün yanılı olduğuna rastlanmamaktadır.¹⁷⁷ Ağır adam öldürme suçları için ölüm cezası konmuş ancak bu suçlarda bile fiilin özelliklerine ve failin şahsiyetine göre hakimin takdirine büyük yer tanınmıştır. Hukukumuzda 59. madde hakim takdir hakkı sağlamıştır. TCK 59'da "Kanuni tahtit sebeplerinden ayrı olarak mahkemece her zaman fail lehine cezayı hafifletecek takdiri sebepler kabul edilirse idam cezası yerine müebbed ..." denilmektedir.

Ağır suçlar için istinaf yolu açık tutulmalıdır. Ayrıca af yetkisi cömertçe kullanılmalıdır. Bu ve bunun gibi tedbirler sayesinde ölüm

¹⁷⁶ SÜSTERHENN, s.6

¹⁷⁷ TOSUN, s.200

cezasından vazgeçmeden suçsuz olanların idam edilmesine karşı yüksek emniyet sağlanmış olur.¹⁷⁸

Hukukumuzda TBMM'ye, dünyanın birçok yerinde ise devlet başkanlarına ait olan "mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek"¹⁷⁹ yetkisi adli hataları önlemek için bir emniyet subabı olarak değerlendirilebilir.

Ölüm cezalarında bulunan diğer bir özellik adli hata sakıncasını göğüslemek için daha makul bir gerekçe önümüze koymaktadır. Bu özellik; ölüm cezasının müebbetle göre daha kesin bir ceza oluşudur. Bu cezadan firar etmek mümkün değildir. Halbuki diğer cezalara çarptırılanların, günün birinde cezaevinden kaçma veya başka bir sebeple çıkma ümitleri cezanın etkisini çok azaltır.¹⁸⁰

4 - Ölüm Cezası Caydırıcıdır

Cezaların konuluş gayelerinden biri de suç işlemeyenlerin böyle suçlardan çekinmesi için ibret teşkil etmesidir. En ağır suçları önleyebilmek için en büyük korkuya, ölüm korkusuna ihtiyaç vardır.¹⁸¹ Diğer bir deyişle insanlar cezadan korktukları için suç işlemekten kaçınırlar, en çok ölümden korktukları için de ölüm cezası en etkin önleyici tedbirdir.¹⁸² Bu anlamda Montesque, "İdam edilenler artık hizaya getirilemez, fakat onun sayesinde ötekiler hizaya gelirler." demektedir.¹⁸³

¹⁷⁸ SÜSTERHENN, s. 6-7

¹⁷⁹ SELÇUK, "Anayasa ve Ölüm Cezası" s.416-419

¹⁸⁰ EREM, Faruk, "Ölüm Cezası", Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1962, s.15

¹⁸¹ EREM, "Ölüm Cezası" s.10

¹⁸² HASSAN, s.95

¹⁸³ ULUENGİN,a.g.y.

Ölüm cezası tehditi suçtan döndürecek kadar müessirdir. Suçlu büyük bir ihtiras tesirinde ise ölüm cezasının korkutucu(suç önleyici) tesirinin zayıfladığı düşünülebilir. Fakat böyle hallerde dahi tamamiyle tesirsiz değildir. Hakikaten koyu cesaret sahibi(fanatik) bazı kimseler vardır ki bunlar ölüme atılmak için gayet az cesarete ihtiyaç duyarlar. Fakat bunlar enderdir. Ölüm cezasında "ibreti müessire" vardır.¹⁸⁴

Ölüm cezasının müstakbel katilleri korkutmadığı asla iddia edilemez. Eğer bir kimsenin ani olarak öldüğünü öğrenirsek ölüm sebebini sorarız. Ölüm sebebi ile alakamız yok ise acımız derin değildir. Kusuru ile ölmüş bir adama, mesela kazaya uğramış bir kimse kadar acınmaz. Bu sebeple bir suçlu, kendisi gibi bir insanın idam edildiğini görürse bu sahne onun üzerinde derin tesirler yapar. Fakat suçlulukla alakası olmayan kimsenin bundan korkmayı düşünmeyeceği tabiidir. Ölüm yerine bir çeşit "müebbed esaret" in ikamesi asla ölüm cezasının doğurduğu korkuyu doğurmaz. Esaret devrinde kaçan esirlerin bazılarının kendiliklerinden yine esaretlerine döndükleri görülmüştür. Ölüm cezasının kesin derecede korkutucu, dolayısıyla suçu önleyici olup olmadığı noktasında şöyle düşünenler vardır: "Eğer ölüm cezasında böyle bir özellik olmasaydı, bu ceza Askeri Ceza Kanunlarında yer almazdı ve sert bir siyaset takibi gereği hissedilen devrelerde pek çok memleket kanunlarında yeniden ortaya çıkmazdı".¹⁸⁵

İstatistiklere gelince, ölüm cezasını ilga etmiş memleketler kanunlarından bu cezayı çıkarmazdan evvel fiilen tatbik etmemekte idiler. Mesela ölüm cezasını 1867'de ilga etmiş olan Portekiz, 1843'den beri, 1902'de ilga etmiş olan Norveç daha elli sene evvelinden beri bu cezayı

¹⁸⁴ EREM, "Ölüm Cezası", s.11

¹⁸⁵ EREM, "Ölüm Cezası" s.11

tatbik etmemekte idiler. Bu itibarla ilgadan evvelki miktarlar ve sonrakiler arasında hissedilir fark bulunmaması çok bir şeyi ifade etmez. Hatta 1910 Kolombiya ceza kanunu, ölüm cezası ile müebbed cezaları ilga ettikten sonra cürümlerin arttığı müşahede edilmiştir.¹⁸⁶

Dönmezer "bugün Türkiye'de gerçek anlamda tek ceza, niç kimsenin varlığından şüphe etmediği tek ceza, ölüm cezasıdır. Geri kalan cezalar bugün Türkiye'de maalesef korkutucu niteliğini kaybetmiştir." demektedir.¹⁸⁷ Gerçekten de Amerika'da istatistikler hapisten çıkan 70 bin kişinin yarısının 5 sene geçmeden tekrar hapse gireceğini tesbit etmiştir.¹⁸⁸

5 - Ölüm Cezası Suçun Mağdurunun, Mağdur Yakınlarının ve Toplumun İntikam Duygularını Köreltmekte ve Tatmin Hissi Oluşturmaktadır

Ölüm cezasının kaldırılması gerektiği yönünde müthiş kampanyaların sürdürüldüğü günümüzde, birtakım insanlar ölüm cezasının kaldırılmaması gerektiğini, bu cezanın toplumun hassas hislerinin tercümanı olduğunu iddia etmektedirler. Özellikle en ağır suçları işleyen belki bir kaç defa işleyen insanların 10-15 seneden fazla hapisanede tutulamadığı ülkemizde insanlar adalet sistemini sorgulamaktadır. Gerçekten de suç mahalline tatbikat için götürülen sanıklara karşı toplumsal öfkenin göstergesi olarak sürekli saldırılar olmakta, sanıklar linç edilmek istenmektedir.

Güngör Mengi "Adalet ve intikam duygusu en kutsal duygusudur. Suça verilen ceza, o suçtan zarar görenleri tatmin etmek zorundadır. Devlet

¹⁸⁶ TANER, Tahir, Ceza Hukuku, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1953, s.591

¹⁸⁷ GÜRELLİ, Nevzat, Tartışmalar, İÜHF Yayınları, No:511, İstanbul, 1977, s.209

¹⁸⁸ BEHAR, s.10

bu tatmini oluşturmıyorsa insanlar bunu özelleştirirler. Adaletin veremediği cezaları başkaları verir."demektedir.¹⁸⁹ Gerçekten de günümüzde adalet sisteminin zaafı açıkça ortaya çıkmıştır. İnsanlar, aralarındaki uyuşmazlıkları yargı mercilerine götüreceklerine mafyaya götürür olmuşlardır. Mengi "milletvekilleri canilerin, sapıkların temsilcisi mi, yoksa namuslu vatandaşların haklarını korumak için mi oradalar?" diyor ve meclisin bekleyen idam cezalarını onaylamadığı için adaletin yozlaştığını ve insanların intikam ateşine sürüklendiğini iddia ediyor.¹⁹⁰

Yalnız ülkemizde değil bütün dünyada bu mesele sorgulanmaktadır. Merle-Vitu Fransa ile ilgili bir tesbitinde şöyle demektedir. "Ölüm cezasının ilgası aklen arzuya şayandır. Bununla beraber Fransız kamuoyu halen, en ağır, vahim ve korkunç suçlar karşısında toplumun hiddetini belirten ve ondaki intikam susuzluğunu giderken bu cezanın bertaraf edilmesinden yana değildir.". Amerikan hukukçusu Oliver Wendel Holmes da, "Sağlıklı bir hukuk bakımından ilk şart, doğru yanlış olsun toplumun fiilen var olan istemi ve duygularını karşılamasıdır. Eğer halk öcalma ihtirasını hukuk dışında da tatmin edecekse kanunun bu sistemi tatminden ve böylece çok daha kötü olan kişisel öcü önlemekten başka yapabileceği birşey olamaz." demektedir.¹⁹¹

1953 yılında Colorada devletinde, korkunç bir soğuk kanlılık ve dikkatli bir hazırlık sonunda para hırsı ile saatli bomba ile müthiş bir uçak felaketine sebebiyet veren Amerikalı öğrenci John Graham olayı çok çarpıcıdır. John Graham 1951'de geniş bir çek sahteciliği suçundan 5 yıl hapse hüküm giymişti. Oldukça varlıklı olan annesi John'un imdadına koştı

¹⁸⁹ MENGİ, Güngör, "Yargısız İnfaz" Sabah , 9.4.1996

¹⁹⁰ MENGİ, Güngör, "Adalet İstiyoruz", Sabah, 13.3.1995

¹⁹¹ DÖNMEZER/ERMAN, s.646 dipnot

ve borçlarının büyük bir kısmını ödedi. Şimdi John'un annesi bir uçak yolculuğu yapmak istiyordu. Oğlu onun hayatını 37.500 dolara sigortaladı ve bir saatli bomba yapıp bu bombayı gizlice bavuluna koyduktan sonra annesini Denver uçak alanına getirdi. Uçak havlandıktan 10 dakika sonra bomba patladı, uçağı parçaladı ve John'un annesinin de dahil olduğu 44 yolcu öldü, Berlin eski Kammergericht başkanı Dr.Skott Ceza Hukuku Büyük Komisyonu üyesi sıfatı ile Graham olayı hakkında şöyle diyordu; " Ben, bu fiilde ifadesini bulan derin melaneti, bedbaht kurbanları, babasız kalan bir çok aileleri düşündükçe en samimi bir kanaatla şunu söylemek mecburiyetini duyuyorum. Böyle bir fiil ölümden başka bir şeyle cezalandırılmaz Adolf Süsterhenn bu konuyla alakalı olarak diyor ki "Ben inanıyorum ki Skott bu sözlerle, barbarlıkla ve ilkel bir öç alma iç güdüsü ile izahı caiz olmayan köklü bir halk inancını ifade ediyordu. Katilin haklı olarak cezalandırılması gibi beşeri varlığın mahiyetine ilişkin bir prensip meselesinde halkın hüküm verme kabiliyetini inkar eden bir kimse benim kanaatime göre demokrasinin manası ve temeli üzerinde şüpheye düşmüş olur."¹⁹²

İdam cezalarının toplum vicdanını rahatlattığı, tatmin hissi verdiği gerçeği ve insanların bu hissin koruması noktasında hassas oldukları Aydın Menderes'in ABD'deki 1988 seçimlerine dair anlattığı olayla ispatlanmış oluyor. Menderes şunları söylüyor; "1988'de Amerika'da başkan seçimlerinde o zaman Demokrat Parti'nin adayı Dukakis, ölüm cezalarının kaldırılmasını savunuyordu. O sırada da gayet vahşi bir cinayet işlendi ve suçlular ortaya çıkartıldı. Bush da bunu gündeme getirdi. 'Bunlara ceza verilmeyecek mi?' diye sordu. Bu işin üzerine yüklendi ve işin içerisine bir

¹⁹² SÜSTERHENN, s.4-5

takım medya taktikleri de girdi. Bu tartışmanın, Dukakis'in seçim kaybetme nedenlerinden biri olduğu söyleniyor. Burada toplumsal duyarlılık oluşabiliyor. Bunu kaldıran ülkeler var. Burada suçu önlemekten çok toplumsal başkaldırı, toplumsal öfkeyi yatıştırmak ve sıradan insanlara kendini koruyamayacaklarını varsayarak sunulan bir güven yatar. "Şenin başına birşey gelirse, bu cezasız kalmaz" anlamında bir güvence var. Zannediyorum ki, ölüm cezalarında bu oluyor."¹⁹³

Bu tatmin hissi, intikam hissi ölüm cezasına karşı olduğunu belirten insanlarda da kendisini gösteriyor. İstanbul eski Cumhuriyet Başsavcısı Avni Bilgin, "İdama insan olarak karşıyım. Siyasi idamların kaldırılmasından yanayım. Adli olaylar içinse durum farklıdır. Bazen öyle bir suç işlenmiştir ki insanın tüylerini ürpertir. Savcı olarak talep hakkı yerine karar hakkı tanınsa, bazı suçluları hemen orada asarım" diyor.¹⁹⁴

Mim Kemal Öke'nin ip-ret isimli yazısında anlattığı film tatmin hissi için çok çarpıcı bir örnek teşkil ediyor. Sean Connory'nin başrol oynadığı filmde Connory, idam cezasına karşı olan bir hukuk profesörünü canlandırıyor. Caniyi ipten kurtarmak için çok gayret sarfeden profesör sonunda bunu başarıyor. Ancak sonunda iki çocuğun ırzına geçip öldüren caniyi kendi elleriyle boğuyor. Öke, bu gibileri için idam cezasının kaldırılmamasını istiyor.¹⁹⁵

¹⁹³ MENDERES, Aydın, "İdam Cezaları İçin Referandum Yapılsın", Cumhuriyet, 27.11.1993

¹⁹⁴ İdam Dosyası, Cumhuriyet, 28.11.1993

¹⁹⁵ ÖKE, Mim Kemal, "İp-ret", Türkiye, 5.9.1995

6 - İdam Cezasının İnfaz Edilmemesi Mali Külfet Getirir

İdama mahkum edilmesi gerekirken edilmeyip hapis cezasına mahkum edilen veya idam cezasına mahkum edildiği halde cezanın infazı için onay çıkmadığından, cezası fiilen müebbed hapse dönüşen mahkumların, cezaevlerinde devletin kesesinden geçindikleri ve bu işin finansmanının da milletin vergileriyle yapıldığı ve bunun haksız bir durum teşkil ettiği ölüm cezası taraftarlarının ileri sürdükleri bir iddiadır. Hatta 12 Eylül döneminde, devlet başkanı Kenan Evren'in "asmayalım da, besleyelim mi?" şeklindeki sözü bu şekilde düşünen insanların fikrini beyan eder.

Gerçekten de, ölüm cezasını gerektiren bir suç işlediği için ölüm cezasına mahkum edilmesi gerekirken hapis cezasına mahkum edilen ve hapishanelerdeki masrafları devlet tarafından karşılanan bu insanların durumu eskiden beri tartışılmaktadır. Lombrosso ve Gorofolo ıslahı mümkün olmayan bu zararlı kişilerin cemiyetten atılmasının faydalı olduğunu, bu gibi kişilerin hapishanede beslenmesi suretiyle masraflarının namuslu kimselere çektirilmesinin doğru olmadığını ileri sürmüşlerdir.¹⁹⁶ Ölüm cezası mahkumunun hapishanelerde tutulmasının vergi mükelleflerine mali bir külfet getirdiğini belirten Caldwell, bunun; vatandaşlar için iktisadi bir ceza olduğunu iddia etmiştir.¹⁹⁷

Ölüm cezası mahkumlarının devletin kesesine getirdiği külfetin en çarpıcı örneği ABD'de yaşanmaktadır. Ölüm cezalarının kesinleşip infaz edilmesi sürecinin 10-15 yılı bulduğu ülkede, ölüm cezasının getirdiği mali külfet milyonlarca doları buluyor. Ülkede tek bir ölüm cezasının 2 milyon

¹⁹⁶ TANER, s.591.

¹⁹⁷ DÖNMEZER/ERMAN, s.646.

dolara mal olduğu hesap edilmiş ve sadece Kaliforniya eyaletinin ölüm cezası konusundaki harcamasının, yılda 90 milyon doları bulduğu iddia ediliyor.¹⁹⁸

II - Aleyhindeki Düşünceler

1 - Ölüm Cezası Vahşettir

Ölüm cezasına karşı çıkanlar, ölüm cezasının insanlığa yakışmayan, aşağılatıcı, onur kırıcı ve vahşi bir ceza olduğunu düşünmektedirler. Bu yazarlar, ölüm cezası ile insanlığın ağır bir tecavüze uğratıldığını, kişiliğin tamamen ihlal edildiğini, nefretle anılmaması gereken bir varlık olan insanın, hayatına duyulan saygının böylece zayıflatıldığını ve insan hayatının inkar edilmez değerinin ortadan kaldırıldığını iddia ederler.¹⁹⁹ Gerçekten de Victor Hugo bu konuyu teyid eder anlamda "ölüm cezası nedir? ölüm cezası barbarlığın ebedi ve özel rejimidir. Nerde ki ölüm cezası uygulanır, orada barbarlık egemendir." demektedir.²⁰⁰

Ölüm cezasının vahşet olduğu iddiası bu gün ortaya çıkmış değildir. Gümüzdten birkaç asır evveline kadar geriye giden bu iddia bir çok taraftar bulmuştur Voltaire ölüm cezası için "zalimane bir işkence" ifadesini kullanmaktadır.²⁰¹ Lamartine, halkın ölüm cezasına duyduğu nefretten dolayı, darağaçlarının şehrin ortasındaki meydanlardan en ücra dış mahallelere taşındığını ifade etmiş ve ölümü; adaletin bir doğması, darağacını; adaletin icra edildiği yer ve celladı; adaleti icra eden bir kimse

¹⁹⁸ KILIÇ, a.g.y

¹⁹⁹ BAYRAKTAR, s.73

²⁰⁰ SELÇUK, Çürütmeler, s. 290

²⁰¹ DEMİREL, s.153

olmaktan çıkarmak gerektiğini belirtmiştir. Lamartine'e göre adaletin son sözünün "ölüm" olması kabullenebilecek bir olay değildir.²⁰²

Ölüm cezası ahlaki değildir. Ahlak ilkeleri bu cezaya karşı olmak zorundadır. Zira ahlak bireyin en yüksek değerlere sahip olmasını ve en ulaşılmaz ufuklara ulaşmasını ister. Bu düşünceleri ihtiva eden ahlak kurallarının bireyin yok edilmesine göz yumması beklenemez.²⁰³ Çünkü ahlaken, ölüm cezası cezada ifrattır.²⁰⁴ Aynı düşünceleri paylaşan Hugo "Tekne, tek bir adamın vücudu fazla gelecek kadar mı tehlikededir? Pişman olmuş bir suçlu, Allah'ın bu zavallı mahluku, cemiyet için bu kadar ağır bir yük müdür ki, onu kaldırıp uçurumun karanlıklarına fırlatmakta tereddüt etmiyoruz. Cinayet balta ve ilmikle değil, göz yaşıyla telafi edilebilir; kanı kan değil gözyaşı yıkayabilir... Cellat adaletin değil adaletsizlik ve dehşetin timsalidir. Giyotin denince daima Lesurques, yakmak deyince daima Jeanne d'Arc, işkence denince Campanella, baldıran denince Sokrat, çarmıh denince de daima İsa hatıra gelecektir." demektedir.²⁰⁵ "Siz hiç kartvizit bastıran cellat gördünüz mü" diyen Kazan'da, İdamın yüz kızartıcı ve kabullenilemeyecek bir ceza olduğunu ima etmektedir.²⁰⁶

Ölüm cezasının vahşet olduğunu iddia eden yazarlardan birisi olan Ataöv, birisinin bacağından asılmasına "işkence" deyip itiraz ederken, boynundan asılmasına, hem de devlet kararıyla ve devlet eliyle asılmasına rıza göstermenin doğru olmadığını belirttikten sonra şunları söylüyor. "Bu

²⁰² DEMİREL, s.159

²⁰³ BAYRAKTAR, s.74

²⁰⁴ EREM, "Ölüm Cezası" s.8

²⁰⁵ DEMİREL, s.157-158

²⁰⁶ KAZAN, Turgut, "Siz Hiç Kartvizit Bastıran Cellat Gördünüz mü", İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1991.

tavır suçlunun salıverilmesini istemek değildir. Ancak ırza geçenin ırzına geçmek gibi bir karar verilebiliyor mu ki, birini öldüreni biz de tutup öldürelim! Birinin bedeninin duyarlı yerlerine elektrik vermek hoş görülüyor da, tüm vücuduna elektrik verip öldürmek daha iyi bir hareket mi?"²⁰⁷

Albert Camus bu konuda şöyle demektedir: "Ölüm düpedüz idam değildir. Toplama kampı nasıl salt hapisane değilse, idam da yalnızca kişinin canından olması değildir. Önceden, en inceden inceye düşünülp tasarlanan cinayet idamdır. Hiçbir caninin eylemi, ne kadar ince hesapla hazırlanmış olursa olsun bununla kıyaslanamaz. Çünkü kıyaslanabilmesi için, kurbanı kendisini öldüreceği günü önceden haber vermiş ve o andan itibaren kurbanını aylarca kendi merhametine terk etmiş bir canıye ölüm cezasının uygulanması gerekirdi. Böylesi bir canavara' özel hayatta rastlanmaz."²⁰⁸ Bu konuda Dostoyevski Budala isimli romanında bu düşünceleri paylaşmaktadır. "İşkencelerde çekilen ıstırapı, yaraları vücudun katlandığı acıları düşününüz. Fakat belki de acıların en büyüğü, en şiddetlisi bu değildir; asıl acı, kişinin, bir saat, on dakika, yarım dakika sonra hatta hemen o anda ruhunun vücudundan kesinlikle ayrılacağını ve insanlığını kaybedeceğini bilmesidir. En önemlisi bunun yüzde yüz olacağıdır. Başını bıçağın altına koyduğün an... işte saniyenin dörtte biri kadar kısa süre, hepsinden daha korkunçtur. Hem bunların, hayalimdem uydurduğum şeyler olduğunu zannetmeyin... Size şunu da açıkça söyleyeyim; ben, öldürmeye verilen ölüm cezasının işlenen suçtan daha ağır olduğu kanaatindeyim. Bir karara uyarak adam öldürmek haydut gibi adam kesmekten daha korkunçtur

²⁰⁷ ATAÖV, Türkkiye, "Devlet Ölüm Cezası Veremez", Cumhuriyet, 29.11.1993

²⁰⁸ CAMUS, Albert/COESTLER, Arthur, İdam, Cem Yayınevi, İstanbul, s.33

bence. Bir haydut tarafından gece vakti ormanda vurulan ya da kesilen adam hiç şüphe yok ki son ana kadar kurtulacağı ümidini taşır. Boğazı kesildiği halde kaçan ya da yalvaran insanlara çok rastlanmıştır. Burada ise ölümü on kat kolaylaştıran ümidi mutlak olarak esirgerler. Kesin hüküm ortadadır; bunun en ufak bir kaçamağının olmaması ıstırapların en büyüğüdür. Buna cinnet geçirmeden dayanabilecek bir insan bulabilineceğini kim iddia edebilir? Bu kadar çirkin, bu kadar faydasız ve gereksiz bir aşağılamaya neden ihtiyaç vardır? Belki dünyada öyle bir adam bulunabilir ki, kendisine idam kararı tebliğ edildikten sonra "git, seni affediyoruz" denilmiştir. İşte böyle bir adamı dinlemeli bir kere..."²⁰⁹

"Ölüm cezası ne kadar nadir olarak uygulanırsa uygulansın, bugünkü şekliyle, iğrenç bir kasaplık, insan kişiliğine ve vücuduna karşı girişilmiş bir teceavüzdür. Kafa kesme, canlı olarak vücuttan ayrılan baş, fişkırان kanlar, kitlelerin aşağılatıcı gösterilerle etkilenebileceğinin düşünüldüğü barbar çağlardan kalmadır. Bu gün bu iğrenç ölüm, gizlice icra edilmekte olduğuna göre cezanın anlamı nedir artık" Camus bu kısımdan sonra infaz yöntemi olarak giyotine yöneliyor ve vahşetinden bahsediyor. " Bu kadar öldürmeye yarayan bilim hiç değilse yöntemine uygun öldürmeye yarar herhalde. Mahkumu uyku halinden ölüme götürecek olan ve bir gün süreyle kullanması için emrinde bulundurulacak bir anestezi madde, idamlığın kötü niyeti veya ilacı kullanmaya cesaret edememesi halinde kendisine başka bir yolla verilebilir. Yeter ki bu iğrenç ve müstehcen teşhirden başka bir şey olmayan şu infaz sistemi kaldırılınsın".²¹⁰

²⁰⁹ ANDAY, a.g.y.

²¹⁰ CAMUS/COESTLER, s.65

Ölüm cezasının vahşet olduğunun çok önemli bir belirtisi de bir kişinin işlediği cezadan dolayı birçok kişiyi cezalandırmasıdır. Nitekim ölüm cezası, mahkumun bizzat yaşadığı kabusların yanısıra, ailesini, cezayı veren hakimi, kararı onaylayan milletvekillerini ve toplumu da kabuslara mahkum etmekte ve cezalandırmaktadır.²¹¹

2 - Ölüm Cezası Adli Hata Doğurur

Ölüm cezası aleyhtarlarının dayandığı bir diğer nokta da ölüm cezalarını infaz durumunda sonradan tamiri imkansız hataların ortaya çıkabileceği düşüncesidir. Bu düşünceye göre bütün ceza yargılama sistemlerinin ayırım ve hata yapma ihtimali ile yara alabileceğini hesaba katılmalıdır. Çünkü bu ceza infazdan sonra asla düzeltilemez.²¹² Muhakemenin iadesi yolu da işe yaramaz, yalan yere yemin eden iki tanığın ifadeleriyle bir insan ölüme gidebilir, hatta itiraflara bile güvenilemez.²¹³

Adli hata ihtimalini ortaya çıkaran en önemli sebeplerden biri de adalet mekanizmasının bir unsuru olan ikrar ve şahadet kurumunun, hükme esas teşkil edebilmesidir. Bu konuda Beccaria ikrarın kanıt olarak kabul edilememesini bir örnekle açıklar. İtalya'nın İcci köyünde oturan dul bir kadın birdenbire ortadan kaybolur. O yörede artık görünmez. Kadının kötü bir kişi tarafından öldürüldüğü ve gömüldüğü söylentileri dolaşır. Emniyet görevlileri çalılıklar arasında gizlenen ve korku içinde titreyen bir adam bulur ve yakalarlar. Hakkında şüpheden başka delil bulunmayan adam işkence sonunda suçu işlediğini kabul eder. Mahkeme adamı ikrarı üzerine

²¹¹ TOPRAK, Binnaz "İdam Cezası Kaldırılmalıdır", Sabah, 7.1.1994

²¹² Uluslararası Af Örgütü, "Ölüm Cezasına Karşı" Adli Yayın, Alan Yayıncılık, İstanbul, (Tarih Yok)

²¹³ BAYRAKTAR, s.70

idama mahkum eder. Cezanın infazından iki yıl sonra öldürüldüğü sanılan kadın köyüne döner.²¹⁴

Ölüm cezasını penoloji yönünden ele alınmaktadır. Felsefi, ferdiyetçi veya cemiyetçi düşünceler cezanın ele alınmasında rol almamaktadır. Cezanın faydalı olup olmadığı değil, hukuki olup olmadığı cezanın adaleti açısından önemlidir. Beşeri adaletin isabetinde şüphe daima mevcut olacaktır. Tamir edilemez oluşu ölüm cezasına karşı ciddi bir itirazdır. Böyle bir durumda hata halinde tamiri imkansız ceza hiçbir zaman tamamiyle haklı gözükemez. Bir Fransız Ağır Ceza Mahkemesi hakimlerinin, jürinin hatası yüzünden haksız yere idam edilen bir sanık yüzünden, yüz sene siyah elbise ile mahkemeye çıktıkları nakledilir.²¹⁵

Yanlış karar vermiş bir hakimin duyduğu pişmanlığı anlatan "Bir Ceza Avukatının Anıları" adlı eser, hatanın doğurabileceği sonuçları anlatması bakımından ilginçtir. "Bu beş kırık uçlu kalem, verdiği ve kılıldığı beş idam hükmünün anısıydı. Diğerleri için diyeceği yoktu. Ama tek çentikli kalem... O olayda iki sanık vardı. Suçu birbirlerine atıyorlardı. Suçu ağırdı, suçlu olan asılacaktı. Deliller pek karıştı. Kıdemli üye bir sanığın, başkan diğer sanığın suçlu olduğuna inanmıştı. O tarihte kıdemsiz üyeydi. Kimin oyuna katılırsa sanıklardan biri veya diğeri asılacaktı. Bir türlü karar veremiyordu. Şöyle düşündü: başkan daha tecrübeliydi, daha doğru düşünürdü. Başkan'a katıldı. Sanığın biri beraat etti diğeri asıldı... Dostumu ikinci kez hasta yatağında ziyaret ettim . Eski dosyayı bulmuş, okumuş, uzun yolculuklar yapmış ve yıllar önce beraatini sağladığı kişiyi bulmuş doğruyu öğrenmek istemiş. Adam hakimi hemen tanımış, söz arasında "Siz o işi

²¹⁴ ÇELENK, Halit, "Dönüşü Olmayan Ceza: İdam", Cumhuriyet, 8.2.1993

²¹⁵ EREM, "Ölüm Cezası", s.15

benim yaptığımı biliyordunuz değil mi? diye gülümsemiş. Dostuma ilk kriz hemen, oracıkta gelmiş..."²¹⁶

Adli hataların işlenmesi, ikinci dereceden kanıtlar sözkonusu olduğunda, özellikle mümkün hale geliyor. Başka durumlardaysa sahte kimlik tespitinden, yalan ve zorla verilmiş ifadelerden ve insanların yargılarında yanlışlarından adli hatalar işleniyor.²¹⁷

Ölüm cezasında adli hata durumunda kısmi bir tamir dahi sözkonusu değildir. Tazminat ölüm cezası hallerinde doğan hatalarda tatbik edilemez. Kaldı ki hiçbir hata ölüm cezasındaki hata kadar değildir. Cemiyetin bu çeşit hataları affetmeyeceğini de düşünmek lazımdır. Ölüm cezalarının adli hata halinde tamir edilmelerinin imkansızlığı amme vicdanında yer etmiştir. Adli hatalar ender olabilir ancak ölüm cezasında bir tek hata bile toplumda büyük bir sarsıntı yapmaya kafidir. Tıpta hata edildiği ve belki de hastanın hayatına bu hatanın son verdiği, bu itibarla hata korkusu ile zorunlu olan bir ameliyatın kaçınılamayacağı ileri sürmüştür. Halbuki hastanın hayatını kurtarmak gayreti ile işlenen bir hatayı, sadece öldürmek için verilen karardaki hataya benzetmeye imkan yoktur.²¹⁸

Avrupa Konseyi'nin yaptığı araştırmada ölüm cezasında adli yanlış olup olmadığı sorusuna değişik cevaplar verilmiştir. Altı ülke hiç cevap vermemiş, beş ülke adli yanlış olmadığını belirtmiştir. Avusturya'da bir doktorun bir hemşireyi öldürdüğü ileri sürülmüş fakat ilk soruşturmadan sonra asıl fail bulunmuştur. Almanya 1853'ten 1953'e kadar 27 adli yanlış

²¹⁶ EREM, Faruk, Bir Ceza Avukatının Anıları, Ankara, 1984,

²¹⁷ ÖZ, Reha, Ben Devletim Asarım, BDS Yayınları, İstanbul, 1989, s.47

²¹⁸ EREM, "Ölüm Cezası", s.16

olduğunu, bu 27 hükümden üçünün cezasının yerine getirilmiş olduğunu bildirmiştir.²¹⁹

3 - Ölüm Cezasının Caydırıcılığı Yoktur, İbret Olamaz

Ölüm cezasının korkutulucuğu bir faraziyedir. Suçlular ve toplum üzerindeki etkisi kesin olarak doğrulanmamıştır.²²⁰ Ölüm cezasını hiç düşünmeden en ağır suçları işleyenler pek çoktur. Zira her suçlu, yakalanmayacağı ümidiyle suçu işler, bu sebeple cezayı düşünmesi için sebep yoktur. Yakalanacağını bilerek suçu işleyenler esasen suçu göze almışlardır. İnsan ruhunun şiddetli heyecanları ihtirasları kolaylıkla önlenemez. İntikam için kıskançlıkla kin yüzünden öldürenleri sehpa korkusu suçtan geri döndürememektedir.²²¹

Gerçekten de suç ister siyasi olsun, ister adli olsun idamın toplumsal intikamın ötesinde caydırıcı bir etkisi yoktur. Bunu kriminologlar belirtmektedirler. Öte yandan Arthur Coestler de geçmişte, İngiltere’de ibret olsun diye hırsızlar ve yankesicilere idam cezası verildiğini, ancak bu cezaların infazı sırasında meydana kalabalık toplandığında, yine de yankesicilerin icra-ı sanat eylediklerini, salt bu olayın bile idamın caydırıcı yönünün olmayışını gösterdiğini iddia eder.²²²

İnsanların eylemlerini belirli tercihlere göre ayarladığını, önceden bilinen bir şekilde hazza yönelik olduğunu veri kabul etmek ve suç sayılan bir hazza ya da tamin yoluna gitmesini önceden önleyebilmek için belirli

²¹⁹ TOSUN, s.201

²²⁰ BAYRAKTAR, s.69

²²¹ EREM, "Ölüm Cezası" s.12

²²² SİRMEN; a.g.y.

esas ve kriterlerin tesbit edilebileceğini ileri sürmek yanlıştır. Çünkü psikolojik hedonizm (hazcılık) çağdaş psikoloji ve sosyoloji bilimleriyle uyum halinde değildir. İnsan davranışları, hesaplı ve iradeli olmaktan çok, zaman zaman plansız olarak ve alışkanlıklara dayanarak ortaya çıkmaktadır.²²³

Namus temizleme, şeref meselesi sayılan hallerde girişilen eylemler ölüm korkusu ile önlenebilecek midir?²²⁴ İntihar örneği de insanın ölümden korkmayabileceğini gösterir.²²⁵

Gerçekten bazı kişiler ölüm cezasından büyük yararlar umarlar. Her köşe başında birkaç kişi sallandırılırsa suç işlemenin önünün alınacağına inananlar daima olmuştur. Oysa Beccaria'nın dediği gibi suçları önleyebilecek unsur, cezanın şiddeti değil yerine getirileceğine olan inançtır.²²⁶ Bu açıdan ölüm cezasının caydırıcılığı ve çekindirici bir etkisi yoktur. Bu konuyla ilgili olarak Avrupa'da özellikle İngiltere ve Almanya'da araştırmalar yapılmış ve ölüm cezasının kaldırılmasının araştırma konusu suçları artırmadığı, uygulanmasının da suçları azaltmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 19.yy başında İngiltere'de yapılan bir istatistiğe göre 250 idam mahkumunun 170'i daha önce bir ya da iki defa ölüm cezasının infazında hazır bulunmuştur. 1881 Bristol hapisanesinden gelip geçmiş olan 167 idam mahkumunun 164'ü, daha önce hiç değilse 1 idam infazda hazır bulunmuştur.²²⁷

²²³ HASSAN, s.96

²²⁴ EREM, "Ölüm Cezası" s.184

²²⁵ HASSAN, s.96

²²⁶ ERMAN, Sahir, "Asmak ve Kesmek Üzerine", Cumhuriyet, 8.9.1996

²²⁷ ÇELENK, Halit, "İdam Terörü Önler mi?" Cumhuriyet, 9.11.1993

Yine İngiltere’de İngiltere Kralı VIII. Henry’nin hükümdarlığı sırasında 72000 kişiye ölüm cezası verildiği belirtilir. Bu kralın hüküm sürdüğü süre içinde hergün ortalama 6 ölüm cezası infaz edilmiştir. Bu dönemde sahte imzanın ölüm cezasına tabi tutulmasından birkaç gün sonra ilk imza sahtekarlığı İngiltere Bankası’nda gerçekleştirilmiştir.²²⁸

Esasen uzak bir ihtimal olarak gözüken ölümün korkusunda, suçu önleyici özellik yoktur. Fizikte nasıl uzaktaki cisimler küçük gözüktürse manevi sahada da uzak bir ihtimal az mümkün görülür. Ölüm cezasının verileceği, verilirse infaz edileceği uzak bir ihtimal olarak suçluyu düşündürür. Ölüm cezası şüpheli hale geldikçe onun korkutucu tesiri de o nispette azalır. Bazı mesleklerde ölüm tehlikesi pek fazladır, maden işçiliğinde olduğu gibi. Bazı mesleklerde ise ömrü kısaltan tedrici bir zehirlenme görülür. Fakat bu mesleklerde işçi bulmakta güçlük çekilmemektedir. Bir katilin iyi silahlanmış hasmına saldırdığı ender görülmüştür. Fakat burada yakın ve somut bir tehlike vardır. Ölüm cezasının uzak tehdidinde bu hal yoktur. Ölüm korkusunu yenecek bir başka korku mevcut olunca bu ceza tamamiyle tesirsiz kalır. Bazen manevi değerler ölüm korkusunu yener. İntihar, şeref saiki ile düello veya benzeri hadiseler buna misaldir. Halen, düelloya, her ülkede ortadan kalkmış denilebilir. Bu aslında kanun korkusundan olmamıştır. Orta çağ asalet anlayışının ortadan kalkması düelloya son vermiştir.²²⁹

²²⁸ HASSAN, s.97

²²⁹ EREM, "Ölüm Cezası", s.13

İdam cezasının caydırıcı olmadığını ileri süren Avukat Kumkumoğlu "Eğer idam iddia edildiği gibi caydırıcı olsaydı, bugüne dek yalnız bir defa uygulanması gerekirdi." diyor.²³⁰

İnfazda cezayı seyretmek için hazır bulunan insanların çoğunluğu için ölüm cezası bir gösteriden ibarettir. Az sayıda kişi içinse infaz utanmayla karışık merhamet hissi meydana getirir.²³¹

Anketler de ölüm cezasının caydırıcılığının olmadığını gösteriyor. Cezanın örnek oluşu, korkutma gücü yapılan anketlerle doğrulanmıyor. Anketlerden biri, tüm yangın suçunun kundakçılarının, daha önce aynı suçtan hüküm giyenlerin ölüm cezalarının infazında hazır bulduklarını, bir diğeri, katillerin babalarının, büyük babalarının veya kardeşlerinin kendi ebeveynlerinin ölüm cezasına çarptırılmasından sonra aynı suçu işlediklerini gösteriyor. Cezaevlerinde yapılan bir üçüncü anket ise, ölüm cezası hükümlülerinin çoğunluğunun bu cezanın infazına daha önceleri tanık olduklarını ortaya koyuyor. Öyleyse toplumu korumak için zorunlu olamaz bu ceza. Zorunluluk ve yararlılık sınırlarını aşan bir ceza ise, yalnız öç alma ve keyfilik alanına girer.²³²

Prins'in düşüncesine göre ölüm cezası ibret teşkil etmez. Bilakis tecrübe göstermiştir ki, alenen infaz edilen ölüm cezası, daima bir skandal doğurmuştur. Halk bir bayrama gidermişcesine sehpanın etrafına koşmuştur. Bu şekilde ölüm cezası, hukuk duygusunu, adalete ve ölüme saygıyı tehlikeye düşürür. Bu çeşit teşhirler yığın ruhunda, zalim zevk sevgisini, kan

²³⁰ TEZTEL, Deniz/YILDIRIM, Ayşe/ALGAN,Emine, "Beklemek Asılmaktan Daha Kötü", Cumhuriyet, 1.12.1993

²³¹ ARTUK, s.152

²³² SELÇUK, Çürütmeler, s.254

insiyakini teşvik eder. Bu cezanın aleni infazı kaldırılmıştır ve sabah erken saatte, cezaevi dahilinde, mevcudiyeti infazın kanuna uygunluğunu göstermek bakımından zaruri olan kimselerin huzurunda ceza infaz olunmaktadır. O halde saklanmak istenen bir manzarada, ibretin mevcut olduğu söylenebilir mi? İbret olsun diye en geniş aleniyete yer verildiği farz olunsun. Bu bir terör değil midir? Terör, hukuka dayanan bir siyaset sayılmaz. Coestler "kanlı kanunlar", "kokuncaya kadar sehpa bırakılan cesetler" den bahsederken konuyu derinliğine sezebilmişti. Ölüm cezasının gerektirdiği pek ağır suçlar mütemadiyen işlenmektedir. Bu hal, ölüm cezasının onları önleyemediğini gösterir. O halde infazın zarureti izah imkansızdır. Bilhassa başkaları üzerinde bazı tesirler yapsın diye suçlunun vasıta olarak kullanılması meşru olamaz.²³³

4 - Devlet İnsanın Yaptığını Yapamaz, Devlet Suçluyu İslah Etmelidir

Devlet, insanların biraraya gelerek, sorumlulukları paylaşmak daha refah içinde, daha mutlu yaşamak için anlaşma yapmalarıyla doğmuştur. Devletin varoluşunun gayesi insanın mutluluğudur. İnsanlar birtakım haklarından feragat ederek, bunun karşılığında devletin onları her türlü tehlikeye karşı koruyacağı garantisini almışlardır.

Bir suç işlemek suretiyle devletin koyduğu kuralları çiğneyen bir insana devlet ne yapmalıdır? Bu sorunun cevabını bulabilmek için insanlar yüzyıllar boyu tartışmışlardır. Devletin böyle bir durumda varolan cezalandırma hakkını kullanacağını söyleyenler olmuştur. Montesquie "Cemiyeti bir ferdinden mahrum etmiş veya etmeye teşebbüs etmiş olan bir

²³³ EREM, "Ölüm Cezası", s.14

kimsenin hayatını teminat altına olmaktan cemiyet imtina edecektir. Vatandaşların hayatına kastetmiş veya kastetmeye kalkışacak derecede cemiyetin emniyetini tehdit eden kimse ölümü hak etmiştir. Ölüm cezası eşyanın tabiatı muktezasıdır. Bu ceza hasta cemiyetin ilacıdır. İlaç acı veya tiksindirici olabilir, fakat lazımludur demektir.²³⁴ Bu görüşü kabul etmeyen Beccaria "Kanunlar herbir ferden cemiyete terkettiği hürriyet haklarından, pek cüz'î bir kısmının toplamından ibarettir. Fertler tarafından cemiyete bağışlanan bu cüz'î hürriyet hakları içinde, nimetlerin en büyüğü olan hayatı yok etme hakkı nasıl bulunabilir? İnsanın kendi kendini yok etmek hakkına sahip olmadığı kabul edilince kendi hayatına son vermek hakkını diğer bir ferde ve hatta cemiyete devretmiş olabileceği nasıl kabul edilebilir? O halde bir ferde diğer bir ferden hayatına son vermek hakkını kim vermiş olabilir. Görülüyor ki, bir fert tarafından diğer bir ferden hayatına son verilmesi bir hak olamaz." demektir.²³⁵

Suçluyu ıslah etmek gerekir. Çünkü o, ruhsal yapısı yönünden kızılacak değil, acınacak kişidir.²³⁶ Suçlunun suçu işlediği andaki ruh yapısını kazanması bir anlık bir durum değildir. Kişinin doğumundan itibaren aile sevgisi, disiplini, çevresi, okul eğitimi, işi, mesleği onun ruhsal yapısını etkilemektedir. Ayrıca toplumsal, iktisadi ve siyasi durum da onun ruhsal durumunu etkilemektedir.²³⁷ Yani toplum kişinin işlediği suça ortak olmaktadır. Gerçekten de istisnalar saklı kalmak kaydıyla, her toplumda suç işleyenlerin büyük bir kısmı o toplumun imkanlarından düzgün bir şekilde

²³⁴ DEMİREL, s.156

²³⁵ DEMİREL, s.156

²³⁶ TURGUT, Metin, "İdamda Haksızlığın Telafisi Yok", Milliyet, 18.5.1995

²³⁷ BAYRAKTAR, s.75

yararlanamamış kişilerdir. Toplumsal refahtan payını olan kişiler arasından, diğer toplumsal katmanlara nazaran, daha az katil çıktığı kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Bütün bu söylenenler suç işleyen kişinin suçtaki katkısını reddetmez.²³⁸

Ancak devletin vatandaşa karşı eğitime ıslah etme mecburiyeti olduğu gerçeği de unutulmamalıdır. İnsanı kişi olarak yapamadıkları konusunda güçlendirmek amacıyla kurulmuş olan devletin, dönüp insana zarar vermesi kabul edilemeyecek ve düşünülemeyecek bir durumdur. Tek tek bütün vatandaşların hizmetinde bir örgüt ve kurum olarak tanımlanan devletin, başka bireylerin hakkını korumak için dahi olsa herhangi bireyi öldürmesi saçma, mantıksız, akıl dışı ve hukuk dışıdır.²³⁹ Çünkü devlet insan öldüremez, insan insanı öldürebilir. İnsanın insan öldürmesinde de sosyal, psikolojik nedenler vardır. Kültür düzeyi bunda etkilidir. Ama vatandaşın kültür düzeyini yükseltmek, sosyal ve psikolojik yönden vatandaşı görüp kollamak devletin görevidir. Devletin hem ihmalkar olması, hem de bu ihmalinin bedelini insanların canını alarak ödemesi çelişki arzeden bir durumdur.²⁴⁰

Robot edebiyatıyla tanınan Isaac Asımov yapay bir robotlar dünyası üretir. Bu dünyada robotların uyacakları birinci ilke insana zarar vermemektir. Yani bir robot her ne yaparsa yapsın, hizmet etmek için bile olsa, korumak için bile olsa bir insana zarar veremez. Aslında bu son derece basit bir buluştur. Bir ilkokul öğrencisi dahi bunu akıl edebilir. İşte devleti

²³⁸ TOPRAK, a.g.y.

²³⁹ KONGAR, Emre, "İdam Cezası Niçin Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 13.11.1991

²⁴⁰ ÖZTAŞKENT, Nejat, Yargıçlar da İdama Karşı "Devlet İnsan Öldürmemeli", Cumhuriyet, 28.11.1993

bu şekilde görmek gerekir. Aynen robotlar gibi insana hizmet için kurulmuş olan devlet, her ne olursa olsun insana zarar veremez, vermemelidir.²⁴¹ Üstelik devlet en üstün vasıflarla donatılmış bir kurumdur. Suç işlediği için insan türünün en aşağılık bir yaratığı kabul edilen kişiyi topluma kazandıracak yerde öldürmek uygarlık ilkeleriyle bağdaşmaz.²⁴² Devlet "baba devlet" veya "egemen devlet" değil "hizmetkar devlet" olmalıdır.²⁴³

Devlet hem suç işlememiş insanları, hem de suç işlemiş insanları eğitmelidir. Devletin insanları eğitmeye yönelmemesi yanlışken devletin insanları suç işledi diye asması yanlışın katmerleştirilmesi demektir. Çünkü kötülük yapanları idam etmek topluma adam öldürmenin, devlet eliyle yapıldığı için mübah, makbul, kabul edilir hatta istenir olduğunu göstermekten öteye hiçbir mesaj taşımaz.²⁴⁴ Öldürmek, toplum tarafından şu ya da bu gerekçeyle bir çare olarak kabul edilince bireyler için de kendilerine göre gerekçelerle dama öldürmeyi çare olarak görmenin yolu açılmış olmuyor mu? Böyle bir durumda kan davası güdenler, eylemciler, teröristler, yaptıkları işi haklı göstereceğine inandıkları binbir gerekçe sıralamaktan geri durmayacaklardır. ²⁴⁵ İnsanların "demek ki bazı durumlarda insanı öldürmek doğrudur" yargısı eğitimde "demonstration effect" veya "gösteri etkisi" olarak bilinen bir ilkeyle açıklanır.²⁴⁶ Oysa - öldürmek çözüm değildir- düşüncesini herkesten önce devlet söylemek

²⁴¹ KONGAR, a.g.y.

²⁴² AKGİRAY, H.Basri, "Ölüm Cezaları", Akşam, 21.10.1971

²⁴³ KONGAR, a.g.y.

²⁴⁴ KONGAR, a.g.y.

²⁴⁵ SOYSAL, a.g.y.

²⁴⁶ KONGAR a.g.y.

zorundadır.²⁴⁷ Hali hazırda ölüm cezası, devletin eliyle insanların öldürülebileceğini ya da insan öldürmenin bazı şartlarda doğru ve haklı bir olay olduğunu göstermesi bakımından son derece yanlış bir örnek oluşturmaktadır.²⁴⁸

Ölüm cezasının eğitimle ilgisinin olduğunu istatistikler de göstermektedir. 1972 yılında Afrika'da üniversite öğrencilerine sorulan "adam öldüren ve silahlı soygun yapanlara ne ceza verilmeli?" sorusuna öğrencilerin %90'ı "ölüm cezası" cevabını vermişler. Bu öğrencilere bir yıl süreyle suç bilimi okutulduktan sonra aynı öğrenciler, aynı soruya cevap verirken %90 itibarıyla "ölüm cezasını kabul etmediklerini" söylemişler ve başka ceza verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.²⁴⁹

Hakkında ölüm cezası verilen suçlunun düzeltilmesi iyileştirilmesi imkansız bir varlık olduğu, tehlikeli, toplum için çok zararlı duygulara sahip bir kimse olduğu, doğruluğu ispat edilmemiş bir varsayımdır. İnsanın iyi ve fena duyguları ile bir bütün olduğu artık bilimin doğruladığı bir gerçektir. Bu sebeptendir ki kusurlu bir insan da en yüksek duyguları idrak edebilir ve gerçekleştirebilir, davranışlarını ahlaki ilkelere uydurabilir. Bugün artık en haşin suçlunun dahi düzeltilmesinin, topluma yararlı hale getirilmesinin imkansız olmadığı doğrulanmıştır.²⁵⁰

Nereden bakılırsa bakılsın, tek bir insanın bir başka insanı öldürmesi ne kadar vahşet, ne kadar hayvanlık, ne kadar çağdışılık, ne kadar insan dışılık ise insanların biraraya gelmek ve güçlerini artırmak için kurmuş

²⁴⁷ SOYSAL a.g.y.

²⁴⁸ KONGAR a.g.y.

²⁴⁹ ÇELENK, Halit, "Yaşama Hakkı Sempozyumu", a.g.d. s.126

²⁵⁰ BAYRAKTAR, s.74

oldukları devlet aracılığıyla başka bir insanı öldürmek de aynı derece vahşi, aynı derece de insanlık dışı bir eylemdir. İnsanoğlu, kendi hemcinsini yok etmeye çalışan budalayı dahi öldürmeyerek, ona ve bütün hemcinslerine bu yapılanın yanlış olduğunu göstermek zorundadır!²⁵¹

& 3 - SİYASİ SUÇLARDA İDAM CEZASI

Siyasi suç; devletin siyasal düzenine, bağımsızlığına ülkenin bütünlüğüne, Anayasaya, ülkenin siyasal kuruluşlarına, devlet kuvvetlerine karşı işlenen suçlardır. Siyasal saik kastı ve niyetiyle işlendiği yargı organlarınca kabul edilen adam öldürme, yaralama, uçak kaçırma, hürriyeti tahdit, banka soyma vb. suçlar da siyasi suçlarla irtibatlı olması yönünden siyasi suçlardır. Lombrosso'ya göre siyasi suç "siyasi-sosyal hayatın gelecekteki gelişmesini çabuklaştırmak amacını güden ilerici bir suçluluk şeklidir. Siyasi-sosyal olaylar normal ritmini süratlendirmek gayesini güden siyasi suçlar kurulu siyasi düzeni ve böylece bütün topluma genel olarak hakim bulunan tutucu duyguları zedelemiş olur." Garafolo'ya göre ise, siyasi suç "merhamet ve dürüstlük duygularını zedelemeyiz. Siyasi suçların faillerinde kurulu devlet şekline intibaksızlık vardır". Ferri ise siyasi suçluluğu tekamülü suçluluğun bir şekli saymaktadır.²⁵²

Ölüm cezasının siyasi suçlar için aynı olarak değerlendirilmesi yerleşmiş bir yaklaşımdır ve ölüm cezasının siyasi suçlardaki görünümü kendine özgü özellikler taşır.²⁵³

²⁵¹ KONGAR, a.g.y.

²⁵² HASSAN, s.112

²⁵³ HASSAN, s.110

Totaliter idarelerin hüküm sürdüğü zamanlarda Almanya'da ve İtalya'da ölüm cezası yeniden kabul edilmiştir.²⁵⁴ Gerçekten de hukuk tarihi göstermektedir ki, siyasal karışıklık dönemlerinde, siyasal iktidarlar iktidarlarını yerleştirebilmek için ceza hukukunu en sert bir şekilde kullanmışlardır. Ölüm cezasının uygulanmasını bu şekilde düşünmek gerekir. Bu cezanın uygulama tarihi bize gösterir ki, baskı yönetimleri zamanında çok sıkı uygulanan bu ceza demokratik yönetimlerde yürürlüğünü kaybetmiştir.²⁵⁵

Siyasal çalkantı dönemlerinde siyasi suçlardan dolayı idam cezalarının arttığını görmek için Uluslararası Af Örgütü'nün 1979 Eylül ayında "Ölüm cezası" başlığıyla yayınladığı 206 sayfalık raporun ortaya çıkardığı rapordaki rakamlara bir göz atmak gerekir. Rapora göre:

"Ekvator Gine'sinde Macias Nqñemo'nun yönetiminde yaklaşık her 500 kişiden biri öldürülmüştür. Etiyopya da 30.000, Guatemala'da 20.000 kişinin öldürüldüğü belirtiliyor. Pol Pot rejiminin Kompuchea'da öldürdüklerinin sayısı ise 200.000'i aştı. Irak'ta 1973 temmuzunda 34 kişi, başarısız bir darbe girişimine katıldıkları için idam edilmişlerdir. Altı yıl sonra, 1979 Ağustosunda, 21 darbe suçlusu daha kısa bir yargılamadan sonra öldürülmüştür. Sudan'da yine başarısız bir darbe denemesinden sonra 1976 Ağustosunda 98 kişi idam edilmiştir. İran'da 1979 Nisanında sayıları 200'ü aşkın eski subay, bakan ve şah döneminin yöneticileri devrim mahkemelerindeki çoğu gizli duruşmalardan sonra idam mangalarının önüne gönderilmiştir. Uluslararası Af Örgütü, Şah döneminde 1972 yılı başından itibaren İran'da infaz edilen siyasal nitelikli idamlar toplamının 300'ü hayli

²⁵⁴ EREM, "Ölüm Cezası" s.21

²⁵⁵ BAYRAKTAR, s.73

aştığına inanmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nde 1978 şubatında bir siyasal tutuklu "karşı-devrimci" bir kitap yazdığı ve dağıttığı gerekçesiyle ölüm cezasına çarptırılmış ve cezası derhal infaz edilmiştir.²⁵⁶

Ülkemizde de siyasal çalkantı dönemlerinde siyasi idamlar artmıştır. 1960-61 arası 3, 1961-71 arası 2, 1971-73 arası 3, 1980-83 arası 29, 1984'te ise 2 siyasi mahkumun idam cezası infaz edilmiştir.²⁵⁷

Ölüm cezasının meşruiyeti konusundaki genel düşünce siyasi suçlar için bulunmamaktadır. Ancak sözkonusu siyasi suç adı bir suçu ihtiva ediyorsa bu suçlunun en ağır bir biçimde cezalandırılması gerekir. Nitekim Pans "Eğer bir siyasi mücadelede adam öldürülmüş, sahtekarlık, hırsızlık yapılmış ise kamu vicdanını tiksindiği bu suçlardan dolayı faillerini en ağır bir biçimde cezalandırınız. Fakat onları siyasi mazlum haline getirmeyiniz." demektedir.²⁵⁸

Siyasi suçlara idam cezasının verilmesinde önemli bir problem, bu suçlara idam cezasının verilmesini isteyen kamuoyunun bir zaman sonra değişebilmesi ihtimalidir. Bir siyasi suçtan dolayı idamı isteyen halk için, bu istemdeki doğruluk iddiası bir zaman sonra bu iddianın yanlış olduğunun ortaya çıkmasıyla değişebilir. Çünkü toplumda hissin fikre hakim olması ender olaylardan değildir.²⁵⁹ Çünkü pozitivistlerin belirttiği gibi siyasi suçluların suçlulukları, hırsız ve katillerin hareketleri ile yani adli hukuk suçluluğu ile mukayese edilemez. Bundan dolayıdır ki siyasi suçluya; suçludan ziyade, siyasi mücadelede mağlup olmuş kişi nazariyle bakmak

²⁵⁶ BALCIGİL, s.10-11

²⁵⁷ 33 Yılda 136 İdam, Cumhuriyet, 26.11.1993

²⁵⁸ EREM, "Ölüm Cezası", s.25

²⁵⁹ EREM, "Ölüm Cezası", s.26

gerekir ve bu kişinin günün birinde mücadelesinden muzaffer olarak çıkmayacağı da iddia edilemez.²⁶⁰

Siyasi suçlardaki belirsizlik de önemlidir. Gerçekten de adam öldürme suçunun ne olduğu, hırsızlık suçunun unsurları, kısaca adi suçların mahiyeti ortadadır. Adi suçlarda işlenen fiilin hakikaten cinsi bir fiil olduğunu herkes kabul eder. Suçtaki fiilin kötülüğü mutlakdır. Bu halde cezaya manevi bir tesir bahşeder. Halbuki siyasi suçlara verilen ölüm cezasında bu vasıf yoktur. Adi suçlarda yalnız suçlunun kim olduğu araştırılır. Zira fiilin suç olduğu kabul edilmiştir. Siyasi suçların ahlaksızlığı adi suçlardaki kadar açık ve değişmez değildir.²⁶¹ İnsan zihninde birbirini çağırان iki kavram olan suç ve ceza arasındaki irtibatı torpillememek gerekir. Eğer fikrini söylemenin cezası da adam vurmanın cezası da "ölüm" ise o toplumda hukukun yaptırımını biter.²⁶²

Siyasi suçlardaki vuzuhsuzluğa örnek olarak, bazı bilim adamlarının bugün ölüm cezasını gerektiren bazı suçları ölüm cezasını gerektirmeyecek hafiflikte bulmalarını gösterebiliriz. Toroslu'ya göre; 1960 yılından bu yana anayasayı ihlal suçuna teşebbüs kavramı hazırlık hareketleri sayılabilecek tüm davranışları kapsayacak bir biçimde yorumlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama da, üç-beş kişinin biraraya gelerek silahlanması anayasayı ihlale teşebbüs olarak değerlendirmiştir. Oysa amaçları anayasayı tağyir, tedbil, ilga etmek olsa bile üç-beş kişinin biraraya gelmesini, hatta bazı silahlı eylemlerde bulunmasını, 800.000 kişilik düzenli ordusu olan bir ülkede,

²⁶⁰ HASSAN,s.113

²⁶¹ EREM, "Ölüm Cezası", s.26

²⁶² ALTAN, Mehmet; "Aziz Nesin'e İdam ve Gümrük Birliği" Sabah, 11.8.1994

anayasayı ihlale teşebbüs anlamında elverişli bir davranış olarak nitelendirmek mümkün değildir.²⁶³

Siyasi suçlarda ölüm cezasının meşruluğunu savunmak için kullanılan "hikmeti Hükümet" ve "siyasi zaruret" kavramları da mana itibariyle bu belirsizliği ortaya çıkaran kavramlardır.²⁶⁴ Çünkü bunlar içi boş, içi siyasi otorite tarafından doldurulacak ifadelerdir.

Ceza hukukunda suçun saiklerinden sayılan ihtirasın siyasi suçlarda nasıl nazara alınacağını, nasıl iyi veya kötü sayılabileceğini tayin etmek imkansız bir şeydir. Bununla beraber siyasi suçlarda bütün saiklerin siyasi olmak imtiyazından faydalandığı iddia edilmemelidir. Bunların hepsinin ahlaki olduğu da söylenemez. Fikirler ihtiraslar menfaatler iyi duygular samimi inançlar olabileceği gibi korkunç temayüller, en kaba egoizm de mevcut olabilir. Bütün bunlar birbirine karışmış bir karma kuvvet halindedir. Bu birbirinden bu derece farklı unsurların aynı silahla, aynı vasıtalarla önlenmesine imkan yoktur. Siyasi suç müphem kaldıkça siyasi suçluyu haklı görenler daima mevcut olacaktır. Kendinin haklı da görülebileceği inancı içinde olanları ölüm cezasının korkutacağını, dolayısıyla bu cezanın müstakbel suçları önleyeceğini zannetmek hata olur.²⁶⁵

Cezaların gayesi mutlak surette, cemiyette bulunan ihtilaflara son vermektir. Siyasi suçlara verilecek cezanın toplumdaki fonksiyonundan bahseden Guizot şu fikirleri ileri sürmekteydi: "Siyasi bir infazdan sonra amme suçlusunun daha iyi teminat altına alındığı, hükümetin kendini daha

²⁶³ TOROSLU, Nevzat, "Ölüm Cezası" Konulu Panel, İzmir Barosu Dergisi, 1991, S:1, Ocak 1991

²⁶⁴ EREM, "Ölüm Cezası", s.26

²⁶⁵ EREM, "Ölüm Cezası", s.27

emniyette hissettiğine kimse inanmamaktadır. Bilakis kuvvete ve cemiyetin geleceğine daha az itimat etmektedir. Hükümet infaz eder, halk infazı görür fakat her ikisi de birşey kazandığına inanmazlar".²⁶⁶ Günümüzde de aynı görüşü ifade eden ve siyasal suçlar nedeniyle verilen ölüm cezalarının bugüne dek toplumların barış ve esenliğini bozmaktan başka bir fonksiyon ifa etmediğini ileri sürenler vardır.²⁶⁷

Kamu vicdanı, özellikle siyasi fiilere ölüm cezasının tatbikini reddeder. Bu vicdan ölüm cezasının bu sahada faydalı olmaktan çok zararlı olduğuna kanidir.²⁶⁸ Çünkü siyasi sorularda ölüm cezasının uygulanması çok kere geri tepen bir silahtır. Çünkü vatan haini diye ilan edilen bir insanın naaşını gömecek yer bulmakta güçlük çekildiği ve böyle bir kimsenin ölüsünün dirisinden daha kuvvetli olduğu görülmüş ve o kişi değil onu bu cezaya mahkum edenler kınanmıştır.²⁶⁹ Bu kişiler birer kahraman olmuşlar ve devlet töreniyle abide mezarlara gömülmüşlerdir.²⁷⁰ Gerçekten de 1960 ihtilalinden sonra asılan Menderes, Polatkan ve Zorlu iade-i itibar maksadıyla İstanbul'da büyük kalabalıkların katıldığı törenlerle yeni mezarlarına gömülmüşlerdir. Yine bu anlamda bahsedebileceğimiz ve hürriyet fikirleri de tarihe geçen Büyük Fransız İhtilali tatbik ettiği siyasi idam cezaları yüzünden, asırlar sonrasında vahşete yakın, suçlu bir hareket sayılmıştır.²⁷¹

²⁶⁶ EREM, "Ölüm Cezası", s.27

²⁶⁷ ÖZTURANLI, İskender, "Çağa ve Hukuka Uygun Ceza", Cumhuriyet, 11.9.1991

²⁶⁸ EREM; "Ölüm Cezası", s.27

²⁶⁹ ERMAN, Sahir, "Ölüm Cezası Ceza Değil Vahşi ve İlkel İntikam", Milliyet, 12.4.1995

²⁷⁰ ERMAN, Sahir, "Şeriatın Kestiği Parmak", Cumhuriyet, 29.9.1994

²⁷¹ EREM, "Ölüm Cezası", s.27

& 4- ÖLÜM CEZASI YERİNE UYGULANABİLECEK CEZALAR

Ölüm cezası en etkili ceza olmakla beraber, en çok tepki alan cezadır. Bu sebepten dolayı ölüm cezasına karşı olan bilim adamları ölüm cezasının kaldırılmasını mutlak surette savunmaktadırlar. Bu bilim adamları ölüm cezası yerine değişik teklifler getirmekte ve ölüm cezasını gündemden kaldırmaya çalışmaktadırlar.

Ölüm cezasının kaldırılması durumunda onun etkileyciliğini, caydırıcılığını sağlayacak en etkili cezanın ömür boyu hapis olduğunu ileri sürenler bir hayli fazladır. Ömür boyu hapis cezasının savunucuları ömürboyu hapis cezası mahkumlarının gardiyanlar ve diğer tutuklular için tehlikelilik arzetmediğini ileri sürmektedirler. Onlara göre ömür boyu hapse mahkum olanlar, hapisanede en iyi davranışları sergileyen mahkumlardır. Ölüm cezasının kaldırıldığı ülkelerden edinilen bilgilere göre katillerin görevlilere ya da başka tutuklulara şiddet eylemlerine girişmesi ya da kaçma girişiminde bulunması ihtimali diğer tutuklulara göre fazla değildir. Tersine, edinilen bilgiler her ülkede katillerin bir bütün olarak öteki tutuklulara kıyasla daha iyi davrandıklarını ortaya çıkarmaktadır. Ömür boyu hapis cezası çekmekte olan tutuklular, özellikle iyi davranma eğilimi göstermektedirler, çünkü ceza çekmeleri gereken süre genellikle iyi davranışlarına bağlı omaktadır.²⁷²

Ömür boyu hapsin cezanın amacını yerine getirmeyeceğini ileri süren bilim adamları da vardır. Özellikle Türkiye’de hiçbir ülkede görülmeyen bir

²⁷² BALCIĞİL, s.61

af furyasının gündemde olduğunu bunun da cezanın işlevini yok ettiğini belirten Velidedeoğlu; "varsayalım ki canavarca işlenen adam öldürmelerde katile idam cezası yerine ömür boyu hapis verildi. Ben kişisel olarak şimdiye kadar ülkemizde ömür boyu hapis almış kişiye ilişkin bir haber ne duydum, ne de okudum. Buna karşılık Amerika Birleşik Devletleri'nde tam 62 yıl hapis yattıktan sonra affedilen, ama artık hapishaneyi terketmek istemeyen ömürboyu hapis hükümlüsüne ilişkin bir haber okudum. Orada ve uygar Batı ülkelerinde verilen cezalar çok dikkat ve ciddiyetle uygulanmakta ve ömürboyu hapis cezasına çarptırılanlar da artık bir daha hapishaneden çıkamayacakları bilincini taşımaktadırlar. Bizde ise aynı durumda olan, ömürboyu hükümlüler nasıl olsa günün birinde bir af çıkıp kurtulacakları bilinç ve umudunu taşıyorlar. Bu nedenle ömürboyu hapis, etkinliğini yitiriyor.²⁷³ Ayrıca müebbed hapsin ölüm cezasına göre diğer bir eksiği firara imkan vermesidir. Müebbed hapse mahkum kişilerin gardiyanlara ve kendilerini nakleden jandarmalara saldırmaları da ihtimal dahilindedir.²⁷⁴

Gerçekten de ömürboyu hapiste kalması kesinleşen bir insanın sakin, mülayım bir tavra girmesi beklenemez. Onu taşkınlık yapmaktan, hapishane asayişini ihlal etmekten menedecek kuvvet veya dürtü ne olacaktır. Madem ömürboyu hapis konulması düşüncesi insanı koruma merkezlidir, o halde insani düşünmek gerekecektir. Diğer mahkumlarla birlikte aynı koşuğa barındırılırsa taşkınlık yapabilecek, disiplini bozabilecektir. Çünkü onu bu halden alıkoyacak bir engel yoktur. İyi de davranrsa, kötü de davranrsa ömrü bitinceye kadar hapishanede kalacaktır. Ayrıca belirtilmesi gereken diğer bir nokta da şudur; ceza ıslah maksatlıdır, mahkum nasıl ıslah edilecektir?

²⁷³ VELİDEDEOĞLU, H. Veldet, "Ölüm Cezası" Konulu Panel, İzmir Barosu Dergisi, 1991, s.20

²⁷⁴ ARTUK, s.155

Canilerin, ırz düşmanlarının, hırsızların, sahtekarların arasında ıslah mümkün müdür! Ailesinden uzak, toplumdan uzak, ideallerden kopmuş, maddi açıdan dışa bağımlı, asalak yaşayan, cinsel istekleri bastırılmış, dört duvar arasına sıkışmış mahkumu nasıl ıslah edebiliriz. Damarına müsekkim zerkederek mi, yoksa hücreye koyarak mı?

Hücre cezası ister müebbed ağır hapis cezasının bir sonucu olsun, ister disiplin cezası olarak uyulansın, mahkumlar üzerinde aynı psikolojik etkiye sahiptir. Eskiden hücre cezası, cezacılar arasında çok makbul bir ceza sayılırdı. Adam tek başına kalacak, kendi kendine düşünecek, günahının farkına varacak, pişmanlık duyacak, diye düşünülmüş ve bu ceza bu düşüncelerle çok faydalı ve şifa verici bir tedbir olarak kabul edilmişti. Tıpta birçok ilaçların demode olması gibi, hücre cezası da bugün penologlar tarafından tavsiye edilen bir tedbir olmaktan çıkmıştır.²⁷⁵

Hücre cezası sadece ve sadece, o da süreleri çok kısıtlı olmak şartıyla, bir disiplin tedbiri olarak düşünülebilir. Şimdi bunu neye benzetebiliriz? Bir hastayı tedavi etmek için onu bağlamak gerekiyorsa ki bir çok ajite akıl hastalarını bağlamak veya deli gömleği giydirmek gerekir, bu ona kötülük etmek için değil, onu kendine veya başkalarına zarar vermektan alıkoymak içindir. İşte, cezaevlerinde bulunan bazı tip mahkumları etrafına zarar vermektan alıkoymak için onları hücreye kapatmak ve hatta demire vurmaktan başka çaremiz yoksa, zorunlu olarak bu tedbire başvurulacaktır. Yoksa, daha önce işlemiş olduğu bir suçtan dolayı onu cezalandırmak için değil, onu zaptetmek, etrafına daha fazla zarar vermesine engel olmak için gerektiği ölçüde hücreye kapatabiliriz. Normal bir ceza uygulaması olarak hücre cezasına taraftar olunamaz. Hücre cezasının uygulanacağı hücrelerin

²⁷⁵ GÜRELLİ, s.212

özelliklerinin de önemi büyüktür. Zira, hücreler de çeşit çeşittir. Bir hücre vardır ki, ne ışık görür, ne hava alır, bir beton kutudan ibarettir, bir de gaz tenekesi koyarsınız oraya ve adamı kapatırsınız; bazılarını buraya kapatacağınıza canını alın belki onun için daha iyi bir muamele olur; fakat bazılarına burası bile az gelir. Hücre cezası konusunda en büyük problem karsinasyon psikozlarıdır. Adamı oraya üç hafta kapatırsınız, ondan sonra oradan çıkarır, doğru akıl hastanesine yollarsınız. Orada da kolay kolay iyi olmaz. Neyi kazanıyoruz, neyi kaybediyoruz, hesabını iyi yapmak lazım. Çok kısıtlı olmak şartıyla disiplin cezası dışında hücre cezasına taraftar olunmamalıdır.²⁷⁶

Ölüm cezası yerine geçebilecek cezalar hakkında değişik görüşler vardır. Prof. Erem bu konuda birkaç teklif getirmiştir. Erem'in birinci teklifi, kanunlarımızda ölüm cezasını öngören hükümlerdeki bu cezalar hakkında "ölüm cezası veya müebbed ağır hapis" denilmesi böylece alternatifli ceza uygulanmasıdır. Erem'in ikinci teklifi ölüm cezası kararlarının oybirliği ile alınmasıdır. Böylece bir ağır ceza mahkemesi üyesi hakimin bu cezayı yerinde görmemesi "şüphe sanık lehinedir" kuralına uygun olacak biçimde, ölüm cezasının çok zor verilmesi sağlanacaktır.²⁷⁷

Ölüm cezasının yerine geçebilecek diğer bir ceza türü de, ölünceye kadar idam cezasıdır. Bu cezada mahkumun şartla salıverilme imkanı yoktur ve mahkumun tabii ölüm tarihine kadar, ceza sürecektir. Bu ceza bazı ülkelerde uygulanmaktadır, ancak bu cezaya müebbed ceza denilmemektedir. Bu cezaya İtalya'da Ergastolo, Avusturya'da Kerker

²⁷⁶ GÜRELLİ, s.212-213

²⁷⁷ EREM, Faruk. "Ölüm Cezası", İzmir Barosu Dergisi,S:1-4, Ocak 1991, s.26

denilmektedir.²⁷⁸ Bu cezanın ölüm cezasından daha etkili olduğu iddia edilmektedir.²⁷⁹

Ölüm cezasıyla ilgili diğer bir teklifte de ölüm cezasının yerine geçebilecek bir cezadan bahsedilmemekte ölüm cezasının infaz süresine ait bir düşünce ileri sürülmektedir.1996'da yayınlanan ve adli konularla ilgili araştırma ve düşünceler ihtiva eden Adalet Raporu, problem haline gelen infaz konusunda yine TBMM'nin yetkili olmasını ancak ölüm cezası ile ilgili kesinleşmiş kararın TBMM Başkanlığına intikalinden itibaren belli bir süre içinde (mesela 1 yıl) ölüm cezasının yerine getirilmemesine karar verilmediği takdirde ölüm cezasının yerine getirilmesine karar verilmiş sayılacağı hükmü konulmasının problemi çözeceğini iddia etmektedir.²⁸⁰ Bu çözüm teklifine benzer bir uygulama da Yunanistan'da bulunmaktadır. Ülkenin mevzuatına göre ölüm cezasının kesinleşmesinden itibaren 3 yıl içinde infaz yapılmazsa bu ceza otomatik olarak, ömürboyu hapis cezasına dönüşmektedir.²⁸¹

& 5-MEV CUT DURUMUN MAHKUMLAR VE YAKINLARI ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ PSİKOLOJİK ETKİSİ

İdam cezalarının kaldırılması yönünde esen rüzgar, mevzuatlarında idam cezasını barındıran ülkeleri de bir açmaza sürüklemektedir. Bu belirsizlik nedeniyle mağdur olan mahkumların yanısıra, mahkumların yakınları ve kamuoyu da bu durumdan etkilenmektedirler. Gerçekten de ABD gibi idam cezasının fiilen uygulandığı bir ülkede bu problemi açıkça görmek mümkündür. Ayrıca 1984 yılından bu yana idam cezasının infaz

²⁷⁸ DÖNMEZER, s.647

²⁷⁹ KAYNAK, Osman, "İdam Mahkemenin Takdirine Bağlı", Cumhuriyet, 3.12.1993

²⁸⁰ Birlik Vakfı, Adalet Raporu, Ankara, 1996

²⁸¹ GEMALMAZ, s.128

edilmediği, ancak mevzuatında idam cezasını barındıran ülkemizde de bu problem önemli bir yer işgal etmektedir.

ABD de 1972 yılında Yüksek Mahkeme tarafından kaldırılan idam cezasının, 1976 yılında tekrar yürürlüğe konulmasından sonra verilen 5.000 idam cezasından, 3.000'i infaz beklemektedir. Bu beklemler, çok uzun zaman dilimlerine yayılmaktadır. ABD nin kendine özgü hukuki yapısından kaynaklanan²⁸² bu durumdan dolayı, ancak 32 idam mahkumunun cezası infaz edilebilmiştir. Üstelik yapılan infazlar hükümden uzun bir zaman sonra yapılabilmektedir.²⁸³ örneğin, 1973 yılında, otomobil çalarken iki yetişkin genci öldüren Robert Alton Harris, 1979 yılında ölüm cezasına çarpıtılmış ve hükmü ancak 1992 yılında infaz edilebilmiştir. Yani infaz, olaydan 19 hükümden 13 yıl sonra gerçekleştirilmiştir.²⁸⁴

Aynı durum ülkemiz içinde geçerlidir. En son infazın 1984 yılında gerçekleştirildiği ülkemizde son infaz tarihine kadar yapılan infazların birçoğunun hükümden çok sonra gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu konu ile ilgili birkaç örnek verelim: Balıkesir Ağır Ceza Mahkemesinin 28 Aralık 1976 tarihinde adam öldürme suçu nedeniyle Adem zkan hakkında verdiği ölüm cezası 13 Ocak 1983 tarihinde yani hükümden 7 yıl sonra infaz edilmiştir. Isparta Ağır Ceza Mahkemesinin 4 şubat 1975 tarihinde adam öldürme suçu nedeniyle Ahmet Mehmet Uluğbey hakkında verdiği ölüm cezası 22 Ocak 1983 tarihinde yani hükümden 8 yıl sonra infaz edilmiştir. Yalvaç Ağır Ceza Mahkemesinin 1 Ekim 1974 tarihinde adam öldürme suçu

²⁸² Beklemelerin sebebi olarak; Avukatların engellemeleri ve erteleme taleplerinin Mahkemelerce kabul gösterilmektedir. Bu konuda bkz. KILIÇ a.g.y.

²⁸³ KILIÇ, a.g.y.

²⁸⁴ ULUENGİN, a.g.y.

nedeniyle verdiği ölüm cezası 13 Ocak 1983 tarihinde yani hükümden 9 yıl sonra infaz edilmiştir.²⁸⁵

Örneklere de görüldüğü gibi, hükümden infaza kadar çok uzun süre beklenebilmektedir. Bu bekleme mahkum ve mahkum yakınları üzerinde çok olumsuz etkiler bırakmaktadır. Mahkumlar hergün ölümün soğuk nefesini hissetmekte ve binlerce defa ölmektedirler. Halbuki onlara verilen cezanın infazı konusunda bir açıklık bulunsa, sonuç onlar açısından olumsuz olsa dahi, beklemek kadar yıpratıcı olmayacaktır.

Özellikle, ölüm cezasının infaz edilmesinin gerekli olduğu iddialarının gündeme geldiği günlerde, idam cezası mahkumlarının psikolojik yapıları büsbütün bozulmakta ve mahkumlar ölmekten beter olmaktadır. Nahit Töre bu konu ile ilgili olarak şunları söylüyor: "Bu insanları belirsizliğe sürüklüyorsun ve onları hergün öldürüyorsun. Ben eminim ki, infaz edilsin-edilmesin tartışmalarının yapıldığı günlerde mahkumlar - assınlar da kurtulalım- şeklinde düşünüyorlardır. Ölümü hergün sindire sindire insanlara yutturuyormuş gibi yapılan uygulamalar insani değil."²⁸⁶

İdam cezası mahkumu olarak 12 yıl hapiste yatan İlkay Erhan Çınar'ın annesi, yaşadığı sıkıntıları anlatırken; "12 yılda 12 sefer hatta hergün idam verdiler oğluma. Ama ağlasam da, sızlasam da, geceleri sabaha kadar uyumasam da hep asılmayacağını düşündüm. Ancak asılacağı düşüncesi, bir an için bile aklımdan çıkmadı. Bir polis gördüm bayıldım, bir asker gördüm bayıldım, bir-iki komşuyla konuştum bayıldım" diyor.²⁸⁷

²⁸⁵ 33 Yılda, 136 İdam, Cumhuriyet, 26.11.1993

²⁸⁶ TEZTEL/YILDIRIM/ALGAN, a.g.y.

²⁸⁷ Boynunda İlmikle Yedi Yıl Yaşamak, Cumhuriyet, 29.11.1993

Ölüm cezası karşıtı veya taraftarı herkesin kabullenmesi, üzerinde durması gereken nokta; mahkumlara bu uygulamanın reva görülmemesi olmalıdır. Bir insan hayat akışı içerisinde işlemiş olduğu bir suçtan dolayı cezalandırılabilir. Bu ceza, cezaların en ağırı olan idam cezası da olabilir. Ancak, Kanun mahkumun bir defa öldürülmesini öngörmektedir. Hergün, her saat hatta her saniye öldürme hiç bir mahkuma reva görülemeyecek ve hiç kimsenin hakkı olmayan bir uygulamadır. Mevzuatta öngörülen ceza ya aynen uygulanmalı yada uygulanmayacaksa, bu konudaki değişiklikler bir an önce gerçekleştirilmelidir. Mahkum yargılama sonucunda, hangi cezaya mahkum edildiğini ve hakkında infaz edilecek cezanın ne olacağını bilmelidir.

& 6 - İDAM CEZASININ İNFAZ BOYUTU

I - Genel Olarak:

Bugünkü modern ceza hukukunda yer alan infazın çabuk yapılması ve infazın en az acı hissettirerek yapılması ilkeleri²⁸⁸ yerleşinceye kadar ceza hukukunda ölüm cezalarının infazı ile ilgili bir çok yöntem tatbik edilmiştir. Hayata son verilmesi işlemi gerçekleştirilirken de, suçlu -özellikle eski dönemlerde- birtakım işkencelere maruz bırakıldıktan sonra son hamle yapılmış, böylece suçluya ölüm cezasının yanında ek cezalar tatbik edilmiştir.

Ölüm cezasının yerine getirilmesindeki aşamaları işkenceli ve işkencesiz diye ayırırsak daha iyi bir anlatım sergilemiş olacağız.

²⁸⁸ ÖNDER, s.493

II - Ölüm Cezasının İnfazında Aşamalar:

1 -İşkenceli Aşama

Ölüme kadar suçluya birtakım can acıtıcı muamelelerde bulunulmasıdır. Bu işkenceler birçok ülkede tatbik edilmiştir. Eski İran'da mahkumun etrafına taş örerek, vücudunda küçük yaralar açıp içine yağlı pamuk tıkamak ve sonra bunlar tutuşturularak mahkumu seyyar bir donanma halinde kıvrana kıvrana feci bir şekilde öldürmek tatbik edilirdi. Boğazlama tarzı idam cezasında ise; mahkum bir gübrelikte vücudunun yarısına kadar gömüldükten sonra boğazına geçirilen ip iki taraftan çekilerek veya bir çuvala konulup suya daldırılarak öldürülürdü.²⁸⁹ Orta Hindistan'da ölüme mahkum kişiler bacaklardan ve kafalardan, aksi istikametlere giden iki file bağlanarak ve bu fillere kızgın çivi batırılmak suretiyle fillerin can acısı ile fırlayıp kaçmaları sağlanarak öldürülürdü. Mahkumların başını ezmeleri için özel yetiştirilmiş olan fillere de mahkumlar öldürülürdü. Eski Hind kanunlarına göre idamlar mahkumun başı kesilerek veya mahkum sivri bir kazık üzerine oturtularak omuzlarına tokmakla vurularak yapılırdı. Akşam vakti ormana götürülüp bir ağaca sınıksıkı bağlandıktan sonra aslan, kaplan gibi yırtıcı hayvanlara yem olmak üzere bu vaziyette bırakmak da ayrı bir yöntemdi.²⁹⁰

1532 tarihli Karolina'da 7 çeşit ölüm cezası bulunmaktadır. (yakma, kılıçla kafa kesme, parçalama, tekerlekte kırma, asma, suda boğma, diri diri gömme). Yalın, basit kabul edilen bu cezalar, gerektiğinde mahkumu kızgın

²⁸⁹BEHAR,s.7

²⁹⁰ BEHAR, s.7

demirle tutarak getirme ve getirileceği yere kadar sürükleyerek getirme şekliyle ağırlaştırılırdı. Bu cezalar aşağı yukarı 19. yy kadar uygulanmıştır.²⁹¹

1768 tarihli Theresiana adını taşıyan ve İmparatoriçe Marie Therese zamanında yapılmış ünlü ceza kanununda ayrıntılı ve şimdiki insanların tüylerini ürpertici yöntemler görülmektedir. Basit cezalar yakma, parçalama, tekerlekte kırma, asma kılıçla kesme biçimindedir. Ağırlatıcı nedenler de eklenmiştir; bunlar; etlerini dilim dilim çıkarma ve Carolina'nın tanımadığı "deri yüzme"dir. Bu konuda yasanın 5, 6, 7 ve 13. paragraflarından örnekler verilebilir:

5. Parça parça edilme cezası; mahkum alışılmış infaz yerine götürülür. Orada vücudu 4 kısıma bölünerek ölmesi sağlanır. Bu dört parça dört ana yola direk dikilerek asılır.

6. Ağırlatıcı neden; mahkum infaz yerine götürülür. Orada işlediği insafsız suç nedeniyle kalbi canlı canlı çıkarılır ve yüzüne çarpılır. Sonra vücudu 4 parçaya ayrılır ve bu dört parça ile başı kalbi, sağ eli dört yola asılır.

7. Tekerlek cezası; mahkum her zamanki infaz yerine getirilir. Orada organları, bacaklarından başına doğru olmak üzere kırıla kırıla öldürülür. Ceset tekerleğe takılır.

13. Kızgın kerpeten, deri yüzme ve yerde sürükleme ile ağırlaştırma; Mahkum araba ile dolaştırılır. Bir yerde göğsünün sağ kısmına kızgın kerpetenler uygulanır; sonra başka bir yerde sırtının sol kısmının derisi yüzülür; üçüncü bir yerde bu sefer göğsünün sol kısmına kerpetenler takılır; nihayet dördüncü bir yerde bu sefer sırtının sağ kısmının derisi yüzülür. Bundan sonra mahkum bir tahtaya yatırılır ve infaz yerine kadar sürüklenerek getirilir. Orada sağ eli, kafası kesilir. Vücudu tekerleğe bağlanır.²⁹²

²⁹¹ TOSUN, s.191

²⁹² TOSUN s.192-193

2- İşkencesiz Aşama:

En ağır ceza olan tekerlek cezası İngiltere’de 1840 yılında yani 19. yüzyılda ortadan kalkmıştır. Fransada, 1789 devrimi sırasında Brissot’nun önerisine Robespierre de katıldı ve ölüm cezası kaldırılmak istendi; fakat, halk kabul etmeyince, ancak işkencenin kaldırılması ile yetinildi. Prusya’da Kabine her infazdan önce mahkumun gizlice boğulmasını tavsiye etmiştir, kolları ve bacakları kırma işlemleri ölü üzerinde yapılırdı. Hanovra’da 1822 yılına kadar işkence sürmüştür; bundan sonra işkence kaldırıldı. İslam hukukunda ise, cezalar ağırlıklarını korumuş olmalarına rağmen, asılma, kafa kesme, taşlama dışında, örneğin boğma, parçalama, organları teker teker kırma, gibilerine rastlanmamaktadır. Kırbaç ve uzuv kesme gibi cezalar da vardır; fakat bunların ayrıca işkence ile ağırlaştırılması kabul edilmemiştir.²⁹³

III - İnfaz Şekilleri

1 - Asma:

Çok sayıda ülkede hala geçerli olan asılarak idamda, hükümlünün boynunu kesmek amaçlanır. Fakat asılma sırasında düşüş uzaklığı çok kısa ise, ölüm çok yavaş gerçekleşir; hükümlü uzun uzadıya can çekişir ve ancak boğularak ölür. Baş çok sonra kopar.²⁹⁴

Asma yöntemi idam mahkumları tarafından pek tercih edilmeyen bir yöntemdir. Gerçekten de 1851 Utah ceza yasası, ölüm cezasına çarptırılanlara; kurşuna dizilme, kafası kesilme ve asılma arasında tercih

²⁹³ TOSUN, s.193

²⁹⁴ BALCIGİL, s. 96

yapma hakkı vermiş ve bir yüzyıldan fazla bir sürede tek bir kişi dahi asılmayı kabullenmemiştir.²⁹⁵

Tıp dünyası ipe asılan bir insanın hemen hayatını yitirmediğini son soluğunu verene kadar 10 dakika ile 15 dakika arasında can çektiğini doğruluyor. Suudi Arabistan'da uyuşturucu kaçakçılığı yaptıkları gerekçesiyle kafaları kılıçla kesilen dört Türk için oluşan tepki, gözleri İslam kesimin düşünürlerine çevirdi. Kılıçla baş kesilerek yapılan infaz çağdışı değildir yorumunun yanında, İslami kesimin bazı isimleri, asılarak idam edilmenin daha ilkel olduğunu iddia ediyorlar.²⁹⁶ Gerçekten de asılma yolu ile ölüm cezasının yerine getirilmesi bazı durumlarda fiyasko ile neticelenmiştir.²⁹⁷

2 - Kafa kesme

İdam cezasının infaz tarzlarından bir olan kafa kesme, Ağustos 1995'te Suudi Arabistan'da 4 Türk'ün kafalarının kılıçla kesilmesinden sonra en çok tartışılan konulardan biri oldu. Kafa kesmenin çağdışı ve vahşice olduğunu iddia edenler oldu. Nitekim dönemin TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk bir açıklamasında "idam vahşi bir olay, bunların yaptığı tam bir

²⁹⁵ TOSUN, s.197

²⁹⁶ AYAN, Serhat, "İdam Cezası Çözüm mü", Milliyet, 18.8.95

²⁹⁷ Bu fiyaskolara örnek verelim: Bir katil 1880 yılında asıldıktan 20 dakika sonra otopsi için hastaneye götürülürken kendine gelmiştir. 1650 yılında Oxford'da asılıp yarım saat darağacında kalan Anne Green hayata dönmüş birden fazla da çocuğu olmuştur. Başka bir olayda da asılmış biri otopsi yapılan yerde kendine gelmiş, adli tabip kaçmasına göz yummuştur. Boston'daki bir olayda ise, saat 10.00 da mahkumun asılması işlemine başlanmış 14 dakika sonra kalbin durduğu görülmüş, saat 10.40 da suçlunun vücudu hekime verilmiş, 11.30 da kalbin dakikada 24 atış yaptığı duyulmuştur. Doktorlar göğsü yardıklarında, saat 12.00 de 40 atışa yükselen kalp atışları saat 13.00 de dakikada 5 e inmiş, saat 14.00 de ise, kalbin durduğu görülmüştür. Ölümün kan kaybından olduğu sonucuna varılmıştır. Bu konu ile ilgili bkz. TOSUN, s.197

vahşet. Uygur ülkelerde de idam uygulanıyor ama en acısız yöntemler uygulanıyor. Bu, Batı'nın yüzyıl önce kaldırdığı Giyotin gibi birşey. 21. yüzyıla girerken kılıçla insan kafası kesilir mi?" diyordu.²⁹⁸ O dönemde Mümtaz Soysal, Toktamış Ateş, Server Tanilli gibi bilim adamları ise infaz yöntemi olarak kafa kesmenin diğer yöntemlerden daha vahşi olmadığı ileri sürdüler. Gerçekten de baş kesmek adlı makalesinde Toktamış Ateş; "Meselenin salt boyun kesme olarak ele alınması yanlıştır. Aslında karşı çıkılması gereken şey, boyun kesilmesi değil idam cezası olmalıydı. Ölüm cezasına karar verildikten sonra ha boynunu kılıçla kesmişsiniz ha giyotinle. Hele elektrikli sandalyeye oturtmak ya da asmak yerine boynun kılıçla kesilmesi daha az acı verir." diyor.²⁹⁹ Tıp dünyası da kafa kesmenin asmaya göre daha çabuk sonuç verdiğini doğruluyor. Asılan insan 10-15 dakika arasında, belki daha da fazla bir süre can çekişirken, başı kesilen insanın ise vücudundan ayrı olarak 5 saniye kadar yaşamını sürdürdüğü sanılıyor.³⁰⁰

Kafa keserek idam cezasını infaz etme Çin, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Dohomey, Laos gibi ülkelerde tatbik edilmişti.³⁰¹ Çin ve Almanya'da infazlar balta ile yapılmaktaydı.³⁰² Suudi Arabistan'da kılıçla infaz yapılır.

3 - Kurşuna Dizme

Bütün dünyada askeri mahkemeler askerler hakkında ölüm cezasına hükmettiklerinde, ceza, kurşuna dizme yolu ile yerine getirilir.

²⁹⁸ BİLA, Fikrat, "RP'ye karşı seçim işbirliği", Milliyet, 17.8.95

²⁹⁹ ATEŞ, Toktamış, "Baş kesmek", Cumhuriyet, 26.9.95

³⁰⁰ AYAN, a.g.y.

³⁰¹ TOSUN, s.197

³⁰² BEHAR, s.11

Kurşuna dizme Rusya, Yugoslavya, Yunanistan, Fas, Fildişi Sahili, Togo, Şili, Salvador, Güney Afrika Cumhuriyeti, Tayland, Endonezya, Guatemala, Hollanda Yeni Gine'sinde uygulanmaktadır.³⁰³

Ülkemizde de 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 245 inci maddesi kurşuna dizme suretiyle idam cezasının infazını öngörmüştür. Maddede "kurşuna dizilmek suretiyle uygulanacak ölüm cezası askeri makamlarca yerine getirilir" denilmektedir.

4 - Zehirli Gaz Odası

İlk olarak ABD'nin Nevada eyaletinde, tatbik edilen bu sistem ABD'nin 11 eyaletinde tatbik edilmektedir.³⁰⁴

Bu infaz türünde; idama mahkum olanlara hükmün infazından üç gün evvel haber verilir ve mahkum üç metre eninde ve iki metre boyunda tamamiyle boş ve betondan özel olarak yapılmış hücrelere nakledilir. Bu hücrelerde kendilerine hafif uyuşturucu ilaçlar verildikten sonra mahkuma eza, cefa ve ızdırap çektirmeden, açılan küçük bir delikten bir pompa ile potasyum siyanür adındaki zehirli gaz odaya boşaltılır. Bunun tesiri ile yavaş yavaş nefesi dolan mahkum ölür. Bu yöntem ilk olarak Garson Giti hapishanesinde, karısının gözlerini makasla oyduktan sonra öldüren Manomand isimli bir kişiye uygulanmıştır.³⁰⁵

21 Nisan 1992 de Robert Alton Horris isimli suçlu, cezanın infaz edileceği odada kimyevi bir sıvı içine siyanür atıldıktan sonra, en son olarak

³⁰³ TOSUN, s.197-198

³⁰⁴ İMBERT, Jean, "Günümüzde Ölüm Cezası", (Çeviren: Sami SELÇUK), Ankara Barosu Dergisi, S:1, 1974, s.33

³⁰⁵ BEHAR, s.10

camekanın gerisinde kendisini izleyenlere önüne yerleştirilmiş mikrofondan "her şey yolunda" demiş. Sekiz dakika sonra sesi kesilmiş, vücudu titremiş, sarsılmıştır.³⁰⁶ Daniel Behar'a göre bu ceza beşer ruhuna hürmeten, daha az acı çeksin diye icad edilmiş bir infaz yöntemidir.³⁰⁷ Bu yöntemle mahkumların hiç ızdırap eseri göstermeden tatlı bir uykuya dalar gibi öldüklerini iddia etmiştir.

5 - Elektrikli Sandalye

Bu infaz yöntemi hükümlüye, özel olarak yapılmış bir elektrikli sandalyede, çok yüksek voltaj elektrik tatbik edilmesi suretiyle gerçekleştiriliyor. Voltaj yükselip alçaldıkça mahkumun bedeni hopluyor ve kendisini sıkıca saran bağları zorluyor.³⁰⁸

En son olarak, ABD'nin Güney Carolina eyaletinin Columbia kentinde kendisini "İsa olarak adlandıran ve 17 yaşındaki bir genç kız ile 9 yaşındaki bir çocuğu öldüren(genç kıza tecavüz ettikten sonra) 47 yaşındaki Larry Gene Bell isimli mahkum elektrikli sandalyede idam edildi.³⁰⁹

Elektrikli sandalyede idam edilen mahkumların hangi süre içinde can verdikleri tam olarak bilinmemekle beraber³¹⁰ 7-8 dakika içerisinde can verdikleri zannediliyor.³¹¹ Bu yönteme çok dayanıklı çıkan bir kadından söz edilmektedir.³¹² Burcu Yarkın isimli bir yazarın "ölüm cezası"³¹³ isimli

³⁰⁶ ULUENGİN, a.g.y.

³⁰⁷ BEHAR, s.10

³⁰⁸ BALCIGİL, s.96

³⁰⁹ Yeni Yüzyıl, 5.10.1996

³¹⁰ BALCIGİL, s.96

³¹¹ BEHAR, s.10

³¹² TOSUN, s.198

yazısında da belirttiği gibi, elektrikli sandalyede infaz çok korkunç görüntüleri ortaya çıkartabiliyor. "Ölümün soğuk yüzü" isimli belgesel filmde yer alan gerçek bir infaz sahnesinde; mahkum elektrikli sandalyeye oturtulup elleri, kolları bantlarla sağlanıyor. Başını bir kelepçe ile sabitleştiriliyor. Gözleri infaz sırasında yuvalarından fırlamasını diye bantlanıyor. Daha sonra yüksek voltaj elektrik veriliyor. Mahkumun bütün vücudu anormal derecede sarsılıyor. Bir müddet sonra doktor mahkumun ölüp ölmediğini kontrol etmek için mahkumun bulunduğu odaya giriyor. Mahkumun ölmediği anlaşılıyor. 1000 voltluk ikinci bir akım tatbik ediliyor. Gözleri bantlandığı için gözler yuvalarından fırlamıyor ancak göz sıvısı bantların altından yanaklara doğru süzülüyor. İkinci kontrolde mahkumun öldüğü anlaşılıyor.

Bu yöntem ABD'de 20 eyalette, Filipinler ve Formoza'da uygulanmaktadır.³¹⁴

6 - Giyotin

"Her şey göz açıp kapayana kadar. Adamı giyotin denilen bir makinenin altına koyarlar; kafasının üstüne ağır, genişçe bir bıçak iniverir... Bir anda kelle uçar gider." Budala romanında Prens Mişkin Lyon'de gördüğü infazı anlatırken bunları söylüyor.³¹⁵

Yukarıda bahsettiğimiz bu alet ilk defa 16. yy'da kullanılmıştır. O yıllarda ismi Mannoya imiş.³¹⁶ Daha sonra Dr. Joseph İgnose Guillotin

³¹³ Bu konuda bkz. YARKIN, Burcu, "Ölüm Cezası", Cumhuriyet, 20.11.1993

³¹⁴ TOSUN, s.198

³¹⁵ ANDAY, Melih Cevdet, İdam Cezası Kaldırılmalı, Cumhuriyet, 8.2.1991

³¹⁶ BEHAR, s.12

tarafından makineleştirilmiş ve onun ismi verilmiş. Dr.Guillotin " Size, göz açıp kapayıncaya kadar ve ıstırap çektirmeksizin hükümlünün başını kopartan bir alet yaptım" diye övünmüş.³¹⁷

Hızlı ve acımasız öldüren giyotin isimli idam infaz aleti belki de günümüzde kullanılan elektrikli sandalyeye göre daha insandır. Bu makine ile beyin hücreleri 3 dakikada ölüyor, biyolojik ölüm ise 8 dakika sürüyor. Bu aletle bilincin kaybolması 10 saniye sürüyor.³¹⁸

7 - Gerdanlık(Garrote)

Gerdanlık(Garrote) İspanya ve Kübada uygulanmaktadır. Bu yöntemde; boyundan geçirilen bir gerdanlık enseden daraltılarak mahkum öldürülmektedir.

IV - İnfaz Şekillerinin İnsanilik Boyutuyla Değerlendirilmesi

İnfaz problemini incelemeye başlarken, eskiden infazların işkenceli olarak da yapıldığından bahsettik. Günümüzdeki devletlerin uygulamalarında idam cezasını infaz etmeden önce işkence yapılmadığını görüyoruz. Ancak mevcut infaz şekillerinin hangisinin diğerlerine göre daha az ızdırap verici olduğu meselesi günümüzde tartışılmaktadır. Ağustos 1995'te Suudi Arabistan'da 4 Türk işçisi kafaları kılıçla kesilmek suretiyle idam edildikten sonra bu tartışmalar başlamıştır.

Genel olarak belirtmek gerekirse, çoğunluk infaz tarzının çok önemli olmadığını ileri sürmektedirler. Mümtaz Soysal, "idam edilecek kişi

³¹⁷ YALKUT, s.1009

³¹⁸ ÇELENK, Halit, "Yaşama Hakkı ve Ölüm Cezası", Yaşama Hakkı Sempozyumu, İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1991, s.125

açısından enseye inecek kılıç ile boyna geçirilecek ilmiği, elektrik sandalyesindeki kayışı, odaya salıverilecek gazı, damara sevkedilecek ilacı beklemek arasında fark yoktur." demektedir.³¹⁹ Server Tanilli de aynı görüşü ifade etmekte ve "isyanımız, idamın şu veya bu biçimine değildir: ha kafası kılıçla uçurulmuş beden, ha ipte sallanan ölü, hepsi insanlık dışıdır." demektedir.³²⁰ Sami Kohen de "Suudi Arabistan'da idam cezası kelle uçurularak infaz ediliyor. Bu insanlık dışı sayılan bir yöntem. Ama mahkumu ipe çekme veya sandalyeye oturtma da pek insani bir metod değildir" demektedir.³²¹

Ancak yukarıda isimlerini saydığımız kişiler gibi düşünmeyip kafa kesmeyi diğer yöntemlerden vahşice bulan dönemin TBMM Başkanı Hüsammettin Cindoruk "Uygar ülkelerde de idam uygulanıyor ama, en acısız yöntemler uygulanıyor. Kafa kesme Batı'nın yüzyıllar önce kaldırdığı Giyotin gibi birşey. 21. yy'e girerken kılıçla insan kafası kesilir mi?" diyerek görüşlerini ifade ediyor.³²²

İdam cezası kaldırılmalı mı, uygulanmalı mı, haklı mı, haksız mı tartışmasını bir kenara bırakıp şu noktayı belirtmeliyiz. İdam cezasını uygulayan ülkeler mahkumun cezasının en çabuk ve en acısız nasıl infaz edilebileceğini araştırmalıdır. Öldürülen mahkumlara bu soruyu sorma imkanı olmadığına göre mevcut yöntemlerin tatbikinden ortaya çıkan sonuçlar irdelenmeli ve eski çağların işkenceci anlayışını hatırlatan yöntemler bir kenara bırakılmalıdır.

³¹⁹ SOYSAL, Mümtaz, "İlke Kılıçtan Keskindir", Hürriyet, 20.8.1995

³²⁰ TANİLLİ, Server, "Feodal Bataklık", Cumhuriyet, 25.8.1995

³²¹ KOHEN, Sami, "Umut Kapısı", Milliyet 22.8.1995

³²² BİLA, a.g.y.

V - İnfazın Aleniliği-Gizliliği

İdam cezasının aleniliği, Roma Ceza Hukukuna dayanan hatta insanlığın dünyada yer almasından itibaren sözkonusu olan bir hadisedir. Roma'da infazlar alenen meydanlarda yapılır ya da gizli olarak cezaevinde yapılırdı. İnfazın aleni veya gizli olmasına karar veren Majistrá idi. Suçlunun yüksek tabakaya mensup olması hallerinde, ölüm cezası, genellikle gizli olarak hapisane bodrumunda infaz edilirdi. Keza kadınlar hakkındaki ölüm cezası da, aleni olarak değil, hapisane bodrumunda infaz edilirdi. İnfazın aleni olması durumunda, halk borazanla infaza davet edilirdi.³²³ Yalnız Roma'da değil hemen hemen bütün eski devletlerde infazın kural olarak aleni olduğunu görebiliriz.

İnfazın aleni mi, gizli mi olması gerektiği birçok hukukçu tarafından irdelenen ve tartışılan bir konudur. İnfazın aleniliği isteyenler, bu tarz infazın etkileyici olduğunu, bir ibret-i müessire teşkil ettiğini iddia ederler.³²⁴ Aleni olmasını uygun görmeyenler ise gerçekleştirilen infazı bir sahne oyunu değil, ciddi bir hadise, bir cezalandırma olmasından dolayı gizli yapılmasının uygun olacağını iddia etmektedirler.³²⁵ Aleniliğe karşı olanlar, ölüm cezasının açıkça, aleni bir tarzda yerine getirilmesinin sürgit skandalları doğurup kışkırttığını, seyreden kalabalıkların ruhunda vahşi zevklerin sevimli bir hale gelmesini sağladığını iddia etmektedirler. Böylece hunhar içgüdüler benimsenmiş olmaktadır.³²⁶ Alenen infazın kitleler üzerinde etkili olmadığı iddiasını ileri sürenler Arthur Coestler'in verdiği örneği hatırlatırlar.

³²³ OKANDAN, s.494

³²⁴ BEHAR, s.21

³²⁵ BEHAR, s.20

³²⁶ İMBERT, a.g.d. s.33

İngiltere’de eskiden yankesicilere ve hırsızlara ibret olsun diye idam cezası verildiğini, bu cezaların infazı sırasında bile yankesicilerin icra-ı sanat ettiklerini, bu olayın, infazın aleni olmasının etkileyicilik açısından bir önemi olmadığını gösterdiğini ileri sürerler.

19.yy sonuna kadar idam cezalarının alenen infazının bir korkutma ve örnek olma işlevi gördüğüne inanılmaktaydı. 19.yy’den itibaren infazın aleniliği ilkesi kaldırılmaya başlandı. Ölüm cezasının açıktan yerine getirilmesi Birleşik Krallık’ta 1868’de, İspanya’da 1900’de kaldırıldı. Fransa’da ise bu karar 24 Haziran 1939 tarihinde alındı.³²⁷ Fransa’da cezanın infaz edileceği, 24 saat önceden cezaevi kapısına asılan bir zabıtle ilan edilmekteydi.³²⁸

³²⁷ İMBERT, s.33

³²⁸ AKKAN, s.173-174

SONUÇ

İnsanlık tarihinin ilk ve en ağır cezası olma özelliğini taşıyan idam cezası 21.yy kapılarını araladığımız şu günlerde hala etkinliğini korumaktadır. Önemli sayıda bilim adamı ve düşünür, ölüm cezasının; çağdaşlıkla ve insan haklarıyla bağdaşmadığını ileri sürerken, diğer bilim adamları ve düşünürler de, ölüm cezasının çağdaşlık veya insan hakları ile ilgisi olmadığını, gerektiğinde ölüm cezası verilebileceğini iddia etmektedirler.

Eski Roma'da, eski Mısır'da, Yunan site devletlerinde, eski İran'da, eski Çin'de kısacası insanın yaşadığı her yerde çokca ve sıklıkla uygulanmış olan bu cezanın suç işleyen hayvanlara bile, hem de insan elbisesi giydirilerek uygulandığı görülmüştür. Günümüzde de aleyhinde birçok propaganda yapılmasına rağmen, idam cezası hala etkin ve gündemdedir. Gerçekten de Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinin çoğu bu cezayı çokca ve sıkça uygulamaktadır. Avrupa ise, bahsettiğimiz bu kıtaların aksine idam cezasını büyük bir çoğunlukla uygulamıyor.

Bir tarafta idam cezasının vahşi, ilkel ve geri dönülmez bir intikam olduğunu ileri sürenler var. Diğer tarafta da, bu cezayı; mağdurların kanlarının diyeti ve toplum huzurunun garantisi olarak takdim edenler. Bir tarafta; devleti, kan gütme saiki ile adam öldürmekle itham edenler, öte tarafta; bizzat ihkak-ı hak düşüncesi taşıyan, linç heyecanı ile dolu kalabalıkları göstererek cezanın işlevini yitirdiğini iddia edenler.

Bu ceza konusundaki düşüncelerin durulmamışlığı ve belirsizliği toplumun adalete olan güvenini sarsmakta ve bunun sonucu olarak adalet

özelleştirilmektedir. Gerçekten de toplumda mafyaya ihale edilen işlerin sayısının artması ve bizzat ihkak-ı hak olayları bunun açık örnekleridir.

Yapılması gereken; en yakın zamanda infaz sisteminin yeniden gözden geçirilmesi ve de idam cezasının uygulanıp-uygulanmayacağına karar verilmesidir. İdam cezası ya uygulanmalı ya da kaldırılmalıdır. İdam cezasına mahkum oldukları halde, uzun süredir bu cezanın infaz edilmiyor olmasından dolayı cezaları fiili olarak ömürboyu hapse dönüşen insanlar geleceklerini öğrenme hakkına sahiptirler. "Meclis birgün cezalarımızı onaylar mı?" korkusuyla boğuşan insanları, hergün binlerce defa öldürmenin bir anlamı yoktur. Bazı aydınların, büyük bir halk çoğunluğunun tepkisine rağmen ileri sürdükleri "kaldırılsın" düşüncesi masaya yatırılmalı, tartışılmalı, gerekirse halkoylamasına gidilerek soruna bir çözüm bulunmalıdır.

Ölüm cezalarının kaldırılması yoluna gidilirse de cezaların çok önemli işlevlerinden biri olan caydırıcılık fonksiyonu, mutlaka dikkate alınmalıdır. Ölüm cezası yerine konulabilecek ceza; İtalya'da Ergastolo, Avusturya'da Kerker diye adlandırılan "ölünceye kadar hapis" cezası olabilir.

Cezanın onaylanması konusu da ele alınmalıdır. İdam cezasını onaylama yetkisinin, cumhurbaşkanına verilmesi de doğru değildir. Bu yetkinin Cumhurbaşkanına verilmesi durumunda Cumhurbaşkanı, kamuoyunun yoğun baskısı altında kalacak, verdiği karardan dolayı tepki görecektir ve bağımsızlık sıfatı zedelenecektir. Kişisel düşünceme göre yapılacak en doğru şey; idam cezasının infazına karar verme yetkisini Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na vermektir. Böylece hem hukuku en iyi bilen insanlar bu cezanın infazına karar vermiş olacaklar, hem de idam cezası hükmü, ikinci bir temyiz incelenmesinden geçmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKGÜNDÜZ, Ahmet :Belgeler Gerçekleri Konuşuyor, C:III, Nil Yayınları, İzmir, 1991
- AKGÜNDÜZ, Ahmet :Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, C:I, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul, 1990
- AKKAN, Kutbettin :Avrupa Hukuk Sistemlerinde Ölüm Cezası, Adalet Dergisi, C:56, 1965
- AKŞİT, Cevat :İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları(Doktora Tezi), İstanbul, 1976
- AKGİRAY, H.Basri :"Ölüm Cezaları", Akşam, 21.10.1971
- ALTAN, Mehmet :"Aziz Nesin'e İdam ve Gümrük Birliği", Sabah, 11.8.1994
- ANDAY, Melih Cevdet :"İdam Cezası Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 8.2.1991
- ARTUK, Emin :"Ölüm Cezası"(Jale Akipek'e Armağan), Seçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1991
- ARTUK, Emin/MEMİŞ, Emin :"Ölüm Cezası Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 8.1.1992
- ATAÖV, Türkkaya :"Devlet Öldüremez", Cumhuriyet, 15.11.1995
- ATAÖV, Türkkaya :"Devlet Ölüm Cezası Veremez", Cumhuriyet, 29.11.1993
- ATEŞ, Toktamış :"Baş Kesmek", Cumhuriyet, 26.9.1995
- AYAN, Serhat :"İdam Cezası Çözüm mü", Milliyet, 18.8.1995

- BALCIGİL, Osman :Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af Örgütü Konferanslarında Ölüm Cezası(Derleme), Birikim Yayınları(Hukuk Dizisi:I), İstanbul, 1982
- BAYRAKTAR, Köksal :"Ölüm Cezası", Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1968
- BEHAR, Daniel :Yaşama Hakkı ve İdam Cezası, Saad Yayınevi, 1959
- BİLA, Fikret :"RP'ye Karşı Seçim İşbirliği", Milliyet, 17.08.1995
- BİRLİK VAKFI :Adalet Raporu, Ankara, 1996
- CAMUS, Albert/
COESTLER, Arthur :İdam (Çeviren:Ali Sirmen), Cem Yayınevi, İstanbul
- CİN, Halil/AKGÜNDÜZ, Ahmet :Türk İslam Hukuk Tarihi, C:I, Timaş Yayınları, İstanbul, 1990
- ÇELENK, Halit :"İdam Terörü Önler mi", Cumhuriyet, 9.11.1993
- ÇELENK, Halit :"Yaşama Hakkı ve Ölüm Cezası", (Yaşama Hakkı Sempozyumu), İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1991
- ÇELENK, Halit :"Dönüşü Olmayan Ceza:İdam", Cumhuriyet, 8.12.1993
- DEMİREL, Hakkı :"Ölüm Cezası", AÜHF Dergisi, C:12, 1956
- DÖNMEZER, Sulhi :"İdama Son", Milliyet, 6.10.1967
- DÖNMEZER, Sulhi/
ERMAN, Sahir :Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.II, Beta Yayınları, 9.Baskı, İstanbul, 1986
- EREM, Faruk :Adalet Psikolojisi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988
- EREM, Faruk :Bir Ceza Avukatının Anıları, Ankara, 1984

- EREM, Faruk : "Ölüm Cezası", Konulu Panel, İzmir Barosu Dergisi, S:1-4, Ocak 1991
- ERMAN, Sahir : "Asmak ve Kesmek Üzerine", Cumhuriyet, 8.9.1996
- ERMAN, Sahir : "Ölüm Cezası Ceza Değil, Vahşi ve İlkel İntikam", Milliyet, 12.4.1995
- ERMAN, Sahir : "Şeriatın Kestiği Parmak", Cumhuriyet, 29.9.1994
- GEMALMAZ, Semih : "Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı", Kavram Yayınevi, İstanbul, 1993
- GÜNVER, Semih : "Ölüm Cezası", Cumhuriyet, 28.7.1995
- GÜRELLİ, Nevzat : "Tartışmalar, İÜHF Yayınları, No:511, İstanbul, 1977
- HASSAN, Ümit : "Ölüm Cezası Sorunu:Kritik Bir Yaklaşım", AÜSBF Dergisi, C:27, Mart 1972
- İMBERT, Jean : "Günümüzde Ölüm Cezası", (Çeviren:Sami Selçuk), Ankara Barosu Dergisi, S:I, 1974
- KARAMAN, Hayrettin : "Mukayeseli İslam Hukuku, C:I, Nesil Yayınları, İstanbul, 1986
- KAYNAK, Osman : "İdam Mahkemenin Takdirine Bağlı", Cumhuriyet, 3.12.1993
- KAZAN, Turgut : "Siz Hiç Kartvizit Bastıran Cellat Gördünüz mü?", İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1991
- KILIÇ, Altemur : "İdam Cezası Kaldırılmalı mı?", Türkiye, 23.4.1995
- KOHEN, Sami : "Umut Kapısı", Milliyet, 22.8.1995
- KONGAR, Emre : "İdam Cezası Niçin Kaldırılmalı", Cumhuriyet, 13.11.1991
- KUNTER, Nurullah : "Ölüm Cezası İлга Edilmeli mi, Edilmemeli mi?", Cumhuriyet, 22.2.1956

- KURUCAN, Ahmet : "İdam Cezaları Üzerine...", Zaman, 18.8.1995
- MENDERES, Aydın : "İdam Cezaları İçin Referandum Yapılsın", Cumhuriyet, 27.11.1993
- MENGİ, Güngör : "Adalet İstiyoruz", Sabah, 13.3.1995
- MENGİ, Güngör : "Yargısız İnfaz", Sabah, 9.4.1996
- MUMCU, Ahmet : Osmanlı Devletinde Siyaseten Katl(Doktora Tezi), Ankara, 1963
- OKANDAN, Recai : Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul, 1951
- ÖKE, Mim Kemal : "İp-ret", Türkiye, 5.9.1995
- ÖNDER, Ayhan : Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1992
- ÖZ, Reha : Ben Devletim Asarım, BDS Yayınları, İstanbul, 1989
- ÖZTAŞKENT, Nejat : Yargıçlar da İdama Karşı "Devlet İnsan Öldürmemeli", Cumhuriyet, 28.11.1993
- ÖZTURANLI, İskender : "Çağa ve Hukuka Uygun Ceza", Cumhuriyet, 11.9.1991
- SELÇUK, Sami : "Anayasa ve Ölüm Cezası", Yargıtay Dergisi, C:4, 1978
- SELÇUK, Sami : Çürütmeler, Tekin Yayınevi, Ankara, 1990
- SİRMEN, Ali : "İdam Cezası", Milliyet, 21.8.1995
- SOYSAL, Mümtaz : "İlke Kılıçtan Keskindir", Hürriyet, 20.8.1995
- SÜSTERHENN, Adolf : Ölüm Cezası Lehinde Rasyonel Sebepler,(Çeviren: Turhan Tufan Yüce), Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1968

- TANER, Tahir :Ceza Hukuku, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1953
- TANILLI, Server : "Feodal Bataklık", Cumhuriyet, 25.8.1995
- TAŞGETİREN, Ahmet : "İslam-Suç-Ceza", Zaman, 23.8.1995
- TOPRAK, Binnaz : "İdam Cezası Kaldırılmalıdır", Sabah, 7.1.1994
- TOROSLU, Nevzat : "Ölüm Cezası" Konulu Panel, İzmir Barosu Dergisi, S:I, Ocak 1991
- TOSUN, Öztekin : "Ölüm Cezası Sorunu", İstanbul Barosu Dergisi, C:52, 1978
- TUNCER, Sıtkı : "Ölüm Cezası", Adalet Dergisi, C:44, 1953
- TURGUT, Metin : "İdamda Haksızlığın Telafisi Yok", Milliyet, 18.5.1995
- TUŞALP, Erbil : İnsan Hakları Dosyası "Bin İnsan", Tekin Yayınevi, İstanbul, 1985
- TEZTEL, Deniz/YILDIRIM, Ayşe/ALGAN, Emine : "Beklemek Asılmaktan Daha Kötü", Cumhuriyet, 1.12.1993
- UDEH, Abdulkadir : Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşeri Hukuk (Çeviren:Ali Şafak), Rehber Yayınları, Ankara, 1991
- ULUENGİN, Hadi : "Ölüm Mahkumunun İnfazı", Hürriyet, 25.4.1992
- ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ : "Ölüm Cezasına Karşı" Adlı Yayın, Alan Yayıncılık, İstanbul, (Tarih Yok)
- VELİDEDEOĞLU, H.Veldet : "Ölüm Cezası" Konulu Panel, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 1991
- YALKUT, Nejdet : "Mukayeseli Hukuk Bakımından Ölüm Cezası", Adalet Dergisi, C:55, 1969
- YARKIN, Burcu : "Ölüm Cezası", Cumhuriyet, 20.11.1993

Amerika'da 2848 Kişi İdam Bekliyor, Sabah,
10.7.1994

Boynunda İlmikle Yedi Yıl Yaşamak,
Cumhuriyet, 29.11.1993

İdam Dosyası, Cumhuriyet, 28.11.1993

Otuz Üç Yılda 136 İdam, Cumhuriyet,
26.11.1993

ABD'de Elektrikli Sandalye Yine Çalıştı,
Yeni Yüzyıl, 5.10.1996

